

Digital Media Literacy Movement:
glocalising media literacy in cultural contexts
and creating communities for building connections

การขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล:
สากลผสานท้องถิ่นแนวคิดรู้เท่าทันสื่อในบริบททางวัฒนธรรม
และสร้างสรรค์ชุมชนเพื่อก่อร่างสร้างเครือข่าย

Faculty of Journalism and Mass Communication Thammasat University

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Digital Media Literacy Movement:
glocalising media literacy in cultural contexts
and creating communities for building connections

การขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล:
สากลผสานท้องถิ่นแนวคิดรู้เท่าทันสื่อในบริบททางวัฒนธรรม
และสร้างสรรค์ชุมชนเพื่อก่อร่างสร้างเครือข่าย

Faculty of Journalism and Mass Communication Thammasat University
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Digital Media Literacy Movement: glocalising media literacy in cultural contexts
and creating communities for building connections

การขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล: สากลผสานท้องถิ่นแนวคิดรู้เท่าทันสื่อ
ในบริบททางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ชุมชนเพื่อก่อร่างสร้างเครือข่าย

ผู้เขียน

Contributors

จูเลียน แม็กโดว์กัลล์, อลิซ วาย. แอล. ลี, โจเซฟ ฮินกส์, สุภิญญา กลางณรงค์,
ชวพร ธรรมนิตยกุล, ชิน มิซุโคชิ, ดิวินา เฟรา-เมกส์, พอล มีไฮลิดิส, เรย์ ถึง-ชุนหวัง,
สกุลศรี ศรีสารคาม

Julian McDougall, Alice Y. L. Lee, Joseph Hincks, Supinya Klangnaron,
Chawaporn Dhamanitayakul, Shin Mizukoshi, Divina Frau-Meigs,
Paul Mihailidis, Ray Ting-Chun Wang, Sakulsri Srisaracam

กองบรรณาธิการ

Editorial Team

มนต์ศักดิ์ ชัยวีระเดช, อาทิมา ขำเปลื้อง, ชุตินา เสนีวงศ์
Monsak Chaiveeradech, Artima Kamplean, Chutima Saneewong

ผู้แปล

Translator

ศรวริศา เมฆไพบูลย์ Sanwarisa Mekpaiboon

พิสูจน์อักษร

Proofreader

มนต์ศักดิ์ ชัยวีระเดช Monsak Chaiveeradech

ภาพประกอบ

Illustrator

ไพลิน จิตรสวัสดิ์ Pailin Jitsawat

ออกแบบรูปเล่ม

Book Designer

สรวรยา พรรัตนะสกุล Sawanya Pornrattanasakun

จัดทำโดย

Created by

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
99 หมู่ 18 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120
Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University, Rangsit Campus
99 Moo 18 Phaholyothin Rd., Khlongluang, Pathumthani 12120, Thailand

Copyright © 2025 by Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University
All rights reserved.

Digital Media Literacy Movement: glocalising media literacy in cultural contexts and
creating communities for building connections.

การขับเคลื่อนการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล: สากลผสานท้องถิ่นแนวคิดรู้เท่าทันสื่อ

ในบริบททางวัฒนธรรมและสร้างสรรค์ชุมชนเพื่อก่อร่างสร้างเครือข่าย

First edition.

164 p.

ISBN 978-616-488-521-9 (eBook)

1. Digital Media Literacy. 2. Cultural Context. 3. Communities. 4. Connections

Message from the Dean | สารจากคณบดี

The Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University, has always placed high priority on enhancement of academic excellence in teaching and research in media and communication. Guided by the Faculty's vision to be "Professional Media and Communication School for Diverse Societies", the International Conference on "Digital Media Literacy Movement: Glocalising Media Literacy in Cultural Contexts and Creating Communities for Building Connections" held on November 15, 2024 marked our milestone in bringing together members of global academic communities to share their research expertise and new insights into media literacy scholarship. The Conference, joined by distinguished academic speakers from various countries and Thai scholars and practitioners, also marked the celebration of 70th anniversary of the Faculty of Journalism and Mass Communication through our continued commitment to academic excellence and professional contribution to advancement of media literacy. This eBook reflects our intention to offer valuable insights and knowledge shared in the Conference to wider academic communities as well as practitioners of media literacy movements in Thailand and international arena.

I would like to extend my sincerest gratitude to all speakers and participants for their valuable contribution and cooperation in the Conference and also in preparation of the manuscripts of the eBook which, I hope, can inspire further research and practices in media literacy.

Assistant Professor Adchara Panthanuwong, Ph.D.

Dean

Faculty of Journalism and Mass Communication

Thammasat University

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งมาโดยตลอดกับการเพิ่มพูนความเป็นเลิศทางด้านวิชาการ ทั้งการเรียนการสอน และการวิจัยในด้านสื่อสารมวลชนและการสื่อสาร ภายใต้วิสัยทัศน์ที่ว่า “สถาบันการศึกษาด้านสื่อและการสื่อสารที่มีความเป็นมืออาชีพเพื่อสังคมที่หลากหลาย” การจัดสัมมนาวิชาการนานาชาติในหัวข้อ “Digital Media Literacy Movement: Glocalising Media Literacy in Cultural Contexts and Creating Communities for Building Connections” ในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2567 นับเป็นหมุดหมายสำคัญในการรวมกลุ่มนักวิชาการจากชุมชนวิชาการทั่วโลกเพื่อแบ่งปันความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยและข้อมูลเชิงลึกใหม่ ๆ ในประเด็นรู้เท่าทันสื่อ โดยการประชุมครั้งนี้มีวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายประเทศ รวมถึงนักวิชาการและวิชาชีพเข้าร่วมด้วย ทั้งยังเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่คณะฯ ครบรอบ 70 ปี ด้วยความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องต่อความเป็นเลิศทางวิชาการและความเชี่ยวชาญด้านวิชาชีพในการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เล่มนี้สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่มอบข้อมูลเชิงลึกและองค์ความรู้ที่มีค่าที่ได้จากการสัมมนาจากชุมชนวิชาการในวงกว้าง รวมถึงผู้ปฏิบัติงานในขับเคลื่อนองค์ความรู้เท่าทันสื่อทั้งในประเทศไทยและนานาชาติ

ดิฉันขอแสดงความขอบคุณอย่างสุดซึ้งต่อวิทยากรและผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านสำหรับการสนับสนุนที่มีคุณค่าและความร่วมมือในการประชุมครั้งนี้ รวมถึงในการจัดเตรียมต้นฉบับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งดิฉันหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการทำวิจัยและฝึกปฏิบัติในเรื่องรู้เท่าทันสื่อต่อไป

ผศ.ดร.อัจฉรา ปันทรานวงศ์

คณบดี

คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Contents สารบัญ

Message from the Dean | สารจากคณบดี

6

Media Literacy for the Communication Ecosystem:
A Theory of Change for a Healthier Future
การรู้เท่าทันสื่อสำหรับระบบนิเวศด้านการสื่อสาร:
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเพื่อสุขภาพที่ดีกว่าแห่งอนาคต
Julian McDougall | จูเลียน แม็กโดวเกิ้ลล์

28

Media and Information Literacy Education
in Hong Kong: The Collaborative Networks
การศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในฮ่องกง:
เครือข่ายพันธมิตรความร่วมมือ
Alice Y. L. Lee | อลิซ วาย. แอล. ลี

46

Media Literacy and Education through Cultural Contexts
การศึกษาและการรู้เท่าทันสื่อผ่านบริบททางวัฒนธรรม
Julian McDougall | Alice Y. L. Lee | Joseph Hincks
Supinya Klangnarong | Chawaporn Dhamanitayakul
จูเลียน แม็กโดวเกิ้ลล์ | อลิซ วาย. แอล. ลี | โจเซฟ ฮินกส์
สุภิญญา กลางณรงค์ | ชวพร ธรรมนิตยกุล

74

Media Biotope: Designing People's Environments
for Mutual Learning about Digital Media

ชีวนาเวศสื่อ: การออกแบบสิ่งแวดล้อมของมนุษย์
เพื่อเรียนรู้เรื่องสื่อดิจิทัลร่วมกัน

Shin Mizukoshi | ชิน มิซุโคะชิ

94

Media and Information Literacy empowerment through
Generative Artificial Intelligence: the AlgoWatch project

การเสริมพลังด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ
ผ่านปัญญาประดิษฐ์แบบรู้สร้าง: โครงการอัลกอวอตซ์

Divina Frau-Meigs | ดิวินา เฟรา-เมกส์

122

Civic Mindset and Media Literacy:
Capability for Social Change

หลักคิดพลเมืองกับการรู้เท่าทันสื่อ:
ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสังคม

Paul Mihailidis | พอล มิไฮลิดิส

142

Technology AI enhances active citizens' capability
for civic participatory

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เอื้อให้พลเมืองตื่นรู้
เพิ่มความสามารถในการมีส่วนร่วมทางสังคม

Shin Mizukoshi, Paul Mihailidis | Ray Ting-Chun Wang
Sakulsri Srisaracam

ชิน มิซุโคะชิ | พอล มิไฮลิดิส | เรย์ ทิง-ชุน หวัง
สกุลศรี ศรีसारคาม

Media Literacy for the Communication Ecosystem: A Theory of Change for a Healthier Future

Professor Julian McDougall

Bournemouth University, UK

การรู้เท่าทันสื่อ สำหรับระบบนิเวศ ด้านการสื่อสาร: ทฤษฎี การเปลี่ยนแปลง เพื่อสุขภาวะ ที่ดีกว่า แห่งอนาคต

ศาสตราจารย์จูเลียน แม็กโดเวลล์

มหาวิทยาลัยบอร์นมัธ, สหราชอาณาจักร

I am going to talk about the media literacy research space, the theory of change that we at Bournemouth University have developed from a decade of research, and how I believe that media literacy can find its place in a healthier future with some particular conditions which I'm going to talk about during the talk. Currently now in the UK, we have media literacy beginning to become established in policy as a right for citizens, so it's a very positive time in one respect. We can map across from a government policy initiative, which is from the UK regulator—Ofcom, through to the United Nations Sustainable Development goals and then to this broader idea of media literacy for communication ecosystem change.

It's about presenting a visualization of how policy can map across to ambitions for positive change but what's tremendously important, I think in the current moment in history, is that we are explicit about what we mean by positive change and that we understand the values that we want to engender and foster in our media literacy work and we can position media literacy for a healthier future if we stop doing two things, if we stop over claiming and if we stop underthinking, I'm going to explain what I mean by those two positions, so I will cover, in a short space of time in this presentation and then in the

panel that will follow: What do we mean by a communication ecosystem? What is the role of digital and media literacy in that ecosystem? What is the value of a theory of change for understanding the impact we want our work to have? How then, can media literacy play a role in a healthier future? And why must we stop overclaiming and underthinking?

I'm currently working on a book, it's called *Media Literacy for the Communication Ecosystem: A Theory of Change for a Healthier Future*, stating, with more conviction and precision with more evidence and rigour, the urgent need for media literacy. I imagine I'm speaking to a room full of people who would agree with that premise, the urgent need for media literacy. But why do we need more conviction and precision? I will try to explain.

Being clearer about our successes and also what we need to do differently in other places with other people, from other experiences with other ways of thinking or at scale or for longer. I believe that we need to do things differently in the media literacy field to achieve those objectives in order for us to enable media literacy to really change things and to make the communication ecosystem healthier.

We would probably agree, most of us, that currently the communication ecosystem

MEDIA LITERACY

for THE COMMUNICATION ^{ECO-}SYSTEM:

A THEORY of CHANGE for A HEALTHIER FUTURE

globally, and for many of us in the countries in which we live, is not healthy. Just as the natural ecosystem, we would probably agree, is not healthy. So, this image is from a book I'm reading on the flight over here about the intersection of histories of colonialism and histories of climate change. And the situation here over the years, and I'm thinking about the parallels and the intersections between the natural ecosystem crisis and the communication ecosystem crisis. And I'm thinking about me coming here from the UK to Bangkok to talk to you about the work we're doing and the need as is manifested in the title of today's events. For 'glocalized' media literacy and cultural contexts and creating communities for building connections. Which means that it's my responsibility as a keynote speaker to offer you my insights, but to also state very clearly that I don't have the wisdom from the UK. We're working in this together as a globalizing force, as the title of the event evidences. So, how can we imagine this healthier future? In the writing of this book, I asked a number of scholars in the field and also activists, people from academia, from journalism, from libraries, from healthcare, from civil society and students. I asked these people to imagine this healthier future. What would a perfectly healthy communication

ecosystem look like?

And I turn to one of my colleagues, Paul Mihailidis, the words on the screen are from one of our other keynote speakers. Paul Mihailidis, who responded in this way to imagining this idea of a healthier future. He says that healthy communication ecosystems support equitable representation for public life to thrive and they do so with a mix of forms of engagement, oversight and shared principles. In the book I'm working on, I begin by mapping out this idea of what would this perfectly healthy communication ecosystem be like, and I've crowd-sourced that perspective from a number of activists, scholars, actors, activists and people with vested interests and stakes in the world of media literacy. And then, I use the rest of the book to map media literacy against this idea of a healthier future, to see where we have actually made the impact and where we haven't been able to make the impact because the external forces are too broad and that's what I mean by stopping over claiming because media literacy itself is not a solution.

It's what people do with media literacy for a healthier future, and we often don't get to that in our work because we can't, but also, in doing so we under think what we can do.

So, this book is a positive contribution, but it's also a more modest proposal, if you like, for the place media literacy can have in this ecosystem situation. I'm going to reference all the keynote speakers at a particular point during this presentation, so this is the work of Shin Mizukoshi, who works in the ecological metaphor of the media literacy biotope, which is very impactful work in the way I'm thinking in this project at the moment but also to summarize some of the contributions I had from people in crowdsourcing this vision of the ecosystem, we have this idea of a cohesive society. And then, a cohesive society which fosters communication between people, who both have the capacity and capable to use media literacy but they adopt values which motivate them to use their media literacy for positive contributions to the ecosystem. I want to give you a premise that the work we do needs to be very explicit about the values that we want our media literate publics to both inhabit and to manifest in their lives.

A healthy communication ecosystem is rich, diverse, generative, eco-centric and rights protecting in this ecosystem, people demand equal and diverse communication and safe online and data environments but also communication actors, platforms and technology designers and in the public work,

in the public interest for social good and in our work we as media literacy educators and researchers, maybe we can't influence communication actors, can't influence platforms, or maybe we can. It depends on the project, the work, the research space. So, the theory of change I'm about to share with you is the culmination of over a decade of research. And it's very important to know that it's from the evidence and the findings of over 10 years of projects with a diverse range of participants and funders.

And I'm also influenced by the work of our colleagues here, you can see the work of Alice Lee, of John Potter, of Davina, Frau-Megs, of Shin Mizukoshi and of Paul Mihailidis as well. But crucially, in the center of the slide, you'll see the work of Monsak Chaiveeradech, who was my PhD student at Bournemouth University. His research was so incredibly insightful in this notion of globalizing media literacy for the Thai context, the relationship between Thai Buddhism, mindfulness, and media literacy. So, I positioned his work in the center. And these are all converging in this notion of what we call dynamic digital media literacies. I'll rehearse what we mean by dynamic - a static model of literacy sees literacy by itself as a solution, as conferring status, as being measurable, it fixes meaning.

Stopping over claiming because media literacy itself is not a solution”

Professor Julian McDougall

And when we talk about digital media literacy or algorithm literacy or data literacy, we're othering those literacies and annexing them off as being different to the kind of centrist literacy which is print and oral.

A notion of dynamic literacy is where literacy is always ideological and contested. Meaning is always contingent and texturing practices human social practices, which people engage to make meaning. Again, Monsak's work is important, the visualization of this holistic notion of critical digital media literacy in the Thai context, was really important, so, we need this dynamic notion in order to understand this as an absolute

condition of possibility for agentive and inclusive media literacy to foster positive change to address inequality, disconnection, oppression and exclusion, and I will share this perspective on literacy as dynamic, fluid, always in flow, in the theory of change in the panel, later. The theory of change has four interrelated elements. They are not linear, but consequences are difficult to achieve without the other three. We work in the spaces of access, awareness and capability and then we look at the threshold between capability and consequence.

We like working with theories of change because they situate our work between

intentions and results. Theories of change allow us to think about the latent potential for change as well as the manifest and explicit evidence of change. They allow us to work through the complexity of social change, and they tend to be participatory, outcomes focused, critical in their design and transformative. Here is ours. As I said before, this is informed by 10 years of research findings.

At the **level of access** - Media literacy can make a difference to inclusion. How, when and how often people can access information, media concept, etcetera. How people can use their existing knowledge and awareness to use media as intended in everyday life. But crucially, we have to understand in our work that we restrict our own access to the communication ecosystem all day, every day. Each of us in this room, we access far less than 1% of the communication ecosystem available to us. So, when we think about access, we mustn't only think it's about the access afforded to us, but it's the about the access choices we make for ourselves.

The **level of awareness** is probably the most straightforward for everybody here, because we work in this space all the time. Critical understanding at textual level and then broader ecosystem level. But we find in our work there's a clear link between critical

awareness and trust. And I don't think anyone in this room needs me to explain that right now in the world, we have a little bit of a crisis in terms of trust in information. Recent political events. Objectively, to make a difference to how we understand the relationship between politics, citizenship and trust so, awareness is important.

For **capability**, we work with the theory of Sen and Sen is often understood in kind of health, education, context, and social care context. This is about how human beings have access to certain resources. They convert those resources to functioning and from capabilities, so, when literacy becomes capability, it's the uses of literacy in life for capability. And I echo in that statement the work of Richard Hoggart. In 1957, he wrote *The Uses of Literacy*, which has been very seminal in my work, because it's always about that duality between how we use our literacy for our own benefit, for our own capability, but also how people use our literacy for their benefits. And if you think about AI, the current concern for all of us, it's that duality, isn't it, that tension between the affordances of AI for us, and then the affordances of AI for others potentially to exploit us. But here's the most important thing I'm going to say in this talk. This is why I say

media literacy has been over claiming for so long. There is no causal relation between media literacy and positive change. I would argue that Donald Trump, a politician who I don't support in my own political worldview has achieved a huge majority in America because of the extraordinarily high levels of media literacy of his campaigning team so I ask you to consider if we believe media literacy is a solution, then the answer is Donald Trump's victory in America. Instead, we need to think about the positive uses of media literacy, and it may even be a moment for us to adopt guerrilla tactic to use the same kinds of strategies as the people who we would want to operate in a different space too. I don't know. It's something for us to consider, but this sentence is important. Capability and consequences are not in an innate natural causal relation.

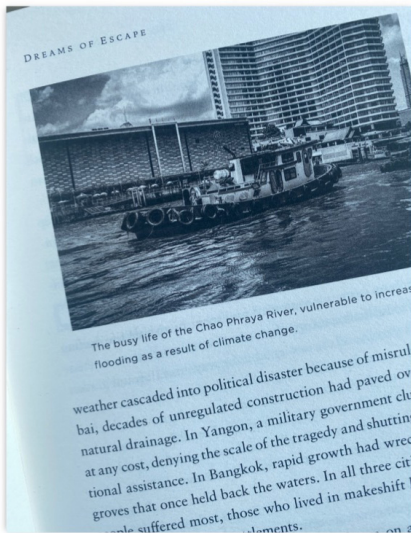
So, here's what happens when we get to **consequences**. This is about the impact of our media literacy work on the communication ecosystem. It's about the relationship between media literacy and a functioning civic society, but it's about what does that mean? So, the question is What do we think about when we talk about **positive consequences**? And that's a rhetorical question for today, so just to show you how

this theory of change works, Is it mostly about access? Is it about access under awareness? Do you want to impact on capability? What do you want the consequences of this to be? What are your values? What's the objective of your project in terms of ecosystem change?

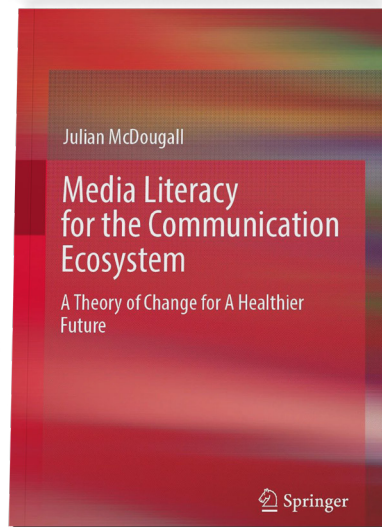
We have impact measures for each of those so I've given you a very brief summary, but in the more detailed resources on the website you could actually situate your project with a whole set of evidence measures, impact measures and so on. And then, it comes down to a very simple template.

What's the evidence of media literacy leading to change for access, awareness, capability and consequences? And then we differentiate between **latent potential** for change and **manifest evidence of change**. And in the 10 years of work, we've done and most recently, we mapped all the UK Media literacy work for the last decade.

We didn't find very much evidences of manifest change. Why? Because the projects we have are funded for like 6 months with a small number of participants. We work in a perennial pilot study mode. And that means that with subject to confirmation bias so we overclaim our findings because we want the next set of funding. We offer a solutionist

Source: Julian McDougall
แหล่งที่มา: จูเลียน แม็กโดวอลล์

Source: Julian McDougall
แหล่งที่มา: จูเลียน แม็กโดวอลล์

rhetoric in order to legitimize our work, but in the end it's at our cost. We're overclaiming, and that means we're under thinking, so we're really interested in our work in that dotted line between the potential for media literacy to change and the empirical evidence of the change but that's difficult. It's longitudinal, it needs scale, it needs more funding. We need to make this mapping across from policy to sustainable development goals to a healthier future.

What's the link between embedding media literacy and educational policy? And then positive change in the future? What are the values that come with that?

Here's where we are now in the UK. It's a good time. We have media literacy in policy. But where do we need to go? So, this is the work of Jad Melki - He's in Beirut. And he wrote this book for a series I edit called *Media Literacy of the Oppressed*. And he says we need to situate media literacy through this focus on capacity change, capacity for change, we need to move beyond solutionism. And Jad says we need to work together to situate media literacy as a movement that first attempts to address problems of the margins and the marginalized and worked toward designing for and with the margins.

So instead of starting at the center and moving out to the margins, you work with the margins. You work with the people who you consider to be oppressed or marginalized in your work, that's entirely about values, entirely about consequences, entirely about change, and I think it really resonates with the title of this event - to localize media literacy in cultural contexts and creating communities for building connections so we can build a healthier future with media literacy - if we stop overclaiming and stop underthinking.

Because this is digital media literacy after the media. We're at the point now where we only notice digital when it's absent, like air and water. Remembering when you used to go online. I'm in the same age category. I remember it too now for most of us in the developed world who are fortunate enough to be part of this kind of global connected society. We are after the digital. But that means we have to think about media literacy in terms of the consequences of that 'after digital' for diversity, for living together. And I give to you, finally, again, my hypothesis that **media literacy itself is not a solution, but it's a process of change**, because, as Wendy Hui Kyong Chun (2022) tells us, "'After' is not less, but 'to come after' is to change what remains in store for the future." •

A notion of dynamic literacy is where literacy is always ideological and contested. Meaning is always contingent and texturing practices human social practices, which people engage to make meaning”

Professor Julian McDougall

ผมจะพูดถึงพื้นที่งานวิจัยด้านการรู้เท่าทันสื่อ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่พวกเราจากมหาวิทยาลัยบอร์นมัธพัฒนาขึ้นจากงานศึกษาวิจัยตลอดสิบปี และความเชื่อของผมที่ว่า การรู้เท่าทันสื่อสามารถยืนยันหยัดในสภาวะที่ดีกว่าเดิมในอนาคตได้อย่างไร โดยอาศัยเงื่อนไขพิเศษเฉพาะที่ผมจะขยายความในการบรรยายนี้ ปัจจุบันในสหราชอาณาจักร การรู้เท่าทันสื่อเริ่มหยั่งรากอย่างมั่นคงในนโยบายรัฐในฐานะสิทธิพลเมืองแล้ว จึงถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่เป็นมหัศจรรย์อย่างยิ่งในแง่มุมหนึ่ง เราสามารถวางแผนการโดยเริ่มต้นจากนโยบายริเริ่มของรัฐบาล ซึ่งมาจากหน่วยงานกำกับดูแลของสหราชอาณาจักรอย่างออฟคอม (OFCOM) หน่วยงานอิสระที่กำกับดูแลกิจการสื่อสารและโทรคมนาคมผ่านไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ แล้วจึงมาถึงแนวคิดที่ขยับกว้างขึ้นของการรู้เท่าทันสื่อเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศการสื่อสาร

นี่คือการฉายภาพให้เห็นว่า เราสามารถวางแผนนโยบายเพื่อกำหนดความมุ่งมาดปรารถนาที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้อย่างไร แต่ผมคิดว่าสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในชั่วขณะปัจจุบันของประวัติศาสตร์ก็คือ เราต้องมีความกระฉับกระเฉงถึงความหมายของการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และเข้าใจว่าคุณค่าที่เราประสงค์จะปลูกฝังและบ่มเพาะให้เกิดในงานรู้เท่าทันสื่อของเราคืออะไร และเราสามารถกำหนดตำแหน่งให้การรู้เท่าทันสื่อในอนาคตที่มีสภาวะมากขึ้นได้ถ้าเราหยุดทำสองสิ่ง

นั่นคือ หยุดอ้างอิงเกินจริงและคิดให้น้อยลง ผมจะอธิบายต่อไปว่าทั้งสองสิ่งนี้หมายถึงอะไร โดยจะใช้เวลาสั้น ๆ ในการบรรยายนี้และในวงสนทนาหลังจากนี้ว่า ระบบนิเวศด้านการสื่อสารหมายถึงอะไร อะไรคือบทบาทหน้าที่ของการรู้เท่าทันสื่อและการรู้เท่าทันดิจิทัลในระบบนิเวศดังกล่าว และอะไรคือคุณค่าของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เราเข้าใจผลลัพธ์ที่เราประสงค์ให้เกิดจากการทำงานของเรา และการรู้เท่าทันสื่อจะมีบทบาทอย่างไรเมื่ออนาคตที่มีสภาวะมากขึ้นเกิดขึ้นจริง ๆ รวมถึงว่าทำไมเราต้องหยุดอ้างอิงเกินจริงและคิดให้น้อยลงกว่าที่เป็นด้วย

ตอนนี้ผมกำลังเขียนหนังสือชื่อ *การรู้เท่าทันสื่อสำหรับระบบนิเวศด้านการสื่อสาร ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเพื่อสภาวะที่ดีกว่าแห่งอนาคต* ซึ่งพูดถึงความจำเป็นเร่งด่วนของการรู้เท่าทันสื่อด้วยความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงโดยมีหลักฐานและความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผมจินตนาการว่าผมกำลังบรรยายในห้องที่เต็มไปด้วยผู้คนที่จะเห็นพ้องกับหลักการดังกล่าวในความจำเป็นเร่งด่วนของการรู้เท่าทันสื่อ แต่ทำไมจึงต้องทำด้วยความเชื่อมั่นและความแม่นยำมากขึ้น ผมจะพยายามอธิบายนะครับ

การอธิบายให้ชัดเจนมากขึ้นถึงผลสำเร็จของเราและเราต้องการทำให้แตกต่างจากเดิมในที่อื่น ๆ กับคนอื่น ๆ ด้วยประสบการณ์อื่น ๆ ที่มีวิธีคิดแบบอื่น หรือมีขอบเขตกว้างขึ้น หรือเป็นเวลายาวนานขึ้น ผมเชื่อว่าเราจำเป็นต้องทำสิ่งที่แตกต่างไปจากเดิมในศาสตร์ด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อให้บรรลुวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้เราผลักดัน

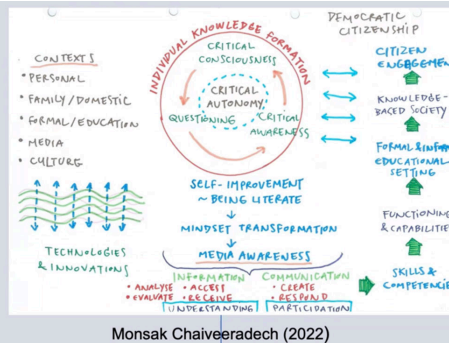
Autonomous literacy

Literacy by itself confers status and success

Meaning is fixed and discoverable by learning codes and conventions

Texts are printed text only

The turn to the visual and the multimodal and data (and now AI) is a turn to "the other" forms of literacy.

Ideological literacies

Literacy is inherently ideological and contested

Meaning is negotiated and contingent

Texts are all around us in the many practices in which people engage to make meaning in many modes

Literacies have their codes and conventions which work together to produce meaning

Taking account of the dynamics of literacy is not only desirable but an absolute condition of possibility for an agentive and inclusive media literacy which can address – to resolve – inequality and disconnection, oppression and exclusion. **Only a dynamic media literacy is going to change the world for the better.**

Source: Julian McDougall

แหล่งที่มา: จูเลียน แม็กโดวอลล์

การรู้เท่าทันสื่อให้สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้
อย่างแท้จริง และทำให้ระบบนิเวศด้านการสื่อสาร
มีสุขภาวะที่ดีมากกว่าเดิม

เราส่วนใหญ่อาจเห็นตรงกันว่า ระบบนิเวศ
ด้านการสื่อสารของโลกปัจจุบัน และในประเทศที่
หลาย ๆ คนอาศัยอยู่ นั้นไร้สุขภาวะ เหมือนระบบ
นิเวศทางธรรมชาติที่เราอาจเห็นพ้องกันว่าไร้
สุขภาวะ ภาพนี้มาจากหนังสือที่ผมอ่านบนเครื่องบิน
ขณะเดินทางมาที่นี่ เป็นเรื่องเกี่ยวกับจุดตัดของ
ประวัติศาสตร์การล่าอาณานิคมกับประวัติศาสตร์
การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสถานการณ์
ต่าง ๆ ในโลกตลอดหลายปีนี้ ผมคิดไปถึงโลกคู่ขนาน
และจุดตัดต่าง ๆ ระหว่างวิกฤติของระบบนิเวศทาง
ธรรมชาติกับวิกฤติของระบบนิเวศด้านการสื่อสาร
และคิดไปถึงตัวเองที่เดินทางจากสหราชอาณาจักร
มากรุงเทพฯ เพื่อคุยให้พวกเราฟังเรื่องงานที่ผมกำลัง
ทำและความจำเป็นจะต้องทำสิ่งที่ปรากฏในหัวข้อ
การประชุมวันนี้ นั่นคือการทำให้การรู้เท่าทันสื่อและ
บริบททางวัฒนธรรมต่าง ๆ ใช้แนวทางสากลผสม
ท้องถิ่น (Glocalized)' และสร้างชุมชนต่าง ๆ เพื่อ
เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งหมายถึงความรับผิดชอบ
ของผมในฐานะองค์ปาฐกที่จะนำเสนอความ
เข้าใจเชิงลึก แต่ก็ต้องบอกให้ชัดเจนไว้ก่อนว่า
ผมไม่ได้นำความรู้มาจากสหราชอาณาจักร แต่เรา
กำลังทำเรื่องนี้ด้วยกันในฐานะพลังที่กระจายอยู่
ทั่วโลก ดังที่ปรากฏในหัวข้อกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น
เราจะจินตนาการว่าอนาคตที่มีสุขภาวะมากขึ้นนี้
เป็นอย่างไร ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ผมขอให้
นักวิชาการจำนวนมากในสาขานี้ รวมไปถึง

นักเคลื่อนไหว คนในวงวิชาการ ทั้งวารสารศาสตร์
บรรณารักษศาสตร์ การดูแลสุขภาพ ภาคประชา
สังคม และนักศึกษา ลองจินตนาการถึงอนาคตที่มี
สุขภาวะที่ดีกว่าเดิมที่ว่า ระบบนิเวศด้านการสื่อสาร
ที่มีสุขภาวะดีเยี่ยมควรมีหน้าตาเป็นอย่างไร

ผมได้ถามเพื่อนร่วมงาน พอล มิไฮลิติส
องค์ปาฐกอีกคนหนึ่ง พอล มิไฮลิติส ตอบคำถามนี้
เมื่อให้ลองวาดภาพแนวคิดของอนาคตที่มีสุขภาวะ
มากขึ้น เขาบอกว่า ระบบนิเวศด้านการสื่อสารที่มี
สุขภาวะสนับสนุนการเป็นตัวแทนที่เท่าเทียม
เพื่อให้ชีวิตสาธารณะเจริญเติบโต และทำเช่นนั้น
ด้วยการผสมผสานระหว่างการมีส่วนร่วม การกำกับ
ดูแล และการมีหลักการร่วมกัน ในหนังสือที่กำลัง
เขียน ผมเริ่มจากการวางแนวคิดว่า ระบบนิเวศ
ด้านการสื่อสารที่มีสุขภาวะโดยสมบูรณ์นี้ควรเป็น
อย่างไร และระดมมุมมองต่าง ๆ จากนักเคลื่อนไหว
นักวิชาการ ผู้กระทำการ และบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
ในโลกแห่งการรู้เท่าทันสื่อจำนวนมาก จากนั้น
ในพื้นที่ส่วนที่เหลือของหนังสือ ผมนำแนวคิดของ
การรู้เท่าทันสื่อไปวางเทียบกับแนวคิดเรื่องอนาคต
ที่มีสุขภาวะมากขึ้นเพื่อดูว่ามีจุดใดบ้างที่เราสร้าง
ผลกระทบนี้ได้จริง และจุดใดบ้างที่เราไม่สามารถ
ทำให้เกิดผลกระทบนี้ได้เนื่องจากพลังภายนอก
กว้างเกินไป และนั่นคือความหมายที่ผมบอกว่า
ต้องหยุดอย่างเกินจริง เพราะการรู้เท่าทันสื่อเองนั้น
ไม่ใช่ทางออกเสมอไป

นี่คือสิ่งที่ผู้คนจะทำได้ด้วยการรู้เท่าทันสื่อเพื่อ
อนาคตที่มีสุขภาวะมากขึ้น แต่งานของเรายังไปไม่ถึง
จุดนั้น เพราะเราทำไม่ได้ เป็นเพราะว่า การจะไปให้ถึง

จุดนั้นได้ เราต้องคิดให้น้อยกว่าที่ควรจะเป็นถึงสิ่งที่เราทำได้ด้วย หนังสือเล่มนี้จึงถือเป็นการสนับสนุนเชิงบวก หรือจะมองว่าเป็นเพียงการนำเสนอแนวคิดในเบื้องต้นก็ได้ ว่าการรู้เท่าทันสื่ออาจมีตำแหน่งแห่งที่อย่างไรได้บ้างในระบบนิเวศนั้น ผมขออ้างอิงองค์ปาฐกทุกคนของเราในการบรรยายนี้ งานของชิน มิชูโคชิ ผู้ทำงานในระบบนิเวศเชิงอุปมาที่มีลักษณะเป็นชีวพนาเวศแห่งการรู้เท่าทันสื่อ (media literacy biotope) งานของชินส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อวิถีคิดของผมในโครงการนี้ และสรุปผลลัพธ์บางส่วนที่ได้จากกลุ่มคนที่ผมขอวิสัยทัศน์ว่าด้วยระบบนิเวศต่าง ๆ ด้วย เรามีแนวคิดของสังคมที่มีความเป็นปึกแผ่นนี้อยู่ และสังคมที่เป็นปึกแผ่นนี้จะบ่มเพาะให้เกิดการสื่อสารระหว่างกลุ่มคนที่ทั้งมีขีดความสามารถและมีทักษะในการใช้การรู้เท่าทันสื่อ เพียงแต่คนเหล่านี้ยึดมั่นในคุณค่าที่กระตุ้นให้พวกเขาใช้การรู้เท่าทันสื่อของตนเพื่อเป็นการสนับสนุนเชิงบวกต่อระบบนิเวศ ผมอยากย้ำหลักพื้นฐานข้อหนึ่งว่า งานที่เราทำต้องระบุให้ชัดเจนอย่างยิ่งว่า อะไรคือคุณค่าที่เราประสงค์ให้สาธารณชนผู้รู้เท่าทันสื่อของเรายึดถือและปฏิบัติในชีวิตของตน

ระบบนิเวศด้านการสื่อสารที่มีสุขภาพจะนั้นอุดมสมบูรณ์ หลากหลาย สร้างสรรค์ คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก และปกป้องสิทธิต่าง ๆ ในระบบนิเวศนี้ ผู้คนเรียกร้องการสื่อสารที่เท่าเทียมและหลากหลาย บริบทแวดล้อมด้านข้อมูลและการออนไลน์ที่ปลอดภัย รวมถึงผู้ให้บริการด้านการสื่อสาร ช่องทาง และผู้ออกแบบเทคโนโลยี และใน

การทำงานสาธารณะ ในการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อสาธารณะหรือเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม และในการทำงานของเรา บางที เราในฐานะนักวิจัยและนักการศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อ ก็ไม่อาจส่งอิทธิพลต่อผู้ให้บริการด้านการสื่อสารได้ ไม่อาจส่งอิทธิพลต่อช่องทางต่าง ๆ ได้ หรือเราอาจทำได้ก็ได้นั้นขึ้นอยู่กับโครงการ งาน พื้นที่วิจัย ดังนั้น ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงที่ผมกำลังจะพูดถึงจึงเป็นผลรวมของงานวิจัยกว่าหนึ่งทศวรรษ และเป็นสิ่งสำคัญมากที่เราจะรู้ว่า มันมาจากหลักฐานและข้อค้นพบในโครงการต่าง ๆ ที่ทำมาตลอดเวลากว่า 10 ปี โดยมีผู้เข้าร่วมวิจัยและผู้สนับสนุนทางการเงินที่หลากหลาย

ผมยังได้รับอิทธิพลจากงานของเพื่อนร่วมงานในที่นี้ด้วย ทั้งงานของอลิซ ลี, จอห์น พ็อตเตอร์, ดิวินา เฟรา-เมกซ์, ชิน มิชูโคชิ, และพอล มิไฮลิดิส แต่ที่สำคัญ ตรงกลางของสไลด์เป็นงานของมนต์ศักดิ์ชัยวีระเดช นักศึกษาปริญญาเอกของผมที่มหาวิทยาลัยบอร์นมัธ งานวิจัยที่สร้างความเข้าใจเชิงลึกในการเชื่อมโลกาภิวัตน์ของการรู้เท่าทันสื่อมาสู่บริบทไทย ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับสติและการรู้เท่าทันสื่อ ผมจึงวางเอาไว้ตรงกลาง ทั้งหมดนี้ได้หลอมรวมอยู่ในแนวคิดพลวัตการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล (dynamic digital literacy) ผมจะทวนให้เห็นว่าพลวัตหมายถึงอะไร โมเดลการรู้เท่าทันสื่อแบบคงที่นั้นมองแค่ว่าการรู้เท่าทันสื่อเป็นทางออกได้ด้วยตัวมันเอง ด้วยสถานะที่กำหนด ด้วยสิ่งที่วัดผลได้ ซึ่งมีความหมายตายตัว เวลาเราพูดถึงการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล การรู้เท่าทันอัลกอริทึม หรือการรู้เท่า

ต้องหยุดอ้างเกินจริง เพราะการรู้เท่าทันสื่อเองนั้น ไม่ใช่ทางออกเสมอไป”

ศาสตราจารย์จูเลียน แม็กโดเวลล์

ทันข้อมูล เรากำลังแยกการรู้เท่าทันเหล่านี้นี้ออกและ
มัดรวมกันโดยมองว่ามันแตกต่างจากการรู้เท่าทัน
สื่อหลักจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อบุคคล

แนวคิดของการรู้เท่าทันแบบพลวัตจึงมีความ
เป็นอุดมคติและถูกทดสอบได้ตลอดเวลา ความหมาย
จึงเกิดขึ้นตามสถานการณ์ และสะท้อนให้เห็นถึง
การฝึกปฏิบัติทางสังคมของมนุษย์ ผู้คนจึงมีส่วนร่วม
ในการสร้าง ความหมาย งานของมนต์ศักดิ์จึง
มีความสำคัญที่ฉายภาพให้แนวคิดองค์รวมของ
การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลเชิงวิพากษ์ในบริบทของไทย
สิ่งนี้มีความสำคัญจริง ๆ เราต้องการแนวคิดที่มี
พลวัตนี้เพื่อทำความเข้าใจเรื่องนี้ในฐานะเงื่อนไข

สัมบูรณ์ของความเป็นไปได้สำหรับการรู้เท่าทันสื่อ
ที่มีลักษณะเป็นตัวแทนและรวมทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน
เพื่อมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้ไปแก้ปัญหา
ความไม่เท่าเทียม การตัดขาด การกดขี่ และการ
แบ่งแยก และผมจะนำเสนอมุมมองว่าด้วยการรู้
เท่าทันที่มีพลวัต ลื่นไหล และหมุนเวียนอยู่เสมอ
ในทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงหลังจากการสนทนานี้
ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง
สัมพันธ์กันสี่ประการ ไม่ได้เรียงกันตามลำดับ แต่
ผลที่ได้จะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากปราศจากองค์
ประกอบที่เหลือนอีกสามประการ เราทำงานในพื้นที่
ของการเข้าถึง การตระหนักรู้ และขีดความสามารถ

จากนั้นจึงพิจารณาประเด็นสูงสุดระหว่างขีดความสามารถและผลที่ได้รับ

เราชอบทำงานกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง เพราะมันวางตำแหน่งงานของเราไว้ระหว่างเจตนาธรรมกับผลลัพธ์ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเอื้อให้เราคิดเรื่องศักยภาพแฝงของการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการแสดงออกและหลักฐานเชิงประจักษ์ของการเปลี่ยนแปลง มันเอื้อให้เราจับมือความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ และมีแนวโน้มจะอิงการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นผลลัพธ์ มีลักษณะเชิงวิพากษ์ในการออกแบบ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง นี่คือนานที่ได้จากข้อค้นพบในการศึกษาวิจัยร่วม 10 ปีของเราที่ผมกล่าวถึงข้างต้นครับ

ในระดับการเข้าถึง การรู้เท่าทันสื่อสามารถสร้างการยอมรับในความแตกต่างในแง่การรวมทุกฝ่ายเข้าด้วยกัน มนุษย์เราเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ แนวคิดสื่อ และอื่น ๆ ได้อย่างไร เมื่อไร และบ่อยแค่ไหน มนุษย์ใช้ความรู้และการตระหนักรู้ที่มีอยู่ของตนในการใช้สื่ออย่างที่ตั้งใจในชีวิตประจำวันอย่างไร แต่สิ่งสำคัญก็คือ เราต้องเข้าใจว่า ในงานของเรา เราจำกัดการเข้าถึงของตนเองในระบบนิเวศด้านการสื่อสารตลอดวันอยู่ทุกวัน แต่ละคนในห้องนี้อาจเข้าถึงระบบนิเวศด้านการสื่อสารที่มีให้เข้าถึงมากมายได้ไม่ถึงร้อยละ 1 ด้วยซ้ำ ดังนั้น เวลาคิดเรื่องการเข้าถึง เราต้องไม่มีความมั่นใจคือการเข้าถึงที่เราจ่ายไหว แต่มันคือทางเลือกในการเข้าถึงที่เราตัดสินใจได้ตัวเอง

ระดับการตระหนักรู้อาจเป็นสิ่งที่ตรงมากที่สุดสำหรับทุกคนในที่นี้ เพราะเราทำงานกับพื้นที่นี้

อยู่ตลอดเวลา ความเข้าใจเชิงวิพากษ์ในระดับของข้อความไปสู่ระดับระบบนิเวศที่กว้างกว่า แต่งานของเราพบการเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างการตระหนักรู้เชิงวิพากษ์กับความไว้วางใจ และผมไม่คิดว่าคนในห้องนี้จำเป็นต้องให้ผมอธิบายว่า ในโลกของเราตอนนี้เกิดวิกฤติเล็ก ๆ น้อย ๆ ในแง่ความไว้วางใจในข้อมูลข่าวสาร เหตุบ้านการเมืองช่วงหลัง ๆ เพื่อแยกความแตกต่างในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง ความเป็นพลเมือง และความไว้วางใจ อย่างเป็นทางการ การตระหนักรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ

สำหรับความสามารถ เราทำงานโดยใช้ทฤษฎีของอมาตยา เซน (Amartya Sen) ซึ่งมักถูกเข้าใจในบริบทการศึกษา สุขภาพ และการดูแลทางสังคม นี่เป็นเรื่องของวิธีการที่มนุษย์เข้าถึงทรัพยากรบางอย่าง พวกเขาเข้าถึงทรัพยากรเหล่านั้นมาเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยอาศัยความสามารถต่าง ๆ ดังนั้น เมื่อการรู้เท่าทันกลายเป็นความสามารถ นั่นคือการใช้การรู้เท่าทัน ในชีวิต เพื่อสร้างความสามารถ ข้อความนี้มาจากงานของริชาร์ด ฮ็อกการ์ด (1957) ผู้เขียน *การใช้ทักษะความสามารถ* ซึ่งคล้ายกับงานของผมมากเพราะมันจะมีคู่ตรงข้ามเสมอระหว่างวิธีการที่เราใช้การรู้เท่าทันเพื่อประโยชน์ของตัวเอง เพื่อความสามารถของเราเอง แต่ยั้งรวมถึงวิธีการที่ผู้คนสามารถใช้ความสามารถของเราเพื่อประโยชน์ของพวกเขาด้วย และถ้าเราคิดถึงเอไอ ข้อวิตกกังวลในปัจจุบันของเราทุกคนก็คือการเป็นคู่ตรงข้ามที่ว่าถูกไหมครับหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างการเข้าถึงเอไอของเรากับ

การเข้าถึงเอไอของคนอื่นๆ ที่อาจใช้ประโยชน์จากเรา แต่นี่คือสิ่งสำคัญที่สุดที่ผมจะพูดในการบรรยายนี้ นี่คือเหตุผลที่ผมบอกว่าการรู้เท่าทันสื่อถูกอ้างเกินจริงมานานเหลือเกิน การรู้เท่าทันสื่อไม่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุใดๆ กับการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ผมอาจพูดว่า โดนัลด์ ทรัมป์ นักการเมืองที่ผมไม่สนับสนุนในโลกทัศน์ทางการเมืองส่วนตัว ได้คะแนนเสียงส่วนใหญ่อย่างท่วมท้นในสหรัฐฯ เพราะที่มรณงค์ของเขา มีระดับการรู้เท่าทันสื่อสูงเป็นพิเศษ ดังนั้น ผมอยากให้ทุกท่านลองพิจารณาว่า ถ้าเราเชื่อว่าการรู้เท่าทันสื่อคือทางออกของวิธีแก้ปัญหานี้ เช่นนั้นคำตอบก็คือชัยชนะของโดนัลด์ ทรัมป์ ในสหรัฐฯ แต่แทนที่จะเป็นเช่นนั้น เราต้องคิดเรื่องการใช้งานการรู้เท่าทันสื่อในเชิงบวก มันอาจมีบางจังหวะเวลาที่ เราต้องปรับใช้วิธีการแบบกองโจร กลยุทธ์แบบเดียวกับกลุ่มคนที่เราอยากให้นำไปใช้ในพื้นที่ยื่นๆ ด้วยไม่รู้ลี้ นี่เป็นเรื่องที่เราต้องลองคิดกันดู แต่ประโยคสำคัญก็คือ ความสามารถและผลที่ตามมาไม่ได้ฝังอยู่ในความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทั่วไป

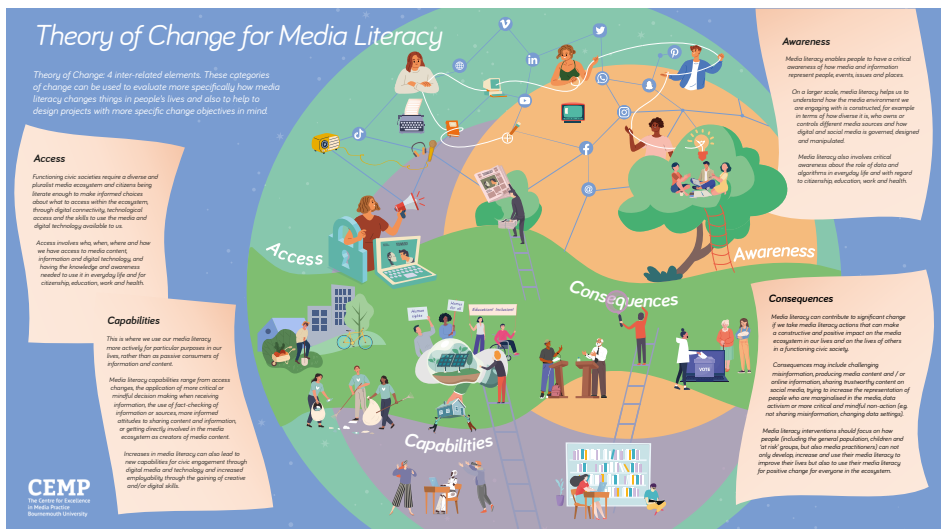
ดังนั้น นี่คือการเกิดเมื่อพูดถึงผลที่ตามมา เรื่องเกี่ยวกับผลกระทบของงานด้านการรู้เท่าทันสื่อของเราในระบบนิเวศด้านการสื่อสาร เรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างการรู้เท่าทันสื่อกับภาคประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นเรื่องของคำถามว่า นั่นหมายความว่าอะไร ดังนั้น คำถามก็คือ เราคิดอะไรเมื่อพูดถึงผลที่ตามมาเชิงบวก และนั่นคือคำถามที่ผมอยากฝากไว้สำหรับวันนี้เพื่อทำให้พวกเราพอเห็นภาพว่าทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทำงานอย่างไร มันเป็นเรื่องการเข้าถึงเป็นส่วนใหญ่

ใช่ไหม ใช่การเข้าถึงภายใต้การตระหนักรู้หรือไม่ เราอยากส่งผลกระทบต่อความสามารถใช่หรือไม่ เปล่า เราต้องการให้ผลที่ตามมาของเรื่องนี้เป็นอย่างใด คุณค่าของเราคืออะไร โครงการของเรามีวัตถุประสงค์อะไรในแง่การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ

เรามีมาตรวัดผลกระทบสำหรับแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งผมขอสรุปให้แบบสั้นๆ แต่ในเว็บไซต์มีข้อมูลละเอียดกว่านี้ที่เราอาจใส่โครงการลงไปโดยมีมาตรวัดเชิงประจักษ์ทั้งหมด มาตรวัดผลกระทบต่างๆ และมาตรวัดอื่นๆ ก่อนจะได้แม่แบบที่เรียบง่ายมาก

อะไรคือหลักฐานของการรู้เท่าทันสื่อที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสำหรับการเข้าถึง การตระหนักรู้ ความสามารถ และผลที่ตามมา จากนั้น จึงเป็นการแยกความแตกต่างระหว่างศักยภาพแฝงเพื่อการเปลี่ยนแปลง และ หลักฐานที่ปรากฏชัดของการเปลี่ยนแปลง และเราทำเช่นนั้นในงานที่มีระยะเวลา 10 ปีของเรา และล่าสุดที่สุด เราเก็บข้อมูลงานวิจัยด้านการรู้เท่าทันสื่อทั้งหมดในสหราชอาณาจักรตลอดช่วงสิบปีที่ผ่านมา

เราไม่พบหลักฐานที่ปรากฏชัดของการเปลี่ยนแปลงมากนัก ทำไมนะหรือครับ ก็เพราะโครงการต่างๆ ที่เรามีอยู่ได้รับทุนสนับสนุนประมาณหกเดือนและมีผู้เข้าร่วมจำนวนน้อย งานของเรา มีลักษณะเป็นการศึกษาในแบบระยะยาว และนั่นก็หมายความว่า หากเรามีอคติในการยืนยัน เราจะอ้างข้อค้นพบอย่างเกินจริงเพราะเราต้องการเงินทุนก่อนต่อไป เราใช้แนวคิดเทคโนโลยีนิยมอันสวดยหรูเพื่อทำให้งานของเราชอบธรรม แต่สุดท้ายเราก็เป็นฝ่ายได้รับผลกระทบเอง เราอ้างมากเกินไป ซึ่ง

Source: <https://www.bournemouth.ac.uk/research/projects/evaluating-media-literacy-theory-change>
แหล่งที่มา: <https://www.bournemouth.ac.uk/research/projects/evaluating-media-literacy-theory-change>

หมายความว่าเราคิดน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น สิ่งที่เราสนใจอย่างแท้จริงในงานของเราคือ เส้นประที่อยู่ระหว่างศักยภาพของการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อการเปลี่ยนแปลงกับหลักฐานเชิงประจักษ์ของการเปลี่ยนแปลง แต่นั่นเป็นเรื่องยาก มันเป็นเรื่องระยะยาวที่จำเป็นต้องขยายขนาด จำเป็นต้องใช้เงินทุนมากกว่านี้ เราจำเป็นต้องขยายแผนการให้ครอบคลุมจากนโยบายไปถึงเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่ออนาคตที่มีสุขภาวะมากกว่าเดิม

อะไรคือตัวเชื่อมระหว่างการปลูกฝังการรู้เท่าทันสื่อกับนโยบายการศึกษา และอะไรคือการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในอนาคต อะไรคือคุณค่าที่มาร่วมกับสิ่งนั้น

นี่คือจุดที่เรากำลังยืนอยู่ตอนนี้ในสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ดี เรามีการรู้เท่าทันสื่อในการเมือง แต่เราต้องไปที่ไหนต่อ และนี่คืองานของเจด เมลิก เขาอยู่ในเบรุต และเขียนหนังสือเล่มหนึ่งในชุดที่ผมบรรณาธิการ ชื่อ *การรู้เท่าทันสื่อของผู้ถูกกดขี่* และเขาบอกว่า เราจำเป็นต้องวางการรู้เท่าทันสื่อโดยให้ความสำคัญเรื่องการเปลี่ยนแปลงความสามารถ ความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง เราจำเป็นต้องก้าวข้ามแนวคิดเทคโนโลยีนิยมและเจดบอกว่า เราจำเป็นต้องทำงานด้วยกันเพื่อกำหนดให้การรู้เท่าทันสื่อเป็นขบวนการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นความพยายามแรก ๆ ในการแก้ปัญหาชายขอบและคนชายขอบ และมุ่งทำงานเพื่อออกแบบให้กับและร่วมกับชายขอบนั้น

ดังนั้น แทนที่จะเริ่มจากศูนย์กลางและขยาย

ออกไปสู่ชายขอบ เราทำงานกับชายขอบ เราทำงานกับคนที่เรามองว่าถูกกดขี่หรือถูกกีดกันไว้ชายขอบในงานของเรา นั่นเป็นเรื่องของคุณค่าทั้งสิ้น เป็นเรื่องของผลที่ตามมาทั้งสิ้น เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทั้งสิ้น และผมคิดว่ามันสะท้อนหัวข้องานวันนี้ได้จริง ๆ นั่นคือการทำให้การรู้เท่าทันสื่อและบริบททางวัฒนธรรมต่าง ๆ 'ใช้แนวทางสากลผสมผสานท้องถิ่น' และสร้างชุมชนต่าง ๆ เพื่อเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อให้เราสร้างอนาคตที่มีสุขภาวะมากกว่าเดิมได้ด้วยการรู้เท่าทันสื่อ ถ้าเราหยุดอ้างเกินจริงและคิดให้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น

เพราะนี่คือการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลที่เกิดตามหลังสื่อ ตอนนี้อยู่ในจุดที่จะสังเกตเห็นสื่อดิจิทัลก็ต่อเมื่อมันหายไป เหมือนอากาศและน้ำ เมื่อวานจอห์นพูดเรื่องการทวนรำลึกถึงช่วงเวลาที่เราเคยต่อเน็ตเพื่อออนไลน์ ผมก็อายุรุ่นราวคราวเดียวกับเขาและจำได้เช่นกัน สำหรับพวกเราส่วนใหญ่ในโลกพัฒนาแล้วที่โชคดีย่อมจะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่เชื่อมโยงกันทั่วโลกแบบนี้ เราไล่หลังสื่อดิจิทัล แต่นั่นหมายความว่าเราต้องคิดถึงการทำทันสื่อในแง่ผลที่ตามมาของ 'การไล่ตามหลังสื่อดิจิทัล' เพื่อความหลากหลาย เพื่อการใช้ชีวิตร่วมกัน และท้ายที่สุดนี้ผมขอย้ำสมมติฐานของผมอีกครั้งว่า **การรู้เท่าทันนั้นไม่ใช่ทางออกในตัวเอง แต่เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง** เพราะอย่างที่เราดี สุยคยอง ซาน (2022) บอกเราไว้ “ ‘ที่หลัง’ ไม่ได้แปลว่าน้อยกว่า แต่การ ‘ไล่ตามหลัง’ คือการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เหลืออยู่เพื่ออนาคต” •

แนวคิดของการรู้เท่าทัน
แบบพลวัตจึงมีความ
เป็นอุดมคติและถูกทดสอบ
ได้ตลอดเวลา ความหมาย
จึงเกิดขึ้นตามสถานการณ์
และสะท้อนให้เห็นถึง
การฝึกปฏิบัติทางสังคม
ของมนุษย์ ผู้คนจึงมีส่วนร่วม
ในการสร้างความหมาย”

ศาสตราจารย์จูเลียน แม็กโดเวลล์

Media and Information Literacy Education in Hong Kong: The Collaborative Networks

Professor Alice Y. L. Lee

Hong Kong Baptist University, Hong Kong

การศึกษา ด้านการรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศ ในฮ่องกง: เครือข่ายพันธมิตร ความร่วมมือ

ศาสตราจารย์อลิซ วาย. แอล. ลี

มหาวิทยาลัยฮ่องกงแบ๊ปติสต์, ฮ่องกง

First, I would like to clarify the terms for media literacy in Hong Kong. We use multiple terms, such as media literacy, media education, media and information literacy (MIL), information literacy and so on. They all refer to the same thing. In the past, we used media education more and in recent years we have used MIL more.

I'm always curious about how media literacy education is launched in society. I found that different regions adopt different models. For example, in Taiwan, media literacy education is strongly endorsed by the Ministry of Education and was included in the formal school curriculum in a top-down manner. In other countries, the media literacy movement was promoted by one or two key organizations in radiative form, such as the first wave of media literacy in Canada, promoted by the Association for Media Literacy. In mainland China, the first wave of media literacy education was launched by some universities. However, in Hong Kong, the media literacy movement follows a very different path. It is a collaborative model. Since 1997, media literacy education of media developed in Hong Kong as a grassroots movement. Initiatives came from various sectors, including universities, schools, youth organizations, NGO's, religious groups,

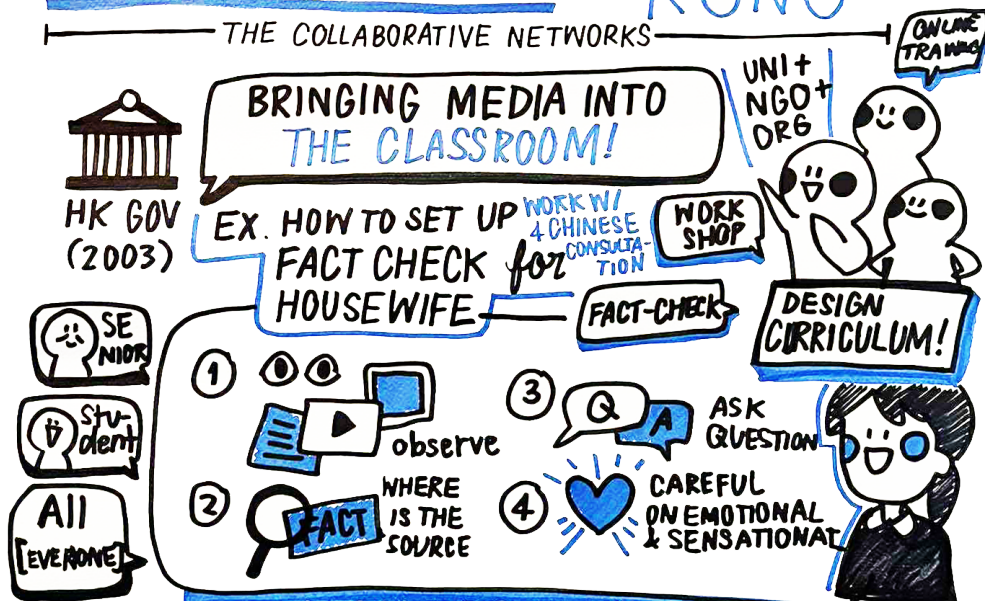
and government education departments. Media literacy advocates collaborated and learned from one another.

Here is an example of network collaboration. The Hong Kong Association of Media Education has media literacy experts but no money, no resources and no venue. But the Hong Kong Christian service has resources, and the Radio Television Hong Kong has venue and communication channels. They worked together and held a lesson plan competition. Later, they were able to publish the lesson plans in a book as a teaching resource for schools. The resource book entitled *"Bringing Media into Classroom"* got well done through collaboration.

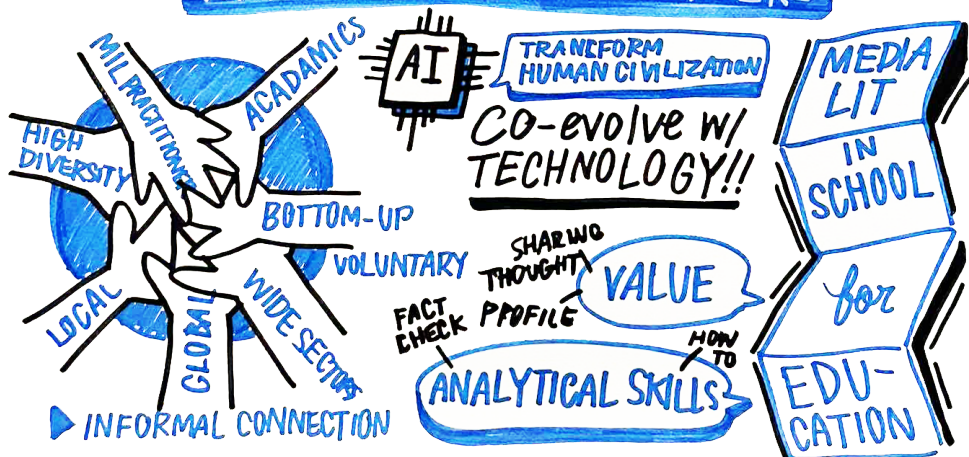
Over the last decade, some key media literacy groups ended their project, so the media literacy movement slowed down a bit. When the global socio-transformation began in the mid-2010s, the movement regained its momentum and MIL became a necessity. On the one hand, it is due to the revolutionary development of communication technologies, the transition to a knowledge society, new learning modes among the new generation, and the shift to smart cities. On the other hand, in Hong Kong, domestically, the widespread disinformation during the social movement and the COVID-19 pandemic was

MEDIA AND INFORMATION LITERACY EDUCATION IN HONG KONG

THE COLLABORATIVE NETWORKS

NEED CONNECTION / PARTNERS

alarming. And the cyberbullying issue is quite serious. It is also terrifying to know that the Hong Kong youth suicide rate is among the highest in the developed world. Lately, the online scams problem is also serious. In the first half of quarter 2 to quarter 4, there were almost 20,000 cases of deception involving 4.48 billion Hong Kong dollars. Besides, the government hopes to build Hong Kong as a World Innovation and Technology Center. So, there is a need for the education of MIL, digital literacy and AI literacy. MIL again is further recognized as a life skill in the new age.

Our new means of media literacy collaborative network focuses more on digital media, AI and fact-checking. In the collaborative network, again, various groups organize their activities and cooperate at the same time. They also work with the government. The cooperation is to share a lot of things –information, media knowledge, practice, pedagogy, vision, values, resources, as well as expertise and talents. So, it is basically a new formal network through personal social linkage as well as organization cooperation.

The linkage is not only among schools, universities, NGOs, and the Education Bureau, but it also includes IT groups, social entrepreneurs, fact check centers, and

the news museum. Media literacy education in Hong Kong is no longer just for students and teachers, but for everyone. Fact check centers serve the general public. They have both local partners as well as international partners. For example, the Fact Check Lab has connections with Meta platform and an international fact-checking network. Apart from fact check services, they also provide media literacy training.

Of course, the primary target of the collaborative network is students and young people. Universities and schools play vital role. For example, University of Hong Kong has an Annie lab, which is a student-driven fact-check project. The Chinese University in Hong Kong has a mass media Academy, which is a social enterprise. The Hong Kong Baptist University has a HKBU Fact Check as well as a media literacy service-learning course. The university students at the Hong Kong Baptist University teach younger students in schools to enhance their media MIL literacy. Yan Oi Tong School organization has 50 schools. This school group provided online media education programs to students. Besides, there are ten more primary schools working with the NGOs, as well as a university to have a joint school project, entitled Artificial Intelligence, Literacy and Social Intelligence

Application Program. Other NGOs, news museums and media organizations also provide a lot of media literacy programs for the students.

It is worthwhile highlighting the work of Hong Kong Federation of Youth Groups because in the past years it worked together with IT groups and university professors to establish partners with many local schools and to promote media literacy programs. It also designed new media literacy curricula such as the Media and Artificial Intelligence Literacy (MAIL) curriculum. Its Project Next curriculum includes AI, big data, metaverse and blockchain. Every year, this youth organization organizes activities for the UNESCO Global MIL Week. Moreover, it also sets up an online Media and Information Literacy Resource Hub to provide rich teaching resources for schools. Education Bureau supports MIL. It has just launched a policy document, the Information Literacy Framework for Hong Kong Students 2024. Information literacy here includes MIL. You can also see how the Hong Kong News Expo as well as university professors work together to set up media and information literacy learning and teaching resources on the government websites.

In Hong Kong, we have media literacy

training for school teachers. The training programs are conducted by the Education Bureau, the Hong Kong Federation of Youth Groups, Hong Kong News Expo, Hong Kong 01 news organization, and Hong Kong Press Council, as well as other organizations. There are Fact-check workshops for social workers and Internet information literacy and emotion management for women's groups. Interestingly, at the Chinese university in Hong Kong, Professor Donna Chu put forward a cultural-based fact-check program for housewives by using the four Chinese medicine consultation steps for fact-check. The first step is to observe. Observe the suspicious text, photo, and video, and then pay attention. Pay attention to the fact. And then ask questions such as where the source of the information is. The fourth step is care. Be careful about the emotional and sensational headline and content to see whether they cause panic, anger and excitement.

Organizations do not forget the senior citizens. They try to understand the senior citizens' social media habits. And they use culturally specific graphic promotion to reach them. Primary school students developed AI fitness exercise apps for senior citizens, which were very similar to Tai Chi. Over the years, the Society for Truth and Light, which

Collaboration needs partners. So, academics have to work with the practitioners so that we can integrate theory with practice. ”

Professor Alice Y. L. Lee

is a Christian organization, promotes media literacy to many Christian schools in Hong Kong. Even the Zen masters promote mindfulness for the fact checking, emphasizing awareness, reflectiveness, compassion for self and others regarding information sharing, and positive thinking.

Parents are important. On the one hand, parents come from different sectors. If you can reach parents, that means media literacy education can reach people from different

sectors. And if the training educates parents well, the parents can go home to educate other family members, such as the seniors as well as the children. So that's why we put a lot of emphasis on providing workshops and talks to parents. We also make an animated video for them. By the way, this avatar in the animated video is me. There is a magazine column for parents as well.

From the above-mentioned examples, you can see that these organizations do

not work alone. They have a lot of partners. They work together. For those organizations to have more resources and expertise, they serve as hubs of the net, and they provide support to individual teachers and schools. Let us take a look the characteristics of the collaborative network. If we consult the literature of collaborative network model, here is the standard definition: “A collaborative network is a network consisting of a variety of entities (e.g. organizations and people) that are largely autonomous, geographically distributed, and heterogeneous in terms of their operating environment, culture, social capital and goals, but that collaborate to better achieve common or compatible goals.” This model is usually applied in marketing and computer science. But in Hong Kong, we spontaneously developed the collaborative network of media literacy. There are a lot of stakeholders who participate in this network. For example, the Education Bureau (those are the policymakers), universities and schools, NGOs (youth workers and social workers), religious groups, professional associations, cultural institutes, media organizations, fact-checking centers, social enterprise, parent groups, student groups and IT people, and computer science scholars as well.

The collaborative network has the following characteristics. It is a bottom-up voluntary network without a leading organization. The linkage of the organizations is informal. The stakeholders are in both public and private sectors. The MIL organizations come from a wide variety of sectors. As I mentioned before, some organizations serve as hubs to provide support to individual teachers, schools and parent groups. Besides, media educational activities are in both formal and informal settings. The content of the media education program is high in diversity, as well as the way of delivery, such as workshops, international conference video production, competition, creative activities, exhibitions and so on.

Collaboration needs partners. So, academics have to work with the practitioners so that we can integrate theory with practice. And members in civil society have to work with the education officers because they need education authority's endorsement and support, and the education officers also need civil society members' expertise. Media literacy researchers also need partners. In the past, researchers in our field mainly came from the disciplines of education and communication. But when we move into the AI world, we urgently try to include the IT

people and the computer science scholars. However, It is not good enough because AI is a very special technology. It penetrates every business sector and every area of our everyday lives. So, just including IT people is not enough. We must also include people and scholars from various other disciplines. That's why we need multidisciplinary research partners. And we also work with international partners. The collaborative network has linked with the outside world. For example, our media literacy educators have connection with the UNESCO Global MIL Alliance, International Council for Media Literacy, International fact-checking network, Asian Network of News and Information Educators, China Federation Radio and Television, Associations Media Literacy Academy Committee, and also many international universities with MIL programs.

Over the years, the network has developed. In the very early stage, we only had media literacy programs in secondary schools. But now we have media literacy programs in primary schools, universities, and even kindergartens. The network expanded from institutions to homes (we have family media education), from extracurricular activities to classroom teaching, from inoculative approach to critical appreciation,

from analysis to production, from individual level to social level, from old media (mass media) to new media and AI, and from teachers, students, and parents as targets to every citizen as a target.

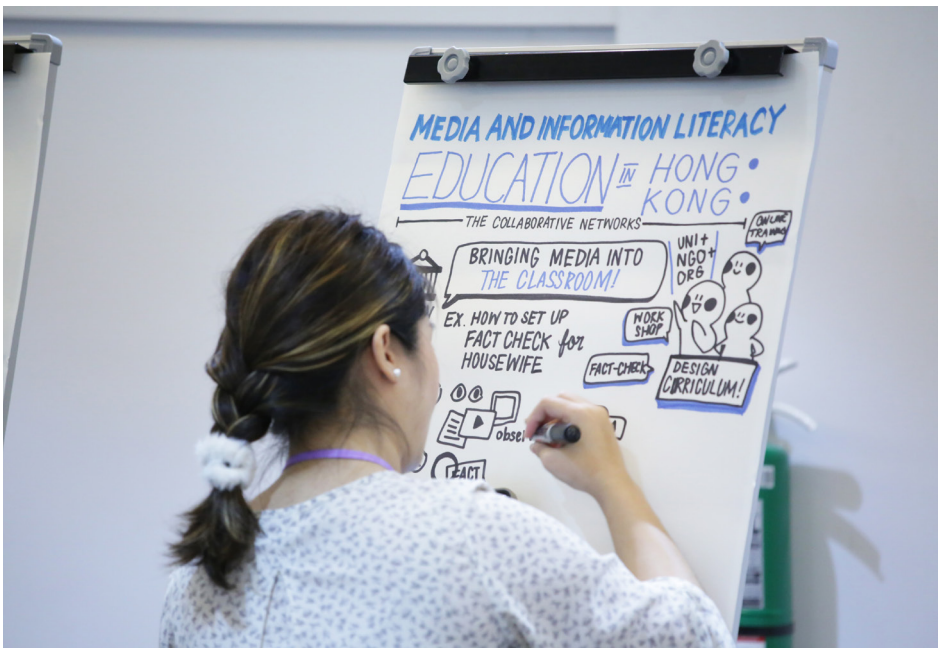
This collaborative network has advantages, including openness, innovation, diversity, flexibility and informality. But of course, there are also challenges. All these organizations are loosely connected, and many of them have just one-off project, so sustainability is in question. And one more point -- insecure funding. All these organizations are always busy seeking funding.

While the new technology transforms human civilization and society, Hong Kong is moving into a smart city in the AI era. Hong Kong educators have the responsibility to guide the citizens, particularly the young people, to deal with the challenges brought by the new technological environment. I think Prof. Julian McDougall has already mentioned that we really need a theory of change for media literacy in the new ecosystem. We should try our best to work hard to cooperate with all stakeholders from both the local and global communities to promote MIL. Seeking digital well-being is our goal, and of course, building a healthier society is also our goal too. •

“

Seeking digital well-being
is our goal, and of course,
building a healthier society
is also our goal too”

Professor Alice Y. L. Lee

ก่อนอื่น ฉันขออธิบายศัพท์ด้านการรู้เท่าทันสื่อในฮ่องกงสักนิด เราใช้คำหลายคำ ทั้งการรู้เท่าทันสื่อ การศึกษาสื่อ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การรู้เท่าทันสารสนเทศ และอื่น ๆ อันที่จริง ทั้งหมดหมายถึงสิ่งเดียวกัน สมัยก่อนเราใช้การศึกษาด้านสื่อมากกว่าแต่ในช่วงหลัง ๆ มานี้ เราใช้การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมากขึ้น

ฉันสงสัยมาตลอดว่าการศึกษารื่องการรู้เท่าทันสื่อเริ่มต้นอย่างไรในสังคม และพบว่าภูมิภาคต่าง ๆ ก็มีรูปแบบต่างกันไป เช่น การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อในไต้หวันได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากกระทรวงศึกษาธิการ และรวมอยู่ในหลักสูตรของโรงเรียนอย่างเป็นทางการในลักษณะจากบนลงล่างในประเทศอื่น ๆ การเคลื่อนไหวเรื่องการรู้เท่าทันสื่อจะมีหน่วยงานหลักหนึ่งหรือสองแห่งเป็นได้โดยจัดขึ้นในรูปแบบเหมือนการแผ่กระจายคลื่นรังสี เช่น คลื่นลูกแรกของการรู้เท่าทันสื่อในแคนาดาที่จัดโดยสมาคมการรู้เท่าทันสื่อ หรือในประเทศจีน คลื่นลูกแรกของการศึกษารื่องการรู้เท่าทันสื่อที่เริ่มต้นจากมหาวิทยาลัยไม่กี่แห่ง อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวเรื่องการรู้เท่าทันสื่อในฮ่องกงมีเส้นทางแตกต่างออกไป โดยมีรูปแบบความร่วมมือ นับตั้งแต่ปี 1997 การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อในฮ่องกงพัฒนาขึ้นในรูปของการเคลื่อนไหวระดับรากหญ้า โครงการริเริ่มเกิดขึ้นจากหลายภาคส่วน รวมถึงมหาวิทยาลัย โรงเรียน องค์กรเยาวชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มศาสนา และหน่วยงานการศึกษาของรัฐ กลุ่มผู้สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อจับมือกันและเรียนรู้จากซึ่งกันและกัน

ตัวอย่างการร่วมมือของเครือข่ายก็เช่น สมาคมการศึกษาสื่อฮ่องกงมีผู้เชี่ยวชาญการรู้เท่าทันสื่อ แต่ขาดงบประมาณ ทรัพยากร และสถานที่ ขณะที่คริสตจักรฮ่องกงมีทรัพยากร และสถานีวิทยุโทรทัศน์ฮ่องกงมีสถานที่และช่องทางการสื่อสาร พวกเขาจึงร่วมมือกันจัดกิจกรรมประกวดการวางแผนการสอน และต่อมาที่ดีพิมพ์เป็นเล่มเพื่อใช้เป็นสื่อการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ส่งผลให้หนังสือที่มีชื่อว่า *นำสื่อเข้าสู่ห้องเรียน* สำเร็จลุล่วงโดยผ่านความร่วมมือ

ตลอดทศวรรษที่ผ่านมา องค์กรด้านการรู้เท่าทันสื่อหลัก ๆ บางแห่งยุติโครงการไป ส่งผลให้การเคลื่อนไหวเรื่องการรู้เท่าทันสื่อชะลอตัวเล็กน้อย เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระดับโลกเริ่มขึ้นในช่วงกลางทศวรรษ 2010 การเคลื่อนไหวก็เร่งเร็วขึ้นอีกครั้งและการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศก็กลายเป็นสิ่งจำเป็น ในทางหนึ่ง นั่นเป็นผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวกระโดด การเปลี่ยนเป็นสังคมความรู้ รูปแบบการเรียนรู้ใหม่ ๆ ของคนรุ่นหลัง และการก้าวสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ ในอีกทางหนึ่ง การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือนในช่วงที่เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมและการระบาดของโควิด-19 ในฮ่องกงอยู่ในระดับน่าตกใจ ขณะที่ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ค่อนข้างรุนแรง และอัตราการฆ่าตัวตายของเยาวชนฮ่องกงจัดอยู่อันดับต้น ๆ ของโลกที่พัฒนาแล้วก็ชวนให้น่าตระหนักเช่นกัน ขณะที่การหลอกลวงต้มตุ๋นออนไลน์จัดเป็นปัญหาใหญ่ในระยะหลัง ๆ ในช่วงครึ่งแรกของไตรมาสสองถึงไตรมาสสี่

"Bringing Media into the Classroom" Lesson Plans:

Source: Alice Lee

แผนการสอน "นำสื่อเข้าสู่ห้องเรียน"

แหล่งที่มา: อลิซ ลี

เป้าหมายคือการสร้างสุขภาวะทางดิจิทัลและการสร้างอนาคตที่มีสุขภาวะมากกว่าเดิม”

ศาสตราจารย์อลิซ วาย. แอล. ลี

มีผู้ถูกหลอกลวงเกือบ 20,000 รายที่คิดเป็นเงิน 4,480 ล้านดอลลาร์ฮ่องกง นอกจากนี้ รัฐบาลยังหวังให้ฮ่องกงเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมและเทคโนโลยีของโลก การศึกษาเรื่องรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การรู้เท่าทันโลกดิจิทัล และการรู้เท่าทันปัญญาประดิษฐ์จึงเป็นเรื่องจำเป็น และการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศก็ได้รับการยอมรับมากขึ้นในฐานะทักษะชีวิตในโลกยุคใหม่

เครือข่ายความร่วมมือด้านการรู้เท่าทันสื่อในนิยามใหม่ของเราจึงเน้นไปที่สื่อดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และการตรวจสอบข้อเท็จจริงมากขึ้น และในเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าว กลุ่มองค์กรที่หลากหลายก็จัดกิจกรรมของตนพร้อมไปกับการร่วมมือกัน ทั้งยังจับมือทำงานกับรัฐบาลด้วยการร่วมมือคือการแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ระหว่างกัน ทั้งข้อมูลสารสนเทศ ความรู้เรื่องสื่อ แนวปฏิบัติหลักสูตรการเรียนการสอน วิสัยทัศน์ ค่านิยม ทักษะการ รวมถึงทักษะความชำนาญและพรสวรรค์ต่าง ๆ ดังนั้น โดยพื้นฐานแล้ว นี่คือการขยายอย่างเป็นทางการรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นทั้งโดยใช้ความสัมพันธ์ทางสังคมส่วนบุคคลควบคู่ไปกับการร่วมมือของหน่วยงาน

ความสัมพันธ์ดังกล่าวมิได้จำกัดเฉพาะโรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรพัฒนาเอกชน และสำนักงานการศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมกลุ่มสารสนเทศ ผู้ประกอบการทางสังคม ศูนย์ตรวจสอบข้อมูล และพิพิธภัณฑสถานด้วย การศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อในฮ่องกงไม่ได้มีไว้สำหรับครูและนักเรียนเท่านั้น อีกต่อไป แต่มีไว้สำหรับทุกคน ศูนย์ตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดให้บริการแก่สาธารณะ โดยมีหุ้นส่วนทั้งในท้องถิ่นและระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น ห้องปฏิบัติการตรวจสอบข้อเท็จจริงมีความสัมพันธ์กับบริษัทเมตาแพลตฟอร์มส์ และเครือข่ายตรวจสอบข้อเท็จจริงระหว่างประเทศ นอกจากบริการตรวจสอบข้อเท็จจริง ก็ให้บริการอบรมการรู้เท่าทันสื่อด้วย

แน่นอนว่าเป้าหมายหลักของเครือข่ายความร่วมมือคือนักเรียนและคนรุ่นใหม่ มหาวิทยาลัยและโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญ เป็นต้นว่า มหาวิทยาลัยฮ่องกงมีห้องปฏิบัติการแอนนี ซึ่งเป็นโครงการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ขับเคลื่อนโดยนักศึกษามหาวิทยาลัยจีนในฮ่องกงมีสถาบันสื่อมวลชน ซึ่งมีสถานะเป็นผู้ประกอบการทางสังคม มหาวิทยาลัยฮ่องกงแป๊ปติสต์มีโครงการตรวจสอบข้อเท็จจริงและหลักสูตรการเรียนรู้อิงบริการสังคมด้านการรู้

เท่าทันสื่อ นักศึกษามหาวิทยาลัยฮ่องกงแบ็ปติสต์ ให้ความรู้แก่นักเรียนในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ และมูลนิธิหยันงอยถ่อง (仁愛堂) ซึ่งมีโรงเรียนในเครือ 50 แห่ง เปิดหลักสูตร ศึกษาสื่อออนไลน์ให้นักเรียน นอกจากนี้มีโรงเรียน ประถมอีก 10 แห่งทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนา เอกชนและมหาวิทยาลัย เพื่อทำโครงการร่วมระดับ โรงเรียน ชื่อโครงการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์และ ปัญญาทางสังคม ขณะที่องค์กรพัฒนาเอกชน พิพิธภัณฑชาวล่อง และองค์กรสื่อต่าง ๆ จัดโครงการ อบรมรู้เท่าทันสื่อจำนวนมากให้นักเรียนนักศึกษา

งานของสหพันธ์กลุ่มเยาวชนฮ่องกงก็ควรค่า ต่อการพูดถึงเพราะในช่วงหลายปีมานี้ สหพันธ์ฯ ทำงานกับกลุ่มสารสนเทศต่าง ๆ และอาจารย์ มหาวิทยาลัย ร่วมเป็นพันธมิตรกับโรงเรียนท้องถิ่น หลายแห่งเพื่อส่งเสริมโครงการรู้เท่าทันสื่อ ทั้งยัง ออกแบบหลักสูตรรู้เท่าทันสื่อใหม่ ๆ เช่น สื่อกับการรู้เท่าทันปัญญาประดิษฐ์ หลักสูตรโปรเจกต์เน็กซ์ ของสหพันธ์ฯ พูดถึงเอไอ บิ๊กดาต้า เมตาเวิร์ส และบล็อกเชน ทุกปีสหพันธ์ฯ จะเป็นผู้จัดกิจกรรมให้ สืบดาหารู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศของยูเนสโก ทั้งยังเปิดศูนย์ข้อมูลด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ออนไลน์ เพื่อเป็นสื่อการสอนที่หลากหลายครบครัน ให้โรงเรียนต่าง ๆ สำนักงานการศึกษาก็สนับสนุน การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ โดยเพิ่งเผยแพร่เอกสาร นโยบายกรอบแนวคิดเรื่องการรู้เท่าทันสารสนเทศ สำหรับนักเรียนนักศึกษาฮ่องกงประจำปี 2024 ซึ่งการรู้เท่าทันสารสนเทศในที่นี้รวมถึงการรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศด้วยไม่เพียงเท่านั้น พิพิธภัณฑชาวล่อง

และการจัดแสดงฮ่องกงและอาจารย์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมกันจัดหาทรัพยากรสำหรับการเรียนและการสอน เรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ ในเว็บไซต์ต่าง ๆ ของรัฐบาลด้วยเช่นกัน

ในฮ่องกง มีการอบรมการรู้เท่าทันสื่อให้ครู ระดับโรงเรียนด้วย โครงการอบรมต่าง ๆ จัดขึ้น โดยสำนักงานการศึกษา กลุ่มสหพันธ์เยาวชนต่าง ๆ ในฮ่องกง ฮ่องกงนิวส์เอ็กซ์โป พิพิธภัณฑการ จัดแสดง ชาวล่อง องค์กรชาวล่อง 01 และสภาสื่อมวลชน ฮ่องกง รวมถึงองค์กรอื่น ๆ มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้กับเจ้าหน้าที่ สังคมสงเคราะห์ และการอบรมเรื่องการรู้เท่าทัน สารสนเทศอินเทอร์เน็ตและการจัดการอารมณ์ให้ กลุ่มสตรีต่าง ๆ ที่น่าสนใจก็คือ ศาสตราจารย์ดอนนา จู จากมหาวิทยาลัยจีนในฮ่องกง เสนอหลักสูตรการ ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่อิงวัฒนธรรมสำหรับกลุ่ม แม่บ้าน โดยนำสี่ขั้นตอนในการวินิจฉัยโรคของ แพทย์แผนจีนมาปรับใช้กับการตรวจสอบข้อเท็จจริง ขั้นตอนแรกคือการสังเกต สังเกตข้อความ ภาพ และ คลิปวิดีโอต้องสงสัย ต่อมาเป็นการให้ความสนใจ โดยให้ความสนใจกับข้อเท็จจริงจากนั้นจึงตั้งคำถาม เช่น ข้อมูลนี้มีแหล่งที่มาจากไหน และขั้นตอนที่สี่ คือระวัง ระวังหัวข้อข่าวที่เราอารมณ์หรือกระตุ้น ความรู้สึก โดยแยกแยะว่ามันทำให้เกิดความตระหนัก ความขุ่นข้องแค้นเคือง หรือความตื้นตัน

องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้ลืมประชากรสูงวัย โดยพยายามทำความเข้าใจลักษณะการเสพสื่อ สังคมของประชากรสูงอายุ และใช้กราฟิกเคลื่อนไหว (motion graphic) ที่อิงวัฒนธรรมเพื่อเข้าถึงคนกลุ่มนี้

นักเรียนประถมกลุ่มหนึ่งพัฒนาแอปพลิเคชันออกกำลังเพื่อสุขภาพด้วยเอไอสำหรับประชากรสูงอายุ ซึ่งคล้ายการทำให้เด็ก ตลอดจนหลายปีที่ผ่านมา สมาคมเพื่อแสงแห่งยูเวน ซึ่งเป็นองค์กรคริสเตียน สนับสนุนการรู้เท่าทันสื่อในโรงเรียนคริสเตียนในฮ่องกงหลายแห่ง กระทั่งครูเซกก็แนะนำการเจริญสติเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง เน้นความสำคัญของการตระหนักรู้ การสะท้อนคิด ความเมตตาตนเองและผู้อื่น ในเรื่องการแชร์ข้อมูลสารสนเทศและการคิดเชิงบวก

ผู้ปกครองเองก็มีความสำคัญ พ่อแม่ผู้ปกครองมาจากหลายภาคส่วน ถ้าเราเข้าถึงพ่อแม่ผู้ปกครองได้ นั่นหมายความว่าการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อสามารถเข้าถึงคนในภาคส่วนต่าง ๆ ได้ และถ้าเราให้ความรู้แก่พ่อแม่ผู้ปกครองได้ดีพอ พวกเขาสามารถกลับไปสอนสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือเด็ก ๆ นั่นคือเหตุผลที่เราให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการและการเสวนาต่าง ๆ ให้ผู้ปกครอง อ้อ! ตัวการ์ตูนอวตารในคลิบวิดีโอนี้คือฉันเอง และเรายังมีคอลัมน์ในนิตยสารสำหรับผู้ปกครองอีกด้วย

จากตัวอย่างข้างต้น คุณจะเห็นว่าหน่วยงานเหล่านี้ไม่ได้ทำงานตามลำพัง แต่มีพันธมิตรจำนวนมากที่ทำงานร่วมกัน โดยองค์กรที่มีทรัพยากรและทักษะความชำนาญมากกว่าทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และส่งมอบการสนับสนุนให้ครูแต่ละคนและโรงเรียนต่าง ๆ ที่นี้ลองพิจารณาคุณลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือบ้าง ถ้าเราศึกษาวรรณกรรมว่าด้วยรูปแบบของเครือข่ายความร่วมมือ จะพบนิยามมาตรฐานว่า “เครือข่ายความร่วมมือคือเครือข่าย

ที่ประกอบด้วยองค์กรหลากหลาย (เช่น หน่วยงานและบุคคล) ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นอิสระ กระจายตัวในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ และมีความหลากหลายในแง่ภาวะแวดล้อมในการดำเนินงาน วัฒนธรรมทุนทางสังคม และเป้าหมาย แต่ร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมหรือเป้าหมายที่สอดคล้องกันได้ดียิ่งขึ้น” ตามปกติรูปแบบนี้จะพบในสายงานการตลาดและวิทยาการคอมพิวเตอร์ แต่ในฮ่องกงเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการรู้เท่าทันสื่ออนาคตพัฒนาขึ้นเองโดยธรรมชาติ มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากเข้าร่วม เช่น สำนักงานการศึกษา (ผู้กำหนดนโยบาย) มหาวิทยาลัยและโรงเรียน องค์กรพัฒนาเอกชน (แรงงานเด็กและนักสังคมสงเคราะห์) กลุ่มศาสนา สมาคมวิชาชีพ สถาบันทางวัฒนธรรม องค์กรสื่อ ศูนย์ตรวจสอบข้อเท็จจริง ผู้ประกอบการทางสังคม กลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง กลุ่มนักเรียน นักศึกษาและกลุ่มสารสนเทศ รวมถึงนักวิชาการสายวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ด้วย

เครือข่ายความร่วมมือมีคุณลักษณะดังนี้ เป็นเครือข่ายอาสาสมัครที่เติบโตจากล่างขึ้นบน โดยไม่มีหน่วยงานที่เป็นผู้นำ เชื่อมโยงกันอย่างไม่เป็นทางการ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ หน่วยงานด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมาจากภาคส่วนที่หลากหลาย อย่างที่ฉันพูดไปก่อนหน้านี้ บางหน่วยงานหน้าที่เป็นศูนย์กลางสนับสนุนครูในฐานะปัจเจกและกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครอง นอกจากนี้ กิจกรรมด้านการศึกษาสื่อยังเกิดในบริบทที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เนื้อหาของหลักสูตรศึกษาสื่อมีความหลากหลายอย่างมาก เช่นเดียวกับ

ความร่วมมือ ต้องอาศัย พันธมิตร นักวิชาการ จึงต้องร่วมงาน กับนักวิชาชีพ เพื่อบูรณาการ ทฤษฎีกับ การปฏิบัติ”

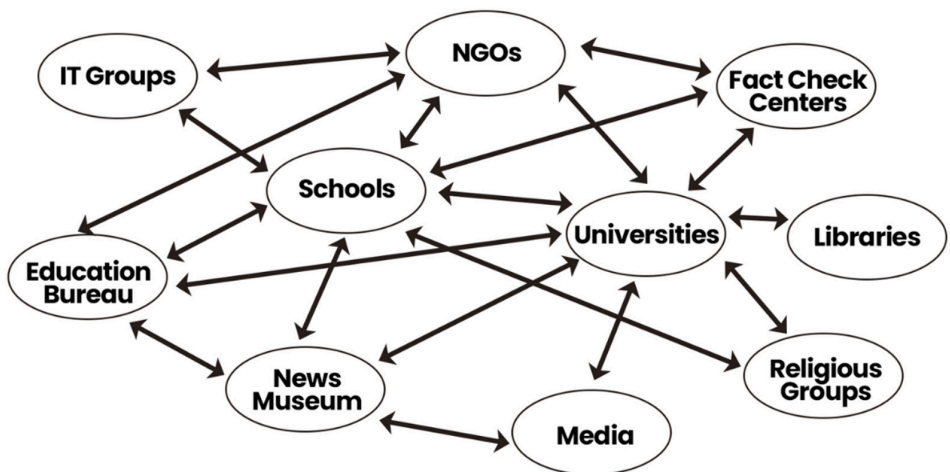
ศาสตราจารย์อลิซ วาย. แอล. ลี

วิธีการนำเสนอ ซึ่งมีทั้งการอบรมเชิงปฏิบัติการ การประชุมนานาชาติ การผลิตสื่อวีดิทัศน์ การประกวด แข่งขัน กิจกรรมสร้างสรรค์ นิทรรศการ และอื่น ๆ

ความร่วมมือต้องอาศัยพันธมิตร นักวิชาการ จึงต้องร่วมงานกับนักวิชาชีพเพื่อบูรณาการทฤษฎีกับการปฏิบัติ และสมาชิกในภาคประชาสังคมก็ต้องจับมือกับเจ้าหน้าที่การศึกษา เพราะอยากได้การสนับสนุนจากผู้มีอำนาจ ขณะที่สำนักงานการศึกษาต้องการทักษะความชำนาญจากภาคประชาสังคม นักวิจัยด้านการรู้เท่าทันสื่อก็ต้องมีพันธมิตรเช่นกัน ในอดีต นักวิจัยด้านนี้มาจากสายสื่อสารและการศึกษาเป็นหลัก แต่เมื่อเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ เราพยายามดึงนักเทคโนโลยีสารสนเทศและนักวิชาการด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์เข้ามาอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม มันยังไม่ดีพอ เพราะปัญญาประดิษฐ์คือเทคโนโลยีที่พิเศษยิ่ง มันแทรกซึมเข้าไปทุกธุรกิจและทุกพื้นที่ในชีวิตประจำวันของเรา การชักชวนเฉพาะนักเทคโนโลยีสารสนเทศจึงไม่เพียงพอ เราต้องดึงผู้คนและนักวิชาการจากหลากหลายสาขาเข้ามา นั่นหมายถึงพันธมิตรด้านวิจัยแบบสหวิทยาการ และเราต้องพึ่งพาพันธมิตรต่างชาติด้วยเช่นกัน เครือข่ายความร่วมมือผู้กลุ่มสัมพันธ์กับโลกภายนอก เช่น นักวิชาการด้านการรู้เท่าทันสื่อของเราติดต่อประสานงานกับกลุ่มพันธมิตรด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศทั่วโลกขององค์การยูเนสโกสากลเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ เครือข่ายการตรวจสอบข้อเท็จจริงนานาชาติ เครือข่ายนักการศึกษาด้านข่าวและสารสนเทศแห่งเอเชีย สหพันธ์สมาคมวิทยุและโทรทัศน์แห่ง

ประเทศจีน คณะกรรมการการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ และมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่มีหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อด้วย

เครือข่ายพัฒนาไปตลอดหลายปีที่ผ่านมา ในสมัยแรกเริ่ม เรามีเพียงหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อในโรงเรียนมัธยมเท่านั้น แต่ตอนนี้เรามีหลักสูตรการ

Media and Information Literacy Education Links among Various Organizations in Hong Kong

Source: Alice Lee

การศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเชื่อมระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในฮ่องกง

แหล่งที่มา: อลิซ ลี

รู้เท่าทันสื่อในโรงเรียนประถม มหาวิทยาลัย และ องค์กรต่าง ๆ เครือข่ายขยายตัวจากสถาบันต่าง ๆ ไปถึงในบ้าน (เรามีการศึกษาสื่อครอบครัว) จาก กิจกรรมนอกหลักสูตรไปถึงการเรียนการสอนในห้องเรียน จากแนวทางเชิงควบคุมป้องกันไปถึง การชื่นชมเชิงวิพากษ์ จากการวิเคราะห์ไปถึงการผลิต จากระดับบุคคลไปถึงระดับสังคม จากสื่อเก่า ไปถึงสื่อใหม่และปัญญาประดิษฐ์ และจากที่มี เป้าหมายเป็นครู นักเรียน พ่อแม่ผู้ปกครอง กลายเป็นประชาชนพลเมืองทุกคน

เครือข่ายความร่วมมือนี้มีข้อได้เปรียบ ซึ่งรวมถึงการเปิดกว้าง นวัตกรรม ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น และความไม่เป็นทางการ แต่แน่นอนว่า มีสิ่งท้าทายด้วย หน่วยงานทั้งหมดเหล่านี้มีการ เชื่อมโยงกันอย่างหลวม ๆ และหลายหน่วยงานก็จัด โครงการแบบครั้งเดียวจบ ทำให้เกิดคำถามเรื่อง ความยั่งยืน และอีกประการหนึ่งก็คือเงินทุนสนับสนุน

ที่ไม่มั่นคง หน่วยงานทั้งหมดเหล่านี้จะยุ่งวุ่นวายกับการหาทุนอยู่เสมอ

ในขณะที่เทคโนโลยีใหม่กำลังเปลี่ยน อารยธรรมและสังคมมนุษย์ ฮองกงก็กำลังเดินทาง ไปสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะในยุคเอไอ นักการศึกษา ฮองกงมีหน้าที่รับผิดชอบในการชี้แนะแนวทาง ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ให้รับมือสิ่งท้าทาย ต่าง ๆ ที่เกิดจากภาวะแวดล้อมทางเทคโนโลยีใหม่นี้ ฉันคิดว่าศาสตราจารย์ จูเลียน แม็กโดเวลล์ พูดไปแล้ว ว่า เราต้องการทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงสำหรับการรู้เท่าทันสื่อในบริบทแวดล้อมใหม่นี้จริง ๆ เราควร พยายามอย่างดีที่สุดในการทำงานหนักเพื่อจับมือ กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ทั้งจากชุมชนท้องถิ่น และชุมชนโลก เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อและ สารสนเทศ โดยมีเป้าหมายคือการสร้างสุขภาวะ ทางดิจิทัล และการสร้างอนาคตที่มีสุขภาวะมากกว่า เดิมด้วยเช่นกัน •

Media Literacy Animation Video for Parents

Source: Alice Lee

วิดีโอแอนิเมชันการรู้เท่าทันสื่อสำหรับผู้ปกครอง
แหล่งที่มา: อลิซ ลี

Source: Mars Media Academy Facebook Page

แหล่งที่มา: เฟซบุ๊กเพจมาร์ส มีเดีย อะคาเดมี่

Media Literacy and Education through Cultural Contexts

Panel Discussion

Professor Julian McDougall | Professor Alice Y. L. Lee |
Joseph Hincks | Supinya Klangnarong |
Assistant Professor Chawaporn Dhamanitayakul, Ph.D

การศึกษา และการรู้เท่าทันสื่อ ผ่านบริบท ทางวัฒนธรรม

วงเสวนาอภิปรายแบบคณะ

ศาสตราจารย์จุเลี่ยน แม็กโดวอลล์ | ศาสตราจารย์อลิซ วาย. แอล. ลี |
โจเซฟ ฮินกส์ | สุกัญญา กลางณรงค์ | ผศ. ดร. ชวพร ธรรมนิตยกุล

- NOT ONE SIZE FITS, CAN BE CUSTOMIZED

Professor Julian McDougall

Bournemouth University, UK

We were commissioned to use our theory of change to evaluate the success of Boubli, a youth media organization in Tunisia. So, I want to show you how the theory of change works for a very specific project like this. We used the theory of change to set research questions at each of the four levels: access, awareness, capability and consequences. If you focus on consequences, the research question was how can the capabilities generated by Boubli (for creators and audiences) impact positively on the media ecosystem in the longer term.

With access, we found that Boubli creates an engagement pathway to media literacy for civic intentionality. They use Discord server, they have a physical space, and they have an audience; this creates what we described as distinct convergence of contents and community at the level of access. At the level of awareness, everybody involved in the project has a high level of 'meta' reflexivity about the Tunisian media ecosystem. But some of the participants wanted to change to the mainstream media from within, others wanted to remain in the

alternative media environment so that Boubli would actually operate for youth outside of the civic structures. So, the theory of change allows you to be so nuanced that you can understand the differences between participants' perspectives. At the level of capability, we found that Boubli was supporting and enabling this experiential learning in what we call a third space environment and this at work in the combination of the talent incubation environment and the physical space of Boubli, but also the content space as well. The participants reported a mindset shift with regard to tolerance, understanding of conflicting perspectives, and respect for diversity. The point of Boubli in Tunisia is, among youth, there is a high level of polarized discourse and also intergenerational conflict, and what they wanted to do in the project was to enable youth to disagree more respectfully with one another, not to solve the problem of polarization, but to move towards a different mindset in terms of how people think about difference.

In terms of the capability to consequences, which is really important to us, we found

*We're all in different places,
that's the point, so every
media literacy project
is positioned differently
on the trajectory”*

Professor Julian McDougall

that it was difficult to apply because there was disagreement about what the consequences, what the values were. Participants didn't agree on what the future orientation of Boubli should be, but that's interesting research finding in itself. But we did find that this 'third space' social infrastructure did provide evidence of the 'potential' for a more tolerant youth citizenry in the future. To conclude, we also found some transferable strategic practice to do in the theory of change is understand how projects are configured, how partnerships work, the importance of relational aspects of media literacy.

We're all in different places, that's the point, so every media literacy project is positioned differently on the trajectory. Your project might simply want to connect people who aren't connected or it might want to radically change youth perspectives on social diversity, not all projects can be the same, but they can be positioned on this trajectory (from access to consequences). The reason why that example is so important because in being so focused by using this theory of change, it allows you to understand things very differently. •

Professor Alice Y. L. Lee

Hong Kong Baptist University, Hong Kong

I think collaboration is very important, but collaboration will vary in different cultural contexts. I did research on media literacy education in Chinese societies and examined how media literacy education developed in Taiwan, Hong Kong, and the Chinese Mainland China, and I found media education has different development paths in three different cultural contexts.

Media Literacy in Taiwanese context:

The widespread circulation of fake news and misinformation in the post-truth era raised concerns about the external influences on public opinion, particularly the election. Audrey Tang, the Digital Minister, announced a ‘war on fake news’ (January 2017), and also hoped to cultivate digital human resources. So, media literacy was included in the formal school curriculum for 2018 to teach children how to identify and combat fake news.

Media Literacy in Chinese Mainland context:

Media literacy policy is closely linked to its strategic political plans. Media literacy could cultivate smart people to build ‘Digital China’

and ‘Cyber Strong Nation’ with strong information economy, and educate citizens as wise Internet users to strengthen cyber security and also train government officials with media literacy to better deal with the media and lead public opinion.

Media Literacy in Hong Kong context:

As an international city, Hong Kong wants to cultivate wise media users, competent knowledge workers, informed and smart citizens for a smart city through the collaborative network model that is grassroots and bottom-up movement. Initiatives came from different sectors of society: youth organizations, religious groups, universities, primary and secondary schools, NGOs, media organizations, and the government’s education department.

All three regions respond to common global driving forces—the transition to knowledge economy and the revolutionary development of information and communication technologies. But due to different socio-cultural contexts, their media literacy programs have different approaches to media literacy,

Collaboration is King and MIL is for everybody”

Professor Alice Y. L. Lee

targets, and stakeholders. The findings shows that the socio-cultural context of a society cannot be overlooked while the global driving forces should not be ignored.

Hong Kong adopts a 'glocalization approach' of media and information literacy movement. We've learned global trends and tailored them for local applications which should be cultural-based and community-based. So, I put forward to 5R strategic model for media and information literacy development in Hong Kong context in the new age to cope with news scenarios.

The first R is *re-learn the media logic* because we are moving into the AI world. Local media educators and practitioners know

mass media well, but not AI, algorithms, IOTs, big data. So, professional trainings need to include knowledge of new media forms and logic.

Second, *re-design current media curriculum*, we need to update our curriculum. NGOs are now creating a 'media and artificial intelligence literacy (MAIL)' curriculum and my university has an AI literacy course entitled 'Media Communication in the AI Era,' which emphasizes how to be a human in the AI age.

Third, *re-develop the pedagogy*, in Hong Kong, we have new pedagogic approaches: online learning, experiential learning, and service-learning. We replace offline workshops with media and information literacy webinars. Besides, we train media-savvy young people to

engage in media and information literacy education. The Hong Kong Baptist University has a General Education Course, 'Media and Communication in the AI era' as service-learning course.

Forth, *re-link the media and information literacy field to the city planning*. In the past MIL is only located in the educational sector, but in the future, it needs to be linked to the city planning sector because the world's trend is to build media and information literacy city and citizen co-creation of a smart city. We need to cultivate media and information literacy citizens who are capable of cocreating smart city.

And fifth, *re-launch MIL research*. Digital

technologies and AI technologies develop very fast. There should be vigorous research on new technologies and their relationship with media information literacy to develop new concepts and new practical approaches. Good practices need the support of updated research. We also need multi-disciplinary research, not only education, media and communication, but also IT, arts, business, social work, psychology, law, medicine and health, city planning, and so on.

In Hong Kong, we believe that collaboration is King and MIL is for everybody. Practicing 5R strategies is a big challenge, but we do hope we can cooperate all stakeholders and move forward. ●

Joseph Hincks

A Media and Communications Specialist,
UNESCO Regional Office in Bangkok

UNESCO has worked on media and information literacy since 1982, but I've only been with the organization for two months, so I think it might be useful instead to share some of my experiences in journalism, in terms of how I came to the media and information literacy space and why I think it's such a critical whole of society's responsibility, and hopefully we can contribute to the dynamic media information literacy environment rather than the static one.

I worked for Times magazine between 2016 and 2021. When I started out in 2016, President Duterte had just come to power in the Philippines. Duterte launched a brutal drug war that Human Rights Watch suggested killed 12,000 people. There are far higher estimates from local civil society groups in the Philippines. When I started out, I was very idealistic about the role that journalism could play in influencing public opinion on this drug war, I felt very moved to write about what was occurring on the ground.

A year earlier, Facebook had launched

a program called Free Basics. So, it gave many people who previously didn't have access to the Internet, access to certain websites, including Facebook, through their phones, without using data. It also meant that for many people in the Philippines, Facebook essentially was the Internet. Facebook was the news, and Pro-Duterte influences capitalized on this. One celebrity shared an image of a young child who had been raped and murdered that she claimed by the drug addict in the Philippines. It later turned out that this was an image from a 2014 case in Brazil, but by the time that knowledge became public, the images had already circulated millions of times. And of course, there were many more of these kinds of posts. But I think that was the moment that I realized how slow we were in the media and how quick this process of misinformation and disinformation that we were trying to contest was.

So, part of my work in the Philippines involved accompanying Filipino reporters and photographers to crime scenes, during

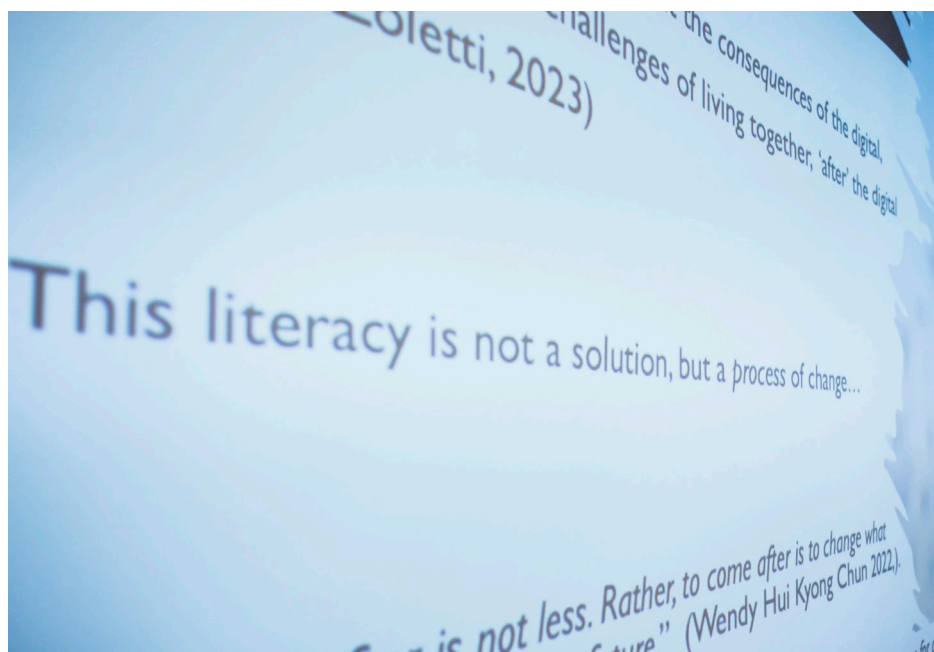

*So, MIL is not
a static thing, it's a constant
dynamic thing”*

Joseph Hincks

which we often see the brutal sort of killings perpetrated by the police who claimed that victims had violently resisted arrest and they had to shoot them in self-defense. My thought at the time was that by being on the ground and by showing people the ramifications of these policies, by showing people that most of the dead died wearing flip flops in the drug war, that it might start to influence public opinion. It did not. Duterte became increasingly popular by some measures. I spoke with the documentary filmmaker who had lived through the martial law period in 1970s. She told me that during that period, soldiers would often leave dead bodies out in the open for people to find and the idea was that it would

warn dissenters against acting against the government. And it would show people that the government was really taking action on a public issue. And it occurred to me that we may not be doing the same thing as a journalist. This is not to suggest that the work that the reporters did in covering the truth wasn't important. The reporters that worked in the Philippines with were and continued to be extremely committed and rigorous in their pursuit of the truth. But I started to question, who my stories were really serving. And I think as future journalists, that's something that all of you will confront in your careers at some point. And it's a very difficult space and increasingly difficult at a time when research

suggests that people believe fake AI generated faces more than they trust real faces. Media information literacy is essential, but it's not enough to be media literate, we need to equip ourselves with this skill set. As a journalist, I assumed that I was media literate, but in fact, as the story I shared to show you, I was just as liable to contribute to narratives that I had thought that I was contesting as anybody else. So, MIL is not a static thing, it's a constant dynamic thing. And even the most media literate among us are not immune.

That's why the work that UNESCO does is so important in terms of convening different people from different fields to address this

issue collectively. Some of the things we do locally here in Thailand and in Asia more broadly is to work with police and prosecutors on trainings to help keep journalists covering peaceful protests safe, and also, to raise awareness about the use of litigation to suppress freedom of expression, to raise awareness about the right to freedom of assembly and peaceful protest. We also produce resources for journalists, including specific resources for women journalists. One resource that I would like to plug is that we have an upcoming very soon mass open online course to teach content creators and journalists to be trusted voice online. ●

Supinya Klangnarong

COFACT, Thailand

Generative AI or disinformation might not be the only factor that determines people's decision, but it's somehow shaping sentiments of people, especially with the new style media like short videos on TikTok that draw readers who don't want to consume serious or hard news, also known as news avoiders. This worrying trend of news avoiders makes us wonder what we're going to deal with it. We need critical thinking to handle the rising consequences of social media influences or generative AI which will connect you in the deeper level, like spiritual level.

So, the digital well-being will come together with critical thinking and literacy. It's challenging how that could happen in journalism schools, in news rooms, and in communities. The main concept is to create awareness, but the strategies could be varied from individual approach to more complicated ones. COFACT Thailand, for example, believe everyone must be a fact checker in this era because we can no longer wait for journalists to do it for us.

COFACT Thailand is inspired by a Taiwanese model. We have collected information every day for five years to create our database by encouraging individual input, like senior citizens who love to share information when they wake up. Instead of sharing it with friends or colleagues, they can donate those rumored information to COFACT and easily Tamboon—make a merit—every day. Anyone can send news they received from colleagues or relatives to our chatbot. This is how we get our database. And we will have our volunteer team, COFACT network, that will help seeking answers and verifications and we will classify them into categories (true, not true, partly true, etc.). We can fact-check most fact-based questions, but we cannot answer some opinion-based questions, such as information concerning conspiracy theories, especially political issues. There are some facts in it, but there are also blurry narratives that would be dangerous and difficult to clarify. And generative AI makes it even harder to verify

Everyone must be a fact checker”

Supinya Klangnarong

facts. Besides, when we ask every individual to be a fact checker and arrange a training for them, some older generations found it difficult. COFACT is trying to help everyone. We're going to open another database as an AI verification tool. If you are not sure about any clips, you can send us and our team will verify them. This is one of the civic tools that could help out, but still not enough.

Now the United Nation is also advocating the principles of information integrity and I think they should be embedded in journalism and all other schools. In the future, academic researchers from sciences and social sciences might work together because things are totally combined. We need data analysis researches and we have to push this to national level and policy level by engaging policymakers. Media literacy could help us in this coming deep tech era, but we need

a lot of policies to work. It's good that UNESCO, the United Nation, and other organizations can participate in this process, so that we can put forward media information literacy together with information integrity. In the next decades, we will not only be involving with and working with AI, but living with AI as well. Your children's generation might have to make a decision whether they will marry with AI or human husband. No, I'm not joking. We cannot go back to the world without the Internet, social media, AI, etc. You have to go forward, but how will you deal with it? how to be resilient? How to make everything in check and balance? and how to really support individuals to have digital well-beings based on stepping from MIDL to information integrity and digital well-being? That will be challenging for all of us. ●

Assistant Professor Chawaporn Dhamanitayakul, Ph.D.,

Thammasat University, Thailand

After reviewing all of my four projects, I found that my target groups have always been vulnerable groups without realizing it before. So that's my topic today that I'd like to share with you.

The first project was about empowering secondary school students through communication innovation to promote awareness for violent language use in online gaming. We collaborated with our network in Thai Media Lab that empowering people with media literacy. At that time, I found that the problem with game casters was they always use bad words and they're trying to imitate the actions with violence, bullying language, discrimination, and a lot of things. We were thinking of how we can make this group aware of the problem. So, we bring the students in, build them up, and make them think of how they can stop such behaviors. They finally came with posters and video clips that actually help them learn not to use offensive words in online media. In the discussion, the kids said it's not good to do that. So, they learn

something through the process.

In the second project, senior citizens were unconfident in using new technologies. We started by exploring their behaviors through the survey and found that chatbot might help them learn digital literacy because they frequently use application Line, which is the most used application in Thailand, to send messages and stickers to one another. So, we developed the 'Senior See Net' chatbot and plugged it in with Line Application and designed the menu that fit in for the senior to use. Our main goal was to enhance the senior's digital literacy skills with related information and games. It was like their personal assistant in linking their lives with digital world. Then we set up the training, too, as we want to build up their confidence in living more comfortably the digital society.

The third project is for hearing impaired students, we found that the learning limitation of the deaf is their inability to hear. So, we helped them learn media literacy by designing open online courses in ThaiMOOC

Empowerment through tailored, interactive learning experiences would help and we would have to integrate, innovate and inspire”

Assistant Professor Chawaporn Dhamanitayakul, Ph.D.,

for the deaf to study and get a certificate. Deaf people have different nature of learning as they cannot read in full sentence like we do, so they prefer sign language, and you will see in my online content that I select deaf influencer who can talk about each topic. Our two subjects were ‘storytelling with media literacy’ and ‘how to be the good digital citizenship for the deaf.’ We also trained the students at the deaf school and they learned something in the process.

And the last project is empowering primary school teachers with media information and digital literacy and DQ curriculum. After interviewing teachers for their needed content

and researching on media literacy challenges for primary school students, we developed a curriculum and content, that specifically focus on different age groups and levels of psychological development, align with the existing subjects, and facilitate as well as encourage teachers to integrate our curriculum into their teaching. With ready-to-use learning package preparation, it is very empowering for teachers.

From all four projects, I found that empowerment through tailored, interactive learning experiences would help and we would have to integrate, innovate and inspire. ●

ศาสตราจารย์ยูเลียน แม็กโดเวลล์

มหาวิทยาลัยบอร์นมัธ, สหราชอาณาจักร

เราได้รับการขอให้ใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงประเมิณความสำเร็จของบุบลิ องค์กระสื่อเยาวชนในตูนิเซีย ผมจึงนำเสนอให้พวกเขาได้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทำงานอย่างไรในโครงการเฉพาะเช่นนี้ เราใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงกำหนดคำถามวิจัยไว้ทั้งสี่ระดับ ซึ่งได้แก่ การเข้าถึง การตระหนักรู้ ความสามารถ และผลที่ตามมา คำถามวิจัยในส่วนของผลที่ตามมาก็คือ ความสามารถต่าง ๆ ที่บุบลิก่อให้เกิด (เพื่อ นักสร้างสรรค์และผู้ชม) สามารถส่งผลกระทบเชิงบวกต่อระบบนิเวศสื่อในระยะยาวกว่านี้ได้ อย่างไร

ในระดับการเข้าถึง เราพบว่าบุบลิสร้างสรรค์เส้นทางที่เปิดให้คนมีส่วนร่วมไปสู่การรู้เท่าทันสื่อ เพื่อเจตจำนงของพลเรือน พวกเขาใช้เซิร์ฟเวอร์ของดิสคอร์ด มีพื้นที่ทางกายภาพ และมีผู้ชม ทำให้เกิดสิ่งที่เราเรียกว่าการหลอมรวมอันโดดเด่นของเนื้อหา และชุมชนในระดับการเข้าถึง **ในระดับการตระหนักรู้** ทุกคนที่เข้าร่วมโครงการมีระดับการสะท้อนคิด 'เชิงลึก' ('meta' reflexivity) ที่สูงเกี่ยวกับระบบนิเวศสื่อของตูนิเซีย แต่ผู้เข้าร่วมบางคนอยากเปลี่ยนบุบลิให้กลายเป็นสื่อกระแสหลักจากภายใน ขณะที่บางคนต้องการรักษาสถานะการเป็นสื่อทางเลือกเพื่อให้

บุบลิทำงานเพื่อเยาวชนนอกโครงสร้างพลเมืองจริง ๆ ดังนั้น ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเชื้อให้เราตระหนักถึงมุมมองที่แตกต่างของผู้เข้าร่วมแต่ละคนได้ ส่วนใน **ระดับความสามารถ** เราพบว่าบุบลิสนับสนุนและเชื้อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่เรียกว่าพื้นที่แวดล้อมที่สาม (third space environment) โดยเกิดจากการผสมผสานระหว่างบริบทแวดล้อมที่บ่มเพาะพรสวรรค์กับพื้นที่ทางกายภาพของบุบลิ รวมถึงพื้นที่เชิงเนื้อหาด้วย กลุ่มผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนให้เห็นถึงมุมมองที่เปลี่ยนไปในเรื่องความอดทนอดกลั้น ความเข้าใจเรื่องทัศนคติที่ขัดแย้งกัน และการเคารพความแตกต่างหลากหลาย ประเด็นของบุบลิในตูนิเซียก็คือ มีวาทกรรมการแบ่งขั้วระดับสูงในหมู่เยาวชน และมีความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ สิ่งนี้โครงการนี้ต้องการคือการทำให้เยาวชนเห็นต่างอย่างเคารพกันมากขึ้น ไม่ใช้การแก้ปัญหาการแบ่งขั้ว แต่เป็นการสร้างหลักคิดที่แตกต่างว่าคนเราสามารถคิดต่างได้อย่างไร

ในแง่ความสามารถไปถึงผลที่ตามมา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเรา เราพบว่ายากจะพิจารณาได้เนื่องจากมีความไม่เห็นพ้องกันว่าผลที่ตามมาคืออะไร คุณค่าคืออะไร กลุ่มผู้เข้าร่วมเห็นต่างกันเรื่องแนวทางในอนาคตของบุบลิ ซึ่งนั่นก็ถือเป็นข้อค้นพบ

เราทุกคนอยู่ในสถานที่แตกต่างกัน
นั่นคือประเด็นสำคัญ
ดังนั้น โครงการรู้เท่าทันสื่อ
ทุกโครงการจึงมีตำแหน่งแห่งที่
ที่ต่างกัน在线โค้งแห่งการพัฒนา”

ศาสตราจารย์จูเลียน แม็กโดเวลล์

ที่น่าสนใจของงานวิจัย เราพบว่าโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมใน ‘พื้นที่ที่สาม’ แสดงหลักฐานปรากฏถึง ‘ศักยภาพ’ ของการมีพลเมืองเยาวชนที่อดทนอดกลั้นมากขึ้นในอนาคต เพื่อสรุปสุดท้าย เราพบด้วยว่ามีแนวปฏิบัติเชิงกลยุทธ์บางประการที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ ในทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง นั่นคือการเข้าใจว่าโครงการต่าง ๆ ถูกกำหนดรูปแบบและเงื่อนไขอย่างไร ความร่วมมือของแต่ละกลุ่มจะทำงานอย่างไร อะไรคือความสำคัญเชิงสัมพัทธ์ของการรู้เท่าทันสื่อ

เราทุกคนอยู่ในสถานที่แตกต่างกัน นั่นคือประเด็นสำคัญ ดังนั้น โครงการรู้เท่าทันสื่อทุก

โครงการจึงมีตำแหน่งแห่งที่ที่ต่างกัน在线โค้งแห่งการพัฒนา โครงการของคุณอาจแค่ต้องการเชื่อมต่อกับคนที่ยังไม่เคยรู้จักกัน ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน หรือต้องการเปลี่ยนมุมมองของเยาวชนที่มีต่อความหลากหลายทางสังคม ไม่ใช่ทุกโครงการที่จะต้องทำเหมือนกัน แต่เราสามารถกำหนดตำแหน่งแนวทางตามเส้นโค้งแห่งการพัฒนานี้ได้ (จากการเข้าถึงถึงผลที่ตามมา) ด้วยเหตุผลที่ทำให้ตัวอย่างมีความสำคัญมากก็เพราะ การใช้ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง จะเอื้อให้เราเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ในมุมที่แตกต่างกัน •

ศาสตราจารย์อลิซ วาย. แอล. ลี

มหาวิทยาลัยฮ่องกงแบปติสต์, ฮ่องกง

ฉันคิดว่าความร่วมมือสำคัญมาก ๆ แต่ความร่วมมือจะมีรูปแบบที่หลากหลายตามบริบทวัฒนธรรมที่ต่างกัน ฉันทำงานวิจัยเรื่องการศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อในสังคมเพื่อสำรวจว่า การศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อพัฒนาไปอย่างไรในไต้หวัน ฮ่องกง และจีนแผ่นดินใหญ่ และฉันพบว่าการศึกษาด้านสื่อมีเส้นทางพัฒนาการต่างกัน บริบทวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งสามแห่ง

การรู้เท่าทันสื่อในบริบทไต้หวัน: การเผยแพร่ข่าวปลอมและข้อมูลบิดเบือนอย่างแพร่หลายในยุคหลังความจริง (post-truth era) ทำให้เกิดข้อวิตกว่าอิทธิพลภายนอกจะส่งต่อความเห็นสาธารณะ โดยเฉพาะการเลือกตั้ง ออเดย์ ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลประกาศทำ 'สงครามกับข่าวปลอม' (มกราคม 2017) และหวังจะสร้างทรัพยากรมนุษย์ยุคดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อจึงถูกผนวกไว้ในหลักสูตรอย่างเป็นทางการของโรงเรียนเมื่อปี 2018 เพื่อสอนให้เด็ก ๆ รู้วิธีการแยกแยะและต่อสู้กับข่าวปลอม

การรู้เท่าทันสื่อในบริบทจีนแผ่นดินใหญ่: นโยบายการรู้เท่าทันสื่อเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับแผนกลยุทธ์ทางการเมืองของจีน การรู้เท่าทันสื่อสามารถบ่มเพาะคนฉลาด ๆ เพื่อสร้าง 'จีนยุคดิจิทัล'

และ 'ชาติแข็งแกร่งไซเบอร์' ที่มีเศรษฐกิจสารสนเทศแข็งแกร่งได้ สอนให้พลเมืองเป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ชาญฉลาดเพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้ความปลอดภัยไซเบอร์ และฝึกเจ้าหน้าที่รัฐให้รู้เท่าทันสื่อเพื่อรับมือสื่อและความคิดเห็นสาธารณะได้ดีขึ้น

การรู้เท่าทันสื่อในบริบทฮ่องกง: ในฐานะเมืองนานาชาติ เพื่อปลูกฝังผู้ใช้สื่อที่ชาญฉลาด คนงานที่มีความรู้ความสามารถ พลเมืองที่ฉลาดและมีความรู้สำหรับเมืองอัจฉริยะผ่านรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือในรูปแบบจากรากหญ้าและจากล่างขึ้นบน โครงการริเริ่มมาจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม: องค์กรเยาวชน กลุ่มศาสนา มหาวิทยาลัย โรงเรียนประถมและมัธยม องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรสื่อ และสำนักงานการศึกษาของรัฐบาล

ภูมิภาคทั้งสามตอบสนองพลังขับเคลื่อนร่วมของโลก ทั้งการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่การให้ความรู้ทางเศรษฐกิจและการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในอีกทางหนึ่ง บริบทวัฒนธรรมทางสังคมที่แตกต่างทำให้ภูมิภาคทั้งสามมีวาระและแนวทางที่ต่างกัน โปรแกรมการรู้เท่าทันสื่อจึงมีแนวทางที่แตกต่างกัน เป้าหมายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อค้นพบชี้ว่าเราไม่อาจมองข้ามบริบททางวัฒนธรรมสังคมของสังคมหนึ่ง ๆ ได้

ความร่วมมือคือราชา และการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ มีไว้สำหรับทุกคน”

ศาสตราจารย์อลิซ วาย. แอล. ลี

และไม่อาจเพิกเฉยต่อพลังขับเคลื่อนของโลกได้เช่นกัน

การเคลื่อนไหวเรื่องการเรียนรู้เท่าทันสื่อในฮ่องกงใช้แนวทางสากลผสมผสานท้องถิ่น (glocalization approach) เราเรียนรู้กระแสนิยมทั่วโลกและปรับแต่งให้เข้ากับการใช้งานในท้องถิ่น ซึ่งควรระวังวัฒนธรรมและอิงชุมชน ดังนั้นฉันจึงนำเสนอแบบจำลองเชิงกลยุทธ์ 5ร เพื่อพัฒนาการเรียนรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในบริบทฮ่องกงยุคดิจิทัลขึ้นเพื่อรับมือบริบทแวดล้อมใหม่ ๆ

ร. แรกคือ *เรียนรู้ตระหนักรู้สื่อใหม่* เพราะเรากำลังก้าวเข้าสู่โลกเอไอ นักการศึกษาด้านสื่อในท้องถิ่นรู้จักสื่อมวลชนดี แต่ไม่รู้จักปัญญาประดิษฐ์ อัลกอริทึม อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง บิ๊กเดตา นี่คือ

เหตุผลว่าทำไมการฝึกอบรมครูจำเป็นต้องให้ความรู้เรื่องรูปแบบและตรรกะของสื่อใหม่

ร. ที่สอง *เร่งปรับปรุงหลักสูตรสื่อปัจจุบัน* เราจำเป็นต้องปรับหลักสูตรให้เท่าทันปัจจุบัน เป็นต้นว่าขณะนี้องค์กรพัฒนาเอกชนมีหลักสูตรการเรียนรู้เท่าทันสื่อและเอไอแล้ว มหาวิทยาลัยของฉันก็มีวิชาที่สอนการเรียนรู้เท่าทันปัญญาประดิษฐ์ชื่อ ‘การสื่อสารผ่านสื่อในยุคปัญญาประดิษฐ์’ ซึ่งเน้นว่าจะเป็นมนุษย์อย่างไรในยุคเอไอ

ร. ที่สาม *ริเริ่มการเรียนการสอนใหม่ ๆ* ในฮ่องกง เรามีแนวทางการเรียนการสอนใหม่ ๆ เช่น การเรียนรู้ออนไลน์ การเรียนรู้กึ่งหาประสบการณ์ และการเรียนรู้กึ่งบริการสังคม เราจัดสัมมนาเรื่องสื่อและสารสนเทศแบบออนไลน์แทนการอบรมเชิง

ปฏิบัติการในสถานที่ เพื่อฝึกให้คนรุ่นใหม่ที่สัมผัส
เรื่องสื่อมีส่วนร่วมในการศึกษาเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ
และสารสนเทศ เช่น มหาวิทยาลัยฮ่องกงแบ็บทิสต์
จัดการเรียนรู้ถึงบริการสังคมที่ให้ความรู้พื้นฐาน
ด้านสื่อและการสื่อสารยุคเอไอ

ร. ที่สี่ ร้อยรวมทักษะความรู้ด้านการรู้
เท่าทันสื่อและสารสนเทศเข้ากับแผนพัฒนาเมือง
ในอดีตความรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ
อยู่แต่ในภาคการศึกษา แต่ในอนาคต ศาสตร์นี้
จำเป็นต้องเชื่อมกับการวางแผนพัฒนาเมือง เพราะ
กระแสนิยมของโลกคือการสร้างเมืองรู้เท่าทันสื่อ
และสารสนเทศและการให้ประชาชนร่วมสร้างเมือง
อัจฉริยะ เราจำเป็นต้องสร้างพลเมืองที่รู้เท่าทันสื่อ
และสารสนเทศและสามารถร่วมสร้างเมืองอัจฉริยะได้
และ ร. ที่ห้า รื้อฟื้นงานวิจัยด้านการรู้เท่าทันสื่อ

และสารสนเทศขึ้นใหม่' เทคโนโลยีดิจิทัลและ
เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์พัฒนาเร็วมาก เราควรมี
งานวิจัยที่น่าเชื่อถือเรื่องเทคโนโลยีใหม่ ๆ เหล่านี้
เพื่อพัฒนาแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ แนวปฏิบัติ
ที่ดีจำเป็นต้องมีงานวิจัยใหม่ ๆ สนับสนุนเราต้องการ
งานวิจัยแบบสหวิชาการ ไม่ใช่แค่การศึกษา สื่อ และ
การสื่อสาร แต่รวมถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ศิลปะ
ธุรกิจ สังคมวิทยา จิตวิทยา กฎหมาย การแพทย์
การวางแผนพัฒนาเมือง และอื่น ๆ

ในฮ่องกง เราเชื่อว่าความร่วมมือคือราชา และ
การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมีไว้สำหรับทุกคน
กลยุทธ์ 5ร. นี่คือนโยบายสำคัญ แต่เราหวัง
จะทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดร่วมมือกันและ
ก้าวไปข้างหน้าได้ •

โจเซฟ อินกัล

ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อและการสื่อสาร,
สำนักงานภูมิภาคของยูเนสโก กรุงเทพฯ

องค์การยูเนสโกทำงานเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมาตั้งแต่ปี 1982 แต่ผมเพิ่งเข้าทำงานเพียงสองเดือน ดังนั้นผมคิดว่าการบอกเล่าประสบการณ์ที่ผ่านมามบางส่วนของผมในการทำงานข่าวอาจะมีประโยชน์ ในแง่ที่ว่าผมเข้ามาในพื้นที่ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศได้อย่างไร และทำไมผมคิดว่ามันเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของคนทั้งสังคม และหวังว่าจะช่วยทำให้เกิดบริบทของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศที่ใหญ่ยิ่งขึ้น แต่มีพลวัตได้

ผมทำงานให้เนติยสาร ไทมส์ ในช่วงปี 2016 ถึง 2021 ตอนผมเริ่มงานเมื่อปี 2016 ประธานาธิบดี ดูเตร์เต เพิ่งขึ้นสู่อำนาจในฟิลิปปินส์และลงมือปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรงถึงขั้นองค์กรฮิวแมนไรตส์วอตช์รายงานว่ามีผู้ถูกสังหาร 12,000 คน แต่ตัวเลขประมาณการของกลุ่มต่าง ๆ ในภาคประชาสังคมในฟิลิปปินส์สูงกว่านั้นมาก ตอนเริ่มทำงาน ผมมีอุดมการณ์มากเรื่องบทบาทของงานข่าวในการส่งอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชนในการทำสงครามกับยาเสพติดนี้ ผมรู้สึกสะเทือนใจจนอยากรายงานเรื่องที่เกิดขึ้น

หนึ่งปีก่อนหน้านั้น เฟซบุ๊กเปิดตัวโปรแกรมฟรีเบสิกส์ซึ่งเอื้อให้คนจำนวนมากที่ก่อนหน้านี้

ใช้อินเทอร์เน็ตไม่ได้สามารถเข้าเว็บไซต์บางแห่งผ่านโทรศัพท์ได้โดยไม่ต้องใช้ข้อมูล รวมถึงเฟซบุ๊กด้วย นั่นยังหมายความว่าเฟซบุ๊กคืออินเทอร์เน็ตสำหรับคนฟิลิปปินส์จำนวนมาก เฟซบุ๊กคือข่าว และฝ่ายสนับสนุนดูเตร์เตก็ใช้ประโยชน์นี้ โดยมีคนดังคนหนึ่งแชร์ภาพเด็กถูกข่มขืนและฆาตกรรมโดยบอกว่าเป็นผู้มือคนติดยาในฟิลิปปินส์ แต่ปรากฏว่าภาพดังกล่าวเกิดในบราซิลเมื่อปี 2014 แต่ตอนที่ข้อมูลนี้เปิดเผยต่อสาธารณะ ภาพได้แพร่กระจายหลายล้านครั้ง และแน่นอนว่ามีโพสต์ทำนองนี้อีกมาก แต่ผมคิดว่านั้นคือช่วงเวลาที่ดีระหว่งที่เราในฐานะสื่อซ้ำแค่นั้น และกระบวนการแพร่ข้อมูลบิดเบือนและข้อมูลเท็จที่เราพยายามต่อสู้ด้วยนี้เร็วเพียงใด

ดังนั้น ส่วนหนึ่งของงานที่ผมทำในฟิลิปปินส์เป็นการเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรมร่วมกับนักข่าวและช่างภาพฟิลิปปินส์ ซึ่งระหว่างนั้นเราได้เห็นรูปแบบการฆ่าที่โหดร้ายของเจ้าหน้าที่ตำรวจอยู่บ่อยครั้ง เราบันทึกวิธีการที่ตำรวจอ้างว่าเหยื่อต่อต้านการจับกุม ดังนั้นพวกเขาจึงต้องวิสามัญฆาตกรรมเพื่อป้องกันตนเอง ตอนนั้นผมคิดว่าการลงพื้นที่และแสดงให้เห็นผลสืบเนื่องของนโยบายเหล่านี้ การเปิดเผยให้คนเห็นว่า ผู้ถูกปราบปรามในสงครามยาเสพติดส่วนใหญ่เสียชีวิต

ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศไม่ใช่สิ่งคงที่ แต่เป็นสิ่งที่มีความพลวัตตลอดเวลา”

โจเซฟ อินกัล

ทั้งที่สวมรองเท้าแตะ อาจเริ่มส่งอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชนได้ แต่ไม่เคย ดูเตรียเองได้รับความนิยมนำขึ้นในบางแง่ด้วยซ้ำ ผมได้คุยกับผู้กำกับภาพยนตร์สารคดีชาวฟิลิปปินส์คนหนึ่งที่อยู่ในยุคฟิลิปปินส์ใช้กฎอัยการศึกในทศวรรษ 1970 เธอเล่าว่า ในช่วงเวลานั้น ทหารมักทิ้งศพไว้ในที่โล่งแจ้งเพื่อให้คนมาเจอ เพื่อเตือนผู้เห็นต่างไม่ให้กระทำการต่อต้านรัฐบาล และนั่นจะทำให้คนเห็นว่ารัฐบาลจัดการปัญหาสาธารณะอย่างจริงจัง และผมก็คิดว่า เราอาจทำแบบเดียวกันในฐานะนักข่าวก็ได้ ผมไม่ได้หมายความว่า การรายงานข้อเท็จจริงของผู้สื่อข่าวไม่สำคัญนะครับ นักข่าวในฟิลิปปินส์นั้นมุ่งมั่นอุทิศตนและแข่งขันในการนำเสนอข้อเท็จจริง แต่ผมเริ่มตั้งคำถามว่า เรื่องของผมรับใช้ใครจริง ๆ กันแน่ และผมคิดว่า ในฐานะนักข่าวในอนาคต นั่นคือสิ่งที่พวกคุณทุกคนจะต้องเผชิญหน้า ณ จุดใดจุดหนึ่งในการทำอาชีพ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ยากมาก ๆ และยากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่องานวิจัยชี้ว่า คนเชื่อใบหน้าปลอมที่เอไอสร้างขึ้นมากกว่าจะเชื่อใบหน้าจริง การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมีความสำคัญ และแค่รู้เท่าทันสื่ออาจไม่พอ เราจำเป็นต้องเพิ่มพูนทักษะที่เกี่ยวข้องด้วย ในฐานะนักข่าว ผมคิดว่าผมรู้เท่าทันสื่อ

แต่อันที่จริง ก็เหมือนเรื่องที่ผมเพิ่งเล่าไป ผมเองก็มีส่วนนำเสนอเรื่องเล่าที่ผมคิดว่าตัวเองกำลังต่อต้านไม่ต่างจากคนอื่น ๆ ดังนั้น การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไม่ใช่สิ่งคงที่ แต่เป็นสิ่งที่มีความพลวัตตลอดเวลา และแม้แต่ผู้รู้เท่าทันสื่อที่สุดในหมู่พวกเรา ก็ไม่ได้รับการยกเว้น

ด้วยเหตุนี้ งานขององค์การยูเนสโกจึงมีความสำคัญมากในแง่ของการรวบรวมผู้คนจากหลายสาขาอาชีพมาแก้ปัญหานี้ร่วมกัน เรื่องที่เราทำในระดับท้องถิ่นในประเทศไทยและในเอเชียด้วยคือการร่วมมือกับตำรวจและอัยการในการฝึกอบรมเพื่อช่วยให้ นักข่าวรายงานข่าวการประท้วงได้อย่างสันติ และการสร้างความตระหนักรู้เรื่องการใช้การดำเนินคดีเพื่อกดขี่เสรีภาพในการแสดงออก การสร้างการตระหนักรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพในการชุมนุมและการประท้วงโดยสันติ เรายังผลิตทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับนักข่าว รวมถึงทรัพยากรพิเศษเฉพาะสำหรับนักข่าวสตรี สิ่งที่ผมอยากแนะนำก็คือ เราจะเปิดหลักสูตรออนไลน์แบบเปิดกว้างเพื่อสอนผู้สร้างเนื้อหาและนักข่าว และมีฟอรัมเกี่ยวกับจริยธรรมของเอไอในเชิงลึกในเร็ว ๆ นี้ •

สุภิญญา กลางณรงค์

โครงการโคแฟกซ์, ประเทศไทย

ปัญญาประดิษฐ์ประเภทสร้างเนื้อหาใหม่หรือข้อมูลบิดเบือน อาจไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่กำหนดการตัดสินใจของผู้คน แต่มันส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้คนได้ โดยเฉพาะด้วยสื่อแนวใหม่ เช่น คลิปวิดีโอสั้นทางดิกตอกที่สร้างขึ้นสำหรับผู้ชมที่ไม่ต้องการบริโภคข่าวหนักหรือข่าวที่จริงจัง ซึ่งรู้จักกันในชื่อ คนหนีข่าว กระแสนิยมที่น่าเป็นห่วงของคนหนีข่าวนี้ทำให้เราสงสัยว่าเราจะรับมือกันอย่างไร เราจำเป็นต้องใช้การคิดเชิงวิพากษ์เพื่อรับมือผลกระทบของอิทธิพลที่เพิ่มทวีขึ้นของสื่อสังคมหรือปัญญาประดิษฐ์ประเภทสร้างเนื้อหาใหม่ ซึ่งจะทำงานกับเราในระดับลึกกว่าเดิม เช่น ระดับจิตวิญญาณ

ดังนั้น สุขภาวะทางจิตจึงจะมาพร้อมกับการคิดเชิงวิพากษ์และการรู้เท่าทันสื่อ การทำให้เกิดสิ่งนั้นในคณะวารสารฯ ในห้องข่าว และในชุมชน เป็นเรื่องท้าทาย แนวคิดหลักคือการสร้างการตระหนักรู้ แต่กลยุทธ์อาจแตกต่างกันไปได้ตั้งแต่แนวทางส่วนบุคคลไปถึงแนวทางที่ซับซ้อนกว่านั้น ตัวอย่างเช่น โคแฟกซ์ไทยเชื่อว่าในยุคนี้อทุกคนต้องเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล เพราะเราไม่อาจรอให้นักข่าวทำแบบนั้นแทนเราได้อีกต่อไป

โคแฟกซ์ไทยเกิดขึ้นโดยใช้โมเดลของไต้หวัน เราสร้างฐานข้อมูลด้วยการสะสมข้อมูลสารสนเทศทุกวันมาเป็นเวลาห้าปี ด้วยการจูงใจให้ประชาชนส่งข้อมูลให้ เช่น ผู้สูงอายุที่ชอบแชร์เรื่องต่าง ๆ ตอนตื่นนอน แทนที่จะกดแชร์ให้เพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน พวกเขาสามารถบริจาคข้อมูลที่เป็นข่าวลือเหล่านั้นให้โคแฟกซ์ และทำบุญได้ง่าย ๆ ทุกวัน คนที่ได้รับข่าวสารจากเพื่อนร่วมงานหรือญาติพี่น้อง สามารถส่งให้แชทบอตของเราได้ นี่คือนวัตกรรมที่เราสร้างฐานข้อมูลและเราจะมีทีมอาสาสมัคร หรือเครือข่ายโคแฟกซ์ช่วยหาคำตอบและตรวจสอบให้ โดยจัดเป็นกลุ่ม ๆ (จริง ไม่จริง จริงบางส่วน เป็นต้น) เราสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงของคำถามที่อิงข้อเท็จจริงส่วนใหญ่ได้ แต่อาจตอบคำถามที่อิงความคิดเห็นไม่ได้ เช่น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีสมคบคิด โดยเฉพาะประเด็นทางการเมือง เพราะแม้จะมีข้อเท็จจริงอยู่แต่ก็มีเรื่องเล่าที่ไม่แน่ชัดและอันตรายและยากจะทำให้กระจ่างได้ และปัญญาประดิษฐ์ประเภทสร้างเนื้อหาเองได้ก็ยิ่งทำให้การตรวจสอบข้อเท็จจริงยากขึ้นไปอีก ยิ่งกว่านั้น เวลาเราขอให้ปัจเจกชนทุกคนเป็นผู้ตรวจสอบข้อเท็จจริงและจัดอบรมให้ ผู้สูงอายุบางคนก็รู้สึกว่าเป็นเรื่องยาก โคแฟกซ์ไทยพยายามช่วยทุกคน เรากำลังจะเปิดฐานข้อมูลอีกชุดเพื่อเป็น

ทุกคนต้องเป็นผู้ตรวจสอบความจริง”

สุภิญญา กลางณรงค์

Source: COFACT Thailand

แหล่งที่มา: โคแฟกต์ ประเทศไทย

เครื่องมือตรวจสอบเอไอ ถ้าใครไม่แน่ใจเรื่องคลิบใด ๆ สามารถส่งให้เราและทีมงานของเราจะตรวจสอบให้ นี่คือการร่วมมือภาคพลเมืองหนึ่งที่สามารถช่วยได้ แต่ยังไม่เพียงพอ

ตอนนี้อะการสหประชาชาติกำลังผลักดันหลักความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศ¹ ซึ่งฉันคิดว่าควรจะฝังอยู่ในสถาบันการศึกษาที่สอนด้านวารสารศาสตร์และอื่น ๆ ทั้งหมด ในอนาคต นักวิจัยทั้งสายวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์อาจจับมือกัน เพราะอะไรต่าง ๆ หลอมรวมกันหมดแล้ว เราจำเป็นต้องมีงานวิจัยด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และผลักดันเรื่องนี้ในระดับชาติและระดับนโยบายด้วยการตั้งผู้กำหนดนโยบายเข้ามามีส่วนร่วม การรู้เท่าทันสื่ออาจช่วยเราได้ในยุคเทคโนโลยีขั้นสูงที่กำลังจะเข้ามาแต่เราจำเป็นต้องทำให้นโยบายต่าง ๆ ได้ผล เป็นเรื่องดีที่องค์การยูเนสโก องค์การสหประชาชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ สามารถเข้าร่วมในกระบวนการ

นี้ได้เพื่อที่เราจะผลักดันการรู้เท่าทันสื่อไปข้างหน้าพร้อม ๆ กับความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศ ในอีกหลายสิบปีจากนี้ เราจะไม่เพียงเกี่ยวข้องกับและทำงานกับเอไอเท่านั้น แต่ยังใช้ชีวิตอยู่กับเอไอด้วย คนรุ่นลูกหลานของเราอาจต้องตัดสินใจว่าจะแต่งงานกับสามีมนุษย์หรือเอไอ ฉันไม่ได้พูดเล่นนะคะ เราไม่อาจกลับไปสู่โลกที่ไม่มีอินเทอร์เน็ต สื่อสังคม เอไอ และอื่น ๆ ได้ เราต้องเดินต่อไปข้างหน้า แต่เราจะรับมืออย่างไร จะปรับตัวอย่างไร จะทำให้ทุกอย่างมีภาวะปกติและสมดุลได้อย่างไร และจะสนับสนุนปัจเจกบุคคลให้มีสุขภาพทางดิจิทัลโดยยับยั้งจากการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ไปสู่ความถูกต้องของข้อมูลสารสนเทศและสุขภาพทางดิจิทัลได้อย่างไร นั่นคือสิ่งที่ท้าทายสำหรับเราทุกคน •

1 United Nations Global Principles for Information Integrity: Social Trust and Resilience, Healthy Incentives, Public Empowerment, Independent, Free and Pluralistic Media, Transparency and Research

ผศ. ดร. ชวพร ธรรมนิตยกุล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประเทศไทย

**หลังจากทบทวนโครงการทั้งสี่ที่เคยทำมา
ฉันไม่ได้ตระหนักมาก่อนเลยว่า กลุ่มเป้าหมาย
ของฉันคือกลุ่มเปราะบางเสมอ ดังนั้นนี่ก็คือที่
อยากนำมาเล่าให้ทุกคนฟังในวันนี้**

โครงการแรก เป็นการเสริมพลังให้นักเรียนมัธยมต้นผ่านนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องการใช้ภาษาที่รุนแรงในการเล่นเกมนออนไลน์ เราร่วมมือกับเครือข่ายไทยมีเดียแล็บที่เสริมพลังด้านการรู้เท่าทันสื่อให้ประชาชน ในตอนนั้นฉันพบปัญหาว่า กลุ่มเกมแคสเตอร์มักใช้คำไม่สุภาพและพยายามเลียนแบบการกระทำต่าง ๆ เสมอทั้งการใช้ความรุนแรง การใช้คำพูดในเชิงกลั่นแกล้งรังแก การเหยียด และอื่น ๆ เราจึงมาคิดกันว่า จะทำอย่างไรให้เด็ก ๆ กลุ่มนี้ตระหนักถึงปัญหาได้ และนำพวกเขาเข้ามา จับกลุ่มให้ และชวนพวกเขาคิดว่า จะทำอย่างไรจึงจะหยุดพฤติกรรมเหล่านั้นได้ ในที่สุดพวกเขาก็ทำโปสเตอร์และคลิปวิดีโอที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่จะไม่ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพในสื่อออนไลน์ในการอภิปราย เด็ก ๆ บอกว่าการทำแบบนี้ไม่ใช่เรื่องดี ดังนั้นพวกเขาจึงเรียนรู้จะเฝ้าระวังอย่างผ่านกระบวนการนี้

ในโครงการที่สอง กลุ่มผู้สูงอายุมีความไม่มั่นใจในการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เราเริ่มจากการสำรวจ

พฤติกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุผ่านการสำรวจและพบว่า แชนบอตอาจช่วยให้พวกเขามีความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อได้ เพราะพวกเขาใช้แอปพลิเคชันไลน์ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้มากที่สุดในประเทศไทยอยู่ตลอดเวลาในการส่งข้อความและสติ๊กเกอร์ให้กัน ดังนั้น เราจึงพัฒนาแชทบอต 'ชีเนียร์ชีเน็ด' ขึ้นและนำไปเชื่อมต่อกับแอปพลิเคชันไลน์และออกแบบเมนูที่เหมาะสมกับการใช้งานของกลุ่มผู้สูงอายุ เป้าหมายหลักของเราคือการเสริมทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลให้ผู้สูงอายุผ่านการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเกมต่าง ๆ นี่เป็นเหมือนผู้ช่วยส่วนตัวที่เชื่อมโยงชีวิตของพวกเขากับโลกดิจิทัล เราจัดการฝึกอบรมให้ด้วย เนื่องจากเราต้องการสร้างความมั่นใจให้พวกเขาใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัลได้อย่างสบายใจขึ้น

โครงการที่สามเป็นกลุ่มนักเรียนผู้พิการทางการได้ยิน เราพบว่าข้อจำกัดในการเรียนรู้ของกลุ่มคนหูหนวกก็คือความไม่สามารถได้ยินเสียงจึงช่วยให้พวกเขาศึกษาการรู้เท่าทันสื่อโดยออกแบบหลักสูตรในเว็บการศึกษาออนไลน์แบบเปิด ThaiMOOC เพื่อให้คนหูหนวกเข้ามาเรียนและได้รับประกาศนียบัตร คนหูหนวกมีธรรมชาติการเรียนรู้ต่างจากเรา เพราะพวกเขาอ่านเป็นประโยค

การเสริมพลังผ่านประสบการณ์ การเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ ที่ปรับแต่งอย่างเหมาะสม จะช่วยให้ และเราจะต้องหลอมรวม ริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจ”

ผศ. ดร. ชวพร ธรรมนิตยกุล

อย่างคนทั่วไปไม่ได้ พวกเขาจึงชอบภาษามือมากกว่า ซึ่งเห็นว่าเนื้อหาออนไลน์จะใช้ผู้ทรงอิทธิพลที่เป็นคนหูหนวกที่สามารถสอนหัวข้อนั้น ๆ ได้ โดยสองวิชาที่เราเปิดสอนคือ ‘การเล่าเรื่องด้วยการรู้เท่าทันสื่อ’ และ ‘การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีสำหรับคนหูหนวก’ เรายังจัดอบรมให้นักเรียนหูหนวกที่โรงเรียนสอนคนหูหนวก ซึ่งพวกเขาได้บทเรียนบางอย่างจากกระบวนการนี้ด้วย

และโครงการสุดท้าย การเสริมพลังให้ครูโรงเรียนประถมด้วยหลักสูตรการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล และความฉลาดทางดิจิทัล หลังจากสัมภาษณ์ครูถึงเนื้อหาที่ต้องการและศึกษา

สิ่งท้าทายสำหรับนักเรียนประถมแล้ว เราได้พัฒนาหลักสูตรและเนื้อหาเฉพาะที่เหมาะสมกับนักเรียนประถมในแต่ละกลุ่มอายุและระดับการพัฒนาทางจิตวิทยา โดยออกแบบให้สอดคล้องกับวิชาที่มีอยู่ เนื้อหานวนยและสนับสนุนให้ครูสามารถนำหลักสูตรของเราไปปรับใช้การสอนของตนได้ ด้วยแพ็คเกจการเรียนรู้สำเร็จรูปที่พร้อมใช้งาน ก็ทำให้หลักสูตรนี้เสริมพลังให้พวกเราได้อย่างมาก

จากโครงการทั้งสิ้น ฉันพบว่า การเสริมพลังผ่านประสบการณ์การเรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์ที่ปรับแต่งอย่างเหมาะสมจะช่วยให้ และเราจะต้องหลอมรวม ริเริ่มสร้างสรรค์ และสร้างแรงบันดาลใจ •

Media Biotope: Designing People's Environments for Mutual Learning about Digital Media

Professor Shin Mizukoshi

Kansai University, Japan

ชีวพนาเวชสื่อ: การออกแบบ สิ่งแวดล้อม ของมนุษย์ เพื่อเรียนรู้ เรื่องสื่อดิจิทัล ร่วมกัน

ศาสตราจารย์ชิน มิซุโคชิ

มหาวิทยาลัยคันไซ, ญี่ปุ่น

Adult Media Literacy and Its Background

This presentation discusses what kind of vision should guide the promotion of media education in society at large, not only in schools. The concept is called Media Biotope. The discussion mainly focuses on Japan's media and social environment, though it may also hold relevance for other East Asian countries and regions.

In many countries and regions, media education has become a fundamental part of school curricula. Lifelong learning or adult education, however, remains underdeveloped. In Japan, no adequate system exists. At the same time, the country faces a rapidly aging population and declining birth rate. It has been said that the “100-year life era” has nearly arrived. Many older adults now live alone, a trend intensified by urbanization and digitalization.

University students in Japan have offered a somewhat humorous yet serious observation: “I went back home for the first time in a while and found that my grandfather has become an internet rightist or a conspiracy theorist.” This reflects the phenomenon of older men becoming absorbed in extreme online discourses. Many of them have little contact with family or local communities that might protect them.

These are aspects of the reality faced by Japan's senior generation.

In the second half of the 20th century, people generally lived into their 60s or 70s, supported by the media literacy acquired in adolescence. In contemporary Japan, however, life expectancy has extended by almost three decades. At the same time, digitalization accelerates media change, rendering earlier forms of media literacy inadequate and creating a need to relearn. Traditional adult education has not kept pace with this new reality.

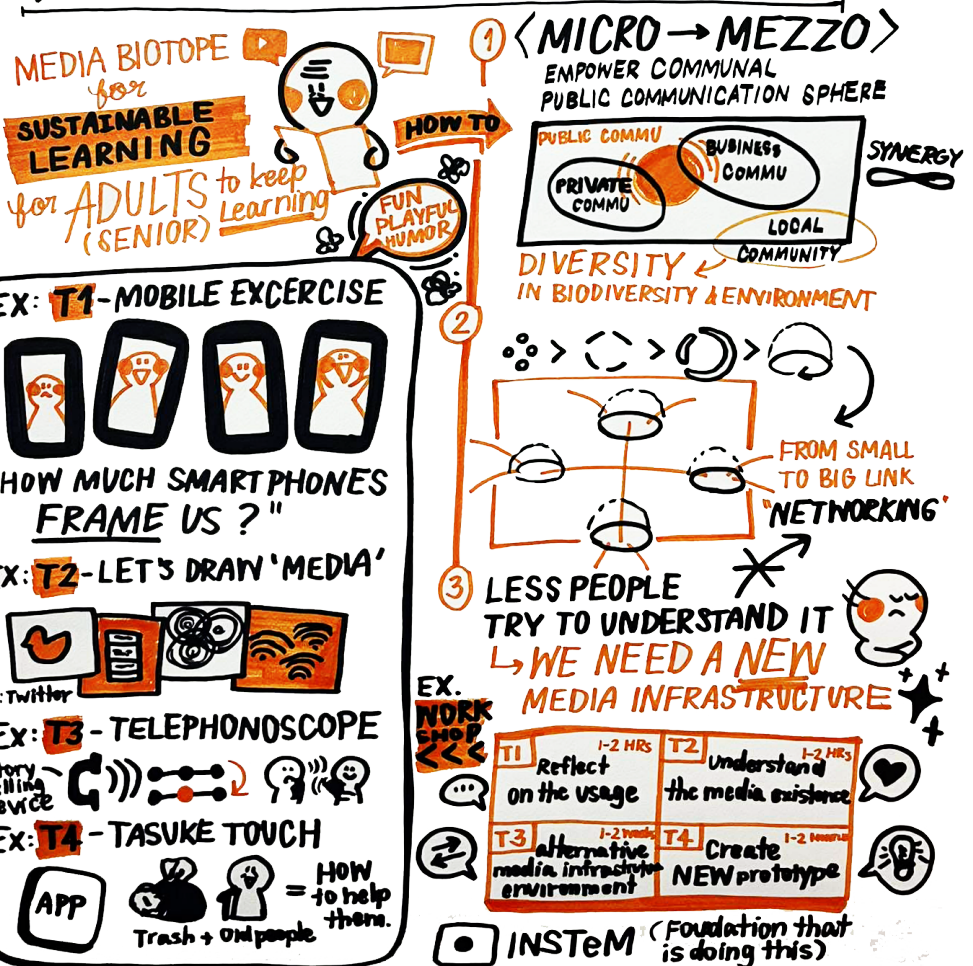
Media Biotope

While working on the Japanese translation of *The Media Education Manifesto* (Buckingham, 2019), irritation arose at David Buckingham's argument. What is he dissatisfied with? Media education often remains a relatively micro-level approach, confined to classrooms, and cannot alone address the rapidly changing media environment and social climate. Buckingham insists that those engaged in media education must see the “bigger picture.” His frustration resonates, but his focus on the British national school education policy suggests limitations. The question arises: how can adults who have already completed formal schooling continue to

MEDIA BIOTOPE:

DESIGNING *people* ENVIRONMENTS

for MUTURAL LEARNING about DIGITAL MEDIA

find opportunities to learn about media? In response to this, *Media Biotope* is proposed as part of the bigger picture (Mizukoshi, 2005; Mizukoshi et al., 2021).

The term “biotope” originates in ecology, referring to a small ecosystem suitable for living organisms. It also signifies citizen-led environmental movements that restore local surroundings from the ground up, focusing on small-scale areas such as backyards and neighborhood parks, and linking them together. By extension, Media Biotope is conceived as a “small but networked media ecosystem.” It serves as a metaphor for the media environment, envisioned as a shelter or sanctuary for media literacy that promotes public interest and an ethic of care. Strategically, it aims to enhance people’s media literacy and counterbalance the influence of mass media and global digital platforms. It provides a sphere where critical media practices are encouraged and participatory pilot studies can be conducted, fostering the acquisition of diverse perspectives and expertise. While macro-level strategies such as national policies are indispensable, Media Biotope emphasizes mezzo- and micro-level initiatives, as it is rooted in bottom-up activity.

The Bunkyo Media Biotope in the Central Tokyo

During a professorship at the University of Tokyo, located in Bunkyo Ward, a central area of Tokyo, Mizukoshi laboratory developed activities under the Bunkyo Media Biotope framework to promote media literacy and support people’s media expression for about two decades, from the mid-2000s to the present (Figure 1).

In Bunkyo Ward, a partnership framework was established with the ward office, junior high and high schools, community centers, shopping districts, and other organizations, while also contributing to the University of Tokyo’s social engagement mission. Several civic games and interactive digital storytelling programs were designed, incorporating elements of traditional Japanese games and play. Workshops for these projects were held at local sites and festivals, gradually expanding the network. In addition, collaboration with the local cable TV station secured a weekly broadcast slot to air the results of these workshops. A dedicated website was also launched, enabling residents to enjoy civic games online and view outcomes of these activities.

The design of Media Biotope is inherently speculative. Although Bunkyo Media Biotope reduced its activities after the COVID-19 pandemic, residents continue to participate in digital storytelling workshops, sharing neighborhood memories, archiving them as community content, and exchanging them with one another. Similar activities have been carried out by colleagues across Japan, as well as in Hong Kong, South Korea, the United States, Belgium, and elsewhere. Related citizen initiatives include environmental conservation, revitalization of local communities, the development of third places and children's cafeterias, and socially engaged arts practices. Media Biotope can emerge from the intersections of these activities.

Mobile Gradation: Icebreaker to Defamiliarize Smartphones

Numerous workshop-style media literacy programs have been developed. One illustrative example is Mobile Gradation, a short workshop that functions as an icebreaker. Its aim is to provide participants with an opportunity to re-examine and critically evaluate smartphones, which have become pervasive in everyday life.

Participants first form groups of around five people. The instructor unexpectedly

asks them to create a gradation using their smartphones. Reactions are usually marked by surprise. What exactly is a gradation? Participants discuss the question among themselves, then take out their smartphones and explore various ideas. Figure 2 shows work from a Mobile Gradation activity conducted at a social education seminar in Japan. When one participant displayed a photo of her smiling grandmother, the group decided to create a gradient of human ages. They collected and arranged images of brides, children, and other life stages from the photos stored on their devices. Other groups generated ideas such as wallpaper color gradations, the angle of the setting sun, or hair length variations in photos. Once a direction was chosen, each group playfully searched their devices for images, shared them, and refined the sequence. Through this process, participants quickly formed a close bond.

At the end, each group presented its results and engaged in a reflective discussion. Observations included the novelty of discussing smartphone content with strangers; the lowering of psychological barriers to showing personal photos; and frustrations, such as screens dimming too quickly due to power-saving settings. Participants recognized

The primary objective of Media Biotope is not to create spaces where experts instruct those who lack media competence, nor to enlighten those unable to critically analyze media texts”

Professor Shin Mizukoshi

that smartphones are primarily designed for solitary use, making them inconvenient for collective activities such as sharing photos. They also realized that although thousands of images may be archived in their palms, viewing them remains a solitary act—contrasting sharply with traditional photo albums once enjoyed with family and visitors. Such insights provide an entry point into deeper exploration of digital media literacy.

Telephonoscope: A Micro-Digital Storytelling through Voice

Another initiative is the Telephonoscope, a system and activity for micro-digital storytelling through voice (Figure 3). Many Japanese people face difficulties with public speaking due to a lack of training. To address this, an interdisciplinary team devised an interactive digital storytelling method. Participants narrated brief reflections or

observations from daily life, creating short recordings that combined photographs with voice.

In the mid-2010s, the project envisioned black rotary-dial phones installed throughout urban spaces. When a receiver was lifted, a prompt invited the user to share memories or images related to that location up to a few minutes. The aim was to establish a system where stories could be told, archived locally, and shared among residents. To realize this, the team developed a new iOS application, embedded it into the black phones, and deployed them in diverse locations—libraries, public bathhouses, saunas, local festivals, cafes, party rooms, and symposium receptions—both within Japan and abroad (Figure 4). Workshops were also organized to encourage participation. The stories are tiny ones, mostly fragments of memories and emotions. But when you listen to the stories with polyphonic voices in a public space, you can understand that your community is full of conversation; it consists of people's storytelling.

This voice-sharing system, along with the workshops, came to be known as the Telephonoscope. The name derives from the idea of a multimedia telephone imagined in the late nineteenth century. Telephonoscope

remains active within the Bunkyo Media Biotope framework. Residents collaborate with student facilitators, transforming memories of local places and events into short stories lasting two to three minutes. These are then told in the first person through the black telephone. In this way, the project has developed into a form of communal and public media expression.

Toolkits and Learning Programs

Two workshop models, large and small, have been studied. To sustain Media Biotopes, toolkits and structured learning programs are essential. Media education for adults can function as a form of rehabilitation and stretching exercise. Adults already possess certain media literacy skills acquired through life experience. Reviewing these skills, recognizing what is lacking, and applying them to new media are crucial steps. In other words, rehabilitation is key. Another important task is to help incorporate existing but rigid media habits into daily life in ways that foster critical engagement and creative expression. Stretching people's mental muscles is equally vital.

The primary objective of Media Biotope is not to create spaces where experts instruct those who lack media competence, nor to

enlighten those unable to critically analyze media texts. Instead, activities should begin by acknowledging the realities of those who are informationally vulnerable and by sharing in their struggles to understand or use media. Toolkits and learning programs are then designed to assist adults in breaking free from rigid media habits, sharing challenges within their communities, and cultivating care over time. Through this process, resilience is built and gradually strengthened via media practices. In a digital environment dominated by fake news and conspiracy theories, this is a challenging but worthwhile endeavour.

Micro-Public Sphere and Its Implementation

In recent years, debates in critical theory and social thought have focused on the changing nature of the public sphere in the context of new media. For example, the influential British journal *Theory, Culture & Society* has actively contributed to this discussion (Theory, Culture & Society, 2022). Mike Featherstone and colleagues have explored the idea of small-sized public spheres rooted in communities and specific localities, rather than national-scale public spheres, using the term “Post University” (Featherstone, 2024). The concept of small-sized public spheres appears closely aligned with Media

Biotope.

Two years ago, a public organization was established with colleagues under the name INSTeM: Inter-Field Network for Science, Technology, and Media Studies (INSTeM Website, 2025). Its central aim is to develop toolkits, learning programs, and spaces for new media literacy, particularly for adults. Media Biotope provides the strategic vision for INSTeM and will continue to be actively advanced. Collaboration with international partners, particularly in Asia, is a key component of our future plans. ●

References:

- Buckingham, D. (2019). *Media Education Manifesto*. Polity: Cambridge.
- Featherstone, M. (2024). The Public Sphere, the Post-University and the Scholarly Apparatus: An Introduction. *Theory, Culture & Society*, 41(7-8), 5-18.
- INSTeM Website. Available at: <https://instem.jp> (accessed September 21, 2025).
- Mizukoshi, S. (2005). *Media Biotope: Designing Media Ecology* (Media Biotopu: Media no Seitakei wo Dezainsuru) Kinokuniya Shoten: Tokyo.
- Mizukoshi, S, Jacques, J, Verbesselt, M, Ahn, K, Oh, C, and Jeong, H. (2021). Social Networks for the Next Media Literacy. *Journal of Information Studies*, 101: 1-37.26-34.
- ‘Special Issue: A New Structural Transformation of the Public Sphere?’ (2022). In *Theory, Culture & Society*, 39(4).
- Storyplacing Project (2016a) *Telephonoscope Concept Book*. (Project Report Booklet).
- Storyplacing Project. (2016b). *Telephonoscope Concept*, <https://youtu.be/rdaKAvjfgWw?si=QoS5i7CfSolCbC5> (accessed September 21, 2025)

“

*Media education
for adults can function
as a form of rehabilitation
and stretching exercise”*

Professor Shin Mizukoshi

การรู้เท่าทันสื่อในผู้ใหญ่และภูมิหลังที่มา
การนำเสนอเนื้อหาจนอภิปรายถึงวิสัยทัศน์ว่าจะไร
ควรจะเป็นแนวทางส่งเสริมการศึกษาสื่อในสังคม
โดยรวม ไม่จำกัดอยู่แค่ในโรงเรียนเท่านั้น แนวคิดนี้
เรียกว่าชีวพนาเวศสื่อการอภิปรายนี้เน้นบริบททาง
สังคมและบริบทสื่อของญี่ปุ่นเป็นหลัก แม้ว่าอาจ
เชื่อมโยงกับประเทศอื่น ๆ และภูมิภาคอื่นในเอเชีย
ตะวันออก

ในหลายประเทศและหลายภูมิภาคการศึกษา
สื่อกลายเป็นเนื้อหาพื้นฐานในหลักสูตรของโรงเรียน
แต่การเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการศึกษาผู้ใหญ่
ยังไม่พัฒนาเท่าที่ควร ญี่ปุ่นยังไม่มีระบบที่เหมาะสม
ขณะเดียวกัน ก็ยังต้องเผชิญปัญหาประชากรสูงอายุ
อย่างรวดเร็วและอัตราการเกิดลดลง ว่ากันว่า “ยุค
ชีวิตร้อยปี” ใกล้มาถึงแล้ว ปัจจุบันผู้สูงอายุจำนวน
มากใช้ชีวิตอยู่ตามลำพัง นี่คือนโยบายที่พบมากขึ้น
จากการขยายตัวของเมืองและการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล

นักศึกษามหาวิทยาลัยในญี่ปุ่นตั้งข้อสังเกต
จริงจังแต่ออกจะขวนขวาย “หลังจากที่ผมกลับบ้าน
ครั้งแรกในรอบหลายปีและพบว่า คุณปู่กลายเป็น
ผู้ฝึกฝนชาวจีนในโลกอินเทอร์เน็ตหรือเป็นพวกที่
เชื่อในทฤษฎีสมคบคิดไปเสียแล้ว” สิ่งนี้สะท้อน
ปรากฏการณ์ที่ผู้สูงอายุหันไปหมกมุ่นกับการสนทนา
ออนไลน์แบบสุดหัว หลายคนแทบไม่ได้ติดต่อ
ครอบครัวหรือชุมชนท้องถิ่นที่อาจช่วยปกป้อง
พวกเขาเลย นี่คือนแง่มุมต่าง ๆ ของความเป็นจริงที่
เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้สูงอายุในญี่ปุ่น

ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ยี่สิบ คนทั่วไป
มักมีอายุล่วงเข้าวัย 60 หรือ 70 โดยพึ่งพาความรู้

เรื่องการรู้เท่าทันสื่อจากที่ได้รับในวัยผู้ใหญ่ แต่ใน
ญี่ปุ่นยุคปัจจุบัน อายุขัยขยายออกไปเกือบสามสิบปี
ขณะที่การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลเร่งการเปลี่ยนแปลง
ของสื่อให้เร็วขึ้น ทำให้การเรียนรู้เท่าทันสื่อแบบเดิม
ไม่เพียงพออีกต่อไป จำเป็นต้องเรียนรู้ใหม่ และการ
ศึกษาผู้ใหญ่แบบเดิม ๆ ก็ก้าวตามความจริงใหม่นี้
ไม่ทัน

ชีวพนาเวศสื่อ

ขณะที่แปล ถ้อยแถลงว่าด้วยสื่อเพื่อการศึกษา
(Buckingham, 2019) เป็นภาษาญี่ปุ่น ก็ชวนให้
ขุ่นข้องใจในข้อถกเถียงของเดวิด บักกิงแฮม เขาไม่
พอใจอะไรกันนะ การศึกษาสื่อมักยังคงเป็นแนวทาง
ในระดับค่อนข้างเล็ก จำกัดอยู่ในห้องเรียน และ
ไม่อาจรับมือบริบทสื่อและบริบทสังคมที่เปลี่ยน
แปรอย่างรวดเร็วตามลำพังได้ บักกิงแฮมยืนยันว่า
ผู้มีส่วนในการศึกษาสื่อต้องมอง “ภาพที่ใหญ่กว่า”
ความไม่พอใจของเขาเข้าใจได้ แต่การที่เขาพุ่ง
ความสนใจไปที่นโยบายการศึกษาในโรงเรียนของ
ประเทศอังกฤษก็บ่งชี้ถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ทำให้เกิด
คำถามว่า แล้วผู้ใหญ่ที่จบการศึกษาภาคบังคับจะ
หาโอกาสศึกษาเรียนรู้เรื่องสื่อต่อไปได้อย่างไร
บทความเรื่อง ชีวพนาเวศสื่อที่นำเสนอในฐานะ
ส่วนหนึ่งของภาพที่ใหญ่กว่า (Mizukoshi, 2005;
Mizukoshi et al., 2021) เขียนขึ้นเพื่อตอบคำถามนั้น
“ชีวพนาเวศ” เป็นคำที่เกิดขึ้นในสาขาวิชานิเวศ
วิทยา หมายถึง ระบบนิเวศขนาดเล็กที่เหมาะสมสำหรับ
การดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต และยังสื่อถึงถึงการ
เคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมภาคพลเมืองที่มุ่งฟื้นฟู

Figure 2 A Gradation of People's Life. Social Education Master Seminar, Niigata, Japan, 2015.
Photo by Shin Mizukoshi

ภาพที่ 2 การไล่ระดับชีวิตคน. การสัมมนาครูสังคมศึกษา, นีกาตะ, ญี่ปุ่น, 2015.
ภาพถ่ายโดย ชิน มิซุโคชิ

สิ่งแวดล้อมต้องถื่นจากล่างขึ้นบน โดยเน้นพื้นที่ขนาดเล็ก เช่น สนามหลังบ้าน และสวนในย่านพักอาศัย และเชื่อมสิ่งเหล่านี้เข้าด้วยกัน ด้วยเหตุนี้ชีวพนาเวศสื่อจึงมีนิยามว่า “ระบบนิเวศสื่อขนาดเล็กแต่เชื่อมกันเป็นเครือข่าย” โดยอุปมาเปรียบเทียบกับบริบทสื่อที่ถูกมองเป็นแหล่งพักพิง หรือที่หลบภัยสำหรับการรู้เท่าทันสื่อที่ส่งเสริมผลประโยชน์สาธารณะและหลักจริยธรรมของความใส่ใจ ในเชิงกลยุทธ์พื้นที่นี้มุ่งเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อให้ผู้คนและถ่วงสมดุล

กับอิทธิพลของสื่อมวลชนและแพลตฟอร์มดิจิทัลระดับโลกต่าง ๆ เป็นพื้นที่ที่สนับสนุนแนวปฏิบัติด้านสื่อเชิงวิพากษ์และเปิดให้มีการจัดทำการศึกษาสำรวจแบบมีส่วนร่วมต่าง ๆ ปมเพาะการแสวงหามุมมองและทักษะที่หลากหลาย ในขณะที่ทฤษฎีระดับมหภาค เช่น นโยบายชาติ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ชีวพนาเวศสื่อมุ่งเน้นโครงการริเริ่มระดับกลางและระดับเล็ก เนื่องจากมันหยั่งรากอยู่ในกิจกรรมจากล่างขึ้นบน

ชีวพวงเวสสื่อเบงเกียวกวางกรงโตเกียวก

ในช่วงที่สอนหนังสือให้มหาวิทยาลัยโตเกียว ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเบงเกียวกวางกรงโตเกียว ห้องปฏิบัติการมีชุดิพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ภายใตกรอบชีวพวงเวสสื่อเบงเกียวก เพื่อเผยแพร่การรู้เท่าทันสื่อและสนับสนุนการแสดงออกทางสื่อของผู้คนเป็นเวลาราวสองทศวรรษ จากกลางทศวรรษ 2000 ถึงปัจจุบัน (ภาพที่ 1)

ในเขตเบงเกียวก กรอบความร่วมมือนี้ทำร่วมกับสำนักงานเขต โรงเรียนมัธยมต้นและมัธยมปลายศูนย์ชุมชน ย่านการค้า และหน่วยงานอื่น ๆ ในขณะที่สนับสนุนภารกิจการมีส่วนร่วมทางสังคมของมหาวิทยาลัยโตเกียวไปด้วย มีการออกแบบเกมพลเมืองและโครงการเล่าเรื่องดิจิทัลแบบปฏิสัมพันธ์จำนวนมากที่ผสมผสานองค์ประกอบของเกมการเล่นแบบญี่ปุ่นดั้งเดิมเอาไว้ การอบรมเชิงปฏิบัติการของโครงการเหล่านี้จัดขึ้นในพื้นที่ชุมชนและตามเทศกาลต่าง ๆ ซึ่งเอื้อให้เครือข่ายค่อย ๆ ขยายตัวออกไป นอกจากนี้ ความร่วมมือกับสถานีโทรทัศน์เคเบิลในท้องถิ่นช่วยให้มีช่วงเวลาออกอากาศประจำสัปดาห์เพื่อรายงานผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ และมีการเปิดเว็บไซต์เฉพาะซึ่งเอื้อให้ชาวเมืองได้สนุกกับเกมพลเมืองออนไลน์และชมผลลัพธ์ของกิจกรรมเหล่านี้ด้วย

แท้จริงแล้วชีวพวงเวสสื่อเป็นการออกแบบจากการคาดการณ์ ถึงแม้ชีวพวงเวสสื่อเบงเกียวกจะลดกิจกรรมลงหลังเกิดการระบาดทั่วโลกของโควิด-19 ชาวเมืองยังคงเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการดิจิทัลด้านการเล่าเรื่อง บอกเล่าความทรงจำของย่าน

บันทึกไว้เป็นข้อมูลของชุมชน และแลกเปลี่ยนเรื่องราวระหว่างกัน มีเพื่อนร่วมงานจัดกิจกรรมลักษณะเดียวกันขึ้นทั่วประเทศญี่ปุ่น ในฮองกง เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา เบลเยียม และที่อื่น ๆ โครงการริเริ่มที่เกี่ยวข้องของภาคพลเมืองรวมไปถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การชุบชีวิตชุมชนท้องถิ่น การพัฒนาพื้นที่ที่สาม และโรงอาหารสำหรับเด็ก ๆ และแนวปฏิบัติด้านศิลปะที่เปิดให้มีการมีส่วนร่วมเชิงสังคมต่าง ๆ ชีวพวงเวสสื่อสามารถเกิดขึ้นได้จากจุดตัดของกิจกรรมเหล่านี้

โมบายล์เกรเดชัน : ตัวละลายพฤติกรรมเพื่อถดถันความคุ้นชินเดิม ๆ ของโทรศัพท์มือถือ
โครงการรู้เท่าทันสื่อที่ใช้วิธีอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาขึ้นเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเด่น ๆ หนึ่งก็คือโมบายล์เกรเดชัน การอบรมเชิงปฏิบัติการสั้น ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นตัวละลายพฤติกรรม จุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมตรวจสอบอีกครั้งและประเมินว่าโทรศัพท์มือถือได้กลายกลายเป็นสิ่งรูล้ำชีวิตประจำวันไปแล้ว

เริ่มต้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการจับกลุ่มราวห้าคน จากนั้นผู้ดำเนินโครงการให้โจทย์ที่คาดไม่ถึงโดยให้พวกเขาใช้โทรศัพท์มือถือของตนเองสร้างการไล่ระดับ ปฏิกริยาปกติที่พบคือความประหลาดใจอะไรคือการไล่ระดับกันล่ะ ผู้เข้าร่วมถกกันเพื่อหาคำตอบนี้ จากนั้นก็หยิบโทรศัพท์มือถือออกมาสำรวจหาไอเดียสรวพัต (ภาพที่ 2) คือผลงานจากกิจกรรมมือถือไล่ระดับที่จัดในการสัมมนาด้านสังคมศึกษาในญี่ปุ่น เมื่อผู้เข้าร่วมคนหนึ่งเปิดภาพคุณยายของเธอกำลังยิ้ม กลุ่มก็ตัดสินใจสร้างรูปแบบการไล่ระดับ

วัตถุประสงค์หลักของชีวพนาเวชสื่อ
ไม่ใช้การสร้างพื้นที่ให้ผู้เชี่ยวชาญ
มาสั่งมาสอนผู้ที่ขาดทักษะด้านสื่อ
และไม่ใช้การให้ความรู้แก่คนที่ไม่สามารถ
วิเคราะห์เนื้อหาสื่อในเชิงวิพากษ์ได้”

ศาสตราจารย์ชิน มิซูโคชิ

ช่วงวัยต่างๆ ของมนุษย์ โดยรวบรวมและจัดเรียงภาพ
เจ้าสาว เด็กๆ และช่วงระยะอื่นๆ ของชีวิตจากภาพ
ที่เก็บไว้ในโทรศัพท์มือถือของตน กลุ่มอื่น ๆ ก็พูด
แนวคิดต่าง ๆ เช่น การไล่ระดับสีพื้นหลังของโทรศัพท์
มุมของดวงอาทิตย์ที่กำลังตก หรือความยาวของ
เรือนผมที่หลากหลายในภาพต่าง ๆ เมื่อกำหนด
ทิศทางได้แล้ว แต่ละกลุ่มก็ค้นโทรศัพท์ของตนเพื่อ

หาภาพต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน แบ่งปันกันชมและ
ปรับลำดับการจัดเรียง ผู้เข้าร่วมสร้างความสัมพันธ์
ใกล้ชิดระหว่างกันอย่างรวดเร็วในกระบวนการนี้

ท้ายสุด แต่ละกลุ่มนำเสนอผลลัพธ์ที่ได้และ
เข้าร่วมการอภิปรายเชิงสะท้อนคิด ข้อเสนอแนะต่าง ๆ
รวมถึงความแปลกใหม่ของการพูดคุยเนื้อหาใน
โทรศัพท์อัจฉริยะกับคนแปลกหน้า การลดกำแพง

ทางจิตใจลงโดยให้คนอื่นชมภาพถ่ายส่วนตัว และความหงุดหงิดใจลง เช่น หน้าจอทีวีแสงเร็วเกินไป เนื่องจากตั้งค่าประหยัดพลังงานไว้ ผู้เข้าร่วมรับรู้ว่าการถ่ายภาพที่อัจฉริยะได้รับการออกแบบเพื่อการใช้งานส่วนตัวเป็นหลัก ทำให้ไม่สะดวกต่อการทำกิจกรรมร่วม เช่น การแบ่งปันภาพถ่าย พวกเขายังตระหนักด้วยว่า แม้จะมีภาพหลายพันภาพเก็บไว้ในฝ่ามือ การดูภาพเหล่านั้นก็ยังเป็นกิจกรรมที่ทำโดยลำพัง ต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับความเพลิดเพลินจากอัลบั้มภาพถ่ายแบบเดิม ๆ ที่เคยดูกับครอบครัวและแขกหรือความเข้าใจเชิงลึกเช่นนั้นคือจุดเริ่มต้นการสำรวจประเด็นการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลที่ลึกซึ้งขึ้น

เทเลโฟโนสโคป: การเล่าเรื่อง

แบบไม่โครดิิจิทัลผ่านเสียง

โครงการวิจัยอีกโครงการหนึ่งคือเทเลโฟโนสโคประบบและกิจกรรมเพื่อการเล่าเรื่องแบบไม่โครดิิจิทัลผ่านเสียง (ภาพที่ 3) ชาวญี่ปุ่นจำนวนมากเผชิญกับความยากลำบากเรื่องการพูดในที่สาธารณะ เนื่องจากขาดการฝึกหัด เพื่อแก้ปัญหานี้ ทีมสหวิทยาการได้คิดวิธีเล่าเรื่องดิจิทัลแบบสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ขึ้น ผู้เข้าร่วมจะเล่าข้อสะท้อนคิดหรือข้อสังเกตสั้น ๆ จากชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการบันทึกข้อมูลสั้นที่ประกอบด้วยภาพถ่ายกับเสียง

ในช่วงกลางทศวรรษ 2010 โครงการวาดฝันถึงการติดตั้งโทรศัพท์แบบหมุนสไลด์ไว้ทั่วพื้นที่ในเมืองพอกนยงู จะมีเสียงเชิญชวนดังขึ้นให้เล่าความทรงจำหรือภาพที่เกี่ยวข้องกับสถานที่นั้น ๆ เป็นเวลาสองสามนาที จุดมุ่งหมายคือการสร้างระบบที่เปิดให้เล่าเรื่องราวต่าง ๆ เก็บบันทึกไว้ในท้องถิ่น และแบ่งปันกัน

ในกลุ่มผู้อาศัยได้ เพื่อให้ภาพผืนนี้เป็นจริง ทีมงานพัฒนาแอปพลิเคชันไอโอเอสใหม่และใส่ไว้ในเครื่องโทรศัพท์สีดำ ก่อนนำไปติดตั้งในที่ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด โรงอาบน้ำสาธารณะ ชานา เทศกาลท้องถิ่น ร้านกาแฟ โรงจัดงานเลี้ยง และห้องรับรองของการประชุมสัมมนาต่าง ๆ ทั้งในญี่ปุ่นและในต่างประเทศ (ภาพที่ 4) มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมด้วย เรื่องที่เล่าเป็นเรื่องเล็ก ๆ ส่วนใหญ่เป็นเศษเสี้ยวความทรงจำและความรู้สึกต่าง ๆ แต่พอได้ฟังเรื่องเล่าด้วยน้ำเสียงหลากหลายในพื้นที่สาธารณะ เราจะเข้าใจว่าชุมชนของเราเต็มไปด้วยบทสนทนา มันประกอบไปด้วยการเล่าเรื่องของผู้คน

ระบบแบ่งปันเสียง รวมทั้งการอบรมเชิงปฏิบัติการ รู้จักกันในชื่อเทเลโฟโนสโคป ซึ่งได้ชื่อมาจากแนวคิดโทรศัพท์ที่มีมิติเดียวในจินตนาการของคนช่วงปลายศตวรรษที่สิบเก้า โครงการนี้ยังดำเนินอยู่ภายใต้กรอบชีวพจนานเวศสื่อของเยาวชนเมืองร่วมมือกับนักศึกษาที่ช่วยดูแลโครงการเปลี่ยนความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์และสถานที่ในท้องถิ่นให้เป็นเรื่องเล่าสั้น ๆ ที่มีความยาวสองถึงสามนาที จากนั้นก็บอกเล่าโดยบุคคลที่หนึ่งผ่านโทรศัพท์สีดำ วิธีนี้ทำให้โครงการพัฒนาเป็นการแสดงออกผ่านสื่อชุมชนและสื่อสาธารณะรูปแบบหนึ่ง

ชุดเครื่องมือและโครงการเรียนรู้ต่าง ๆ

เราศึกษาแบบจำลองโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการขนาดใหญ่และเล็กสองโครงการ เพื่อให้ชีวพจนานเวศสื่อดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ชุดเครื่องมือและโครงการเรียนรู้อย่างเป็นทางการคือสิ่งสำคัญ การศึกษาสื่อสำหรับ

ผู้ใหญ่อาจทำหน้าที่เป็นรูปแบบหนึ่งของการออกกำลังเพื่อฟื้นฟูและยืดเหยียด ผู้ใหญ่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อติดตัวมาอยู่แล้วที่ได้มาจากประสบการณ์ชีวิต การได้ทบทวนทักษะเหล่านี้จะช่วยตระหนักรับรู้ถึงสิ่งที่ขาดพร่อง และนำไปประยุกต์ใช้กับสื่อใหม่เป็นขั้นตอนสำคัญ พุดอีกนัยก็คือ การฟื้นฟูเป็นหัวใจสำคัญ ภารกิจสำคัญอีกประการก็คือการช่วยปรับพฤติกรรมการใช้สื่อแบบเดิม ๆ ที่ตายตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตประจำวันได้แบบส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงวิพากษ์และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การยืดเหยียดกล้ามเนื้อสมองของผู้คนมีความสำคัญพอ ๆ กัน

วัตถุประสงค์หลักของชีวพนาเวศสื่อไม่ใช่การสร้างพื้นที่ให้ผู้เชี่ยวชาญมาสั่งมาสอนผู้ที่ขาดทักษะด้านสื่อ และไม่ใช้การให้ความรู้แก่คนที่ไม่สามารถวิเคราะห์เนื้อหาสื่อในเชิงวิพากษ์ได้ แต่กิจกรรมควรเริ่มจากการยอมรับความจริงที่ว่าคนเหล่านี้ที่มีความเปราะบางทางข้อมูล โดยแบ่งปันข้อติดขัดของพวกเขาในการทำความเข้าใจหรือใช้สื่อ จากนั้นจึงออกแบบชุดเครื่องมือและโครงการเรียนรู้เพื่อช่วยให้ผู้ใหญ่แก้ไขพฤติกรรมการใช้สื่อแบบเดิม ๆ ที่ตายตัวของตน บอกเล่าสิ่งท้าทายในชุมชน และปลุกฝังการดูแลเมื่อเวลาผ่านไป ความยืดหยุ่นจะถูกสร้างและค่อย ๆ เสริมความแข็งแกร่งขึ้นในกระบวนการนี้โดยผ่านแนวปฏิบัติในการใช้สื่อต่าง ๆ ในบริบทดิจิทัลที่เต็มไปด้วยชาวปลอมและทฤษฎีสมคบคิด นี่คือการพยายามหนึ่งที่ท้าทายแต่ก็คุ้มค่า

พื้นที่จุล-สาธารณะ กับการใช้งาน

ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ การถกเถียงต่าง ๆ ว่าด้วยทฤษฎีวิพากษ์และความคิดทางสังคมให้ความสนใจกับธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงของพื้นที่สาธารณะในบริบทสื่อใหม่ ตัวอย่างเช่น วารสารอังกฤษที่ทรงอิทธิพลอย่าง *ทฤษฎี, วัฒนธรรม และสังคม* สนับสนุนการอภิปรายเรื่องนี้อย่างกระตือรือร้น (Theory, Culture & Society, 2022) ไมก์ เฟเธอร์สโตน กับเพื่อนร่วมงานสำรวจแนวคิดของพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กที่ยังปรากฏในชุมชนและสถานที่เฉพาะบางแห่ง แทนที่จะเป็นพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ระดับชาติ โดยใช้คำว่า “หลังมหาวิทยาลัย” (Featherstone, 2024) แนวคิดของพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กดูสอดคล้องอย่างใกล้ชิดกับชีวพนาเวศสื่อ

เมื่อสองปีก่อน เพื่อนร่วมงานได้ตั้งหน่วยงานสาธารณะแห่งหนึ่งชื่อ เครือข่ายพหุสาขาเพื่อวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสื่อศึกษา (Inter-Field Network for Science, Technology, and Media Studies) หรือ INSTeM (INSTeM Website, 2025) โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อพัฒนาคลังเครื่องมือโครงการเรียนรู้ และพื้นที่สำหรับความรู้เท่าทันสื่อใหม่ โดยเฉพาะสำหรับผู้ใหญ่ ชีวพนาเวศสื่อจัดทำวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ให้ INSTeM และจะยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยองค์ประกอบสำคัญในแผนการในอนาคตของเราก็คือการสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในเอเชีย •

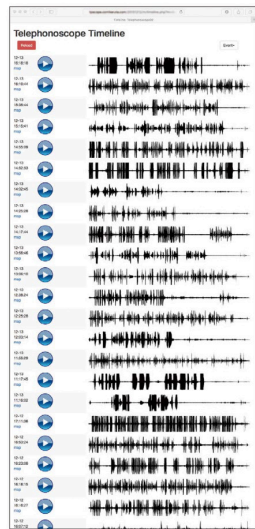

Figure 3 An iPod with an original iOS app in a black dial telephone. Storyplacing, 2016a.

ภาพที่ 3 อุปกรณ์ไอพอดกับแอปพลิเคชันไอโอเอสดั้งเดิมในโทรศัพท์แบบหมุนสีดำ. Storyplacing, 2016a.

Figure 4 Telephonoscope workshop at Hanko Municipal Library, Finland. September 8, 2015.

ภาพที่ 4 การอบรมเชิงปฏิบัติการโทรศัพท์โนสโคปที่ห้องสมุดเทศบาลฮันโก, ฟินแลนด์, 8 กันยายน 2015

การศึกษาสื่อสำหรับผู้ใหญ่ อาจทำหน้าที่เป็นรูปแบบหนึ่ง ของการออกกำลังเพื่อฟื้นฟู และยืดเหยียด”

ศาสตราจารย์ชิน มิซุโคชิ

เอกสารอ้างอิง:

Buckingham, D. (2019). Media Education Manifesto. Polity: Cambridge.

Featherstone, M. (2024). The Public Sphere, the Post-University and the Scholarly Apparatus: An Introduction. Theory, Culture & Society, 41(7-8), 5-18.

INSTeM Website. Available at: <https://instem.jp> (accessed September 21, 2025).

Mizukoshi, S. (2005). Media Biotope: Designing Media Ecology (Media Biotopu: Media no Seitaikei wo Dezainsuru) Kinokuniya Shoten: Tokyo.

Mizukoshi, S, Jacques, J, Verbesselt, M, Ahn, K, Oh, C, and Jeong, H. (2021). Social Networks for the Next Media Literacy. Journal of Information Studies, 101: 1-37.26-34.

'Special Issue: A New Structural Transformation of the Public Sphere?' (2022). In Theory, Culture & Society, 39(4).

Storyplacing Project (2016a) Telephonoscope Concept Book. (Project Report Booklet).

Storyplacing Project. (2016b). Telephonoscope Concept, <https://youtu.be/rdaKAwjfgWw?si=QoS5l7CfSolCbC5> (accessed September 21, 2025)

Identity

(Mizukoshi 2005)

scope layering

working small citizen media (Mizukoshi 2005)

working scattered small media biotopes (Mizukoshi 2005)

Media and Information Literacy empowerment Through Generative Artificial Intelligence: the AlgoWatch project

Professor Divina Frau-Meigs

Université Sorbonne Nouvelle, France;
UNESCO Chair Savoir Devenir in the Era of Digital Development

การเสริมพลัง ด้านการรู้เท่าทันสื่อ และสารสนเทศ ผ่านปัญญาประดิษฐ์ แบบรู้สร้าง: โครงการอัลกอวอตซ์

ศาสตราจารย์ดิวินา เฟรา-เมกส์

อูนิแวร์ซิตีเตชอร์บอนน์นัวเวลล์, ฝรั่งเศส

ประธานยูเนสโก สาขาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในยุคของการพัฒนาด้านดิจิทัล

I. The Artificial Intelligence turn for Media and Information Literacy: synthetic media

Generative AI is changing the media landscape by producing synthetic media and altering the way we produce and consume information. The exploration of this new cycle of media innovation is the object of the policy brief for UNESCO about AI/GAI and media and information literacy (MIL) (UNESCO, 2024). It is further explored in a more applied research project, AlgoWatch, conducted in a MIL perspective to connect policy and practice (www.algowatch.eu).

For MIL educators and practitioners, the arrival of Generative Artificial Intelligence (GAI) is having a significant impact on users' engagement with information, digital technology and the media. It raises concerns about control, human agency over information and independent decision making. It is also the harbinger of a new type of media, synthetic media, i.e. media that are produced by an artificial intelligence system, whose content, be it text or images, is not written by a human. It doesn't bear a relation to reality, which is problematic in the context, for instance, of news because news is supposed to be reflecting reality and reporting facts.

Since its early days, AI has been the object of a negative cognitive bias, reflected

in the representations of popular culture, in particular movies such as *Frankenstein* (1931, James Wale) or *The Matrix* (1999, the Wachowskis). These imaginary representations show concerns about who controls technology and where the human agency over information is located.

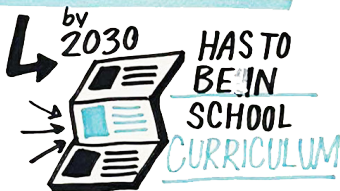
The latest myths about AI look more like media panics, as they are related to GAI, and the rapid development of Large Language Models (LLMs) since 2023. The first panic holds that AI has reached a level of intelligence that can displace human agency, and it is characterized by an imaginary that establishes similarities with the brain and human attitudes, like "neural networks", "hallucinations", "chats", "conversations". The second panic, coming from the very creators of Open AI and other LLMs, raises the notion of "existential risk" as AI super-intelligence could be part of an apocalyptic "proliferation", "arms race", etc.

The reality is a little bit less panicky, with two types of AI coming to maturity. Weak AI has been present for a while, in systems that we can program in advance to perform only those tasks for which they have been programmed, e.g. a vacuum cleaner robot, an online assistant, etc. Strong AI is recent, with systems that can actually be trained on huge databases and that can correct

MEDIA & INFORMATION LITERACY EMPOWERMENT *through* GENERATIVE AI

AI + INFORMATION
DOESN'T HAVE TO BE TRUE

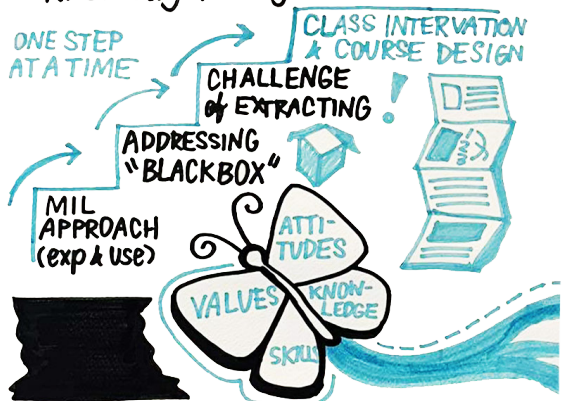

KNOWING WHAT RISK?	HOW TO MANAGE RISK
HOW TO ADOPT	HOW TO BECOME (train + update throughout life)

ALGO- & AI LITERACY

combination of users awareness
knowledge, imagination & tactics

- ① REQUIRE EXPLICABILITY (XAI)
NO BLACKBOX ALIBI
- ② DEMAND DATA INTEGRITY
NO HALLUCINATIONS ALIBI
- ③ VERIFY SOURCES
NO UNACCOUNTABILITY ALIBI
- ④ TRAIN USERS FOR INTERACTION
WITH NON-HUMAN TOOLS
NO HUMAN COMPARISON ALIBI

beware of misnomers

LLM IS JUST STATISTICAL PROPOSITION
AND AI IS COMPUTATIONAL EXTRACTION

themselves. They recognize shapes, faces, images, speech, by analyzing billions of digital data that they can use to produce answers to queries or prompts in natural human language.

The rapid advent of Strong AI created the double media panic we experienced in early 2023, with the launch of ChatGPT and the “commercial democratization” of AI systems: pre-AI media became concerned with their future in the face of rising synthetic media; weak AI systems became concerned that they might be displaced with strong AI systems, as for instance in the case of search engines being replaced with LLMS. Media panics are important in MIL because they make it possible to bring to the public eye and to the end-users issues that are key to society but have not been discussed openly by policy-makers, faced with the digital platforms lobbying for no regulation or governance. And yet, the corporate answer, that GAI is an impenetrable “black box”, that even its inventors cannot fathom or explain, is not propitious to public trust.

Beyond LLMS, synthetic media are already present, since 2023. The Swiss channel, M le Media, features an artificial anchorwoman who provides the weather reports. In France, BRUT, an online news

outlet followed by young people, has added a BRUT.IA program, with synthetic news announcers. In both cases, real journalists are being displaced.

GAI systems also produce deepfakes that are increasingly difficult to detect. Celebrities like Tom Cruise are targeted, their speech and their facial expressions cloned to explain, for instance, how deepfakes work. Others, like Scarlett Johansson, tend to be inserted in porn deepfakes. News Guard, in its AI tracking center, monitors the evolution of synthetic media, and has identified about 1,271 AI generated news sites in 2025, most of them dedicated to disinformation, with little to no human oversight (www.newsguardtech.com). They tend to capture an increasing share of advertising, that is syphoned from mass media outlets. So, as often with media panics, the real problem is not where the light is focused but what lurks in the shadows. In this case, the panic reveals a total lack of transparency for the end-users, and the specter of less and less funding for quality information media, to the benefit of synthetic media producing AI slop, with the authority and confidence of simulated human-like narratives.

II. Media and Information Literacy turn for Artificial Intelligence: the familiarity principle

MIL matters in an era where generative AI is rapidly evolving and widely used because it fosters the 3Cs: critical, creative and civic thinking. This key role of MIL has been recognized at the highest levels of policy-making, as a pillar in the fight against disinformation and more importantly as a pillar to build competent citizens. The European Union has produced digital competences that include media literacy and updated them to incorporate an AI addendum (DigComp 3.0, 2025). DigComp 3.0 vision and values are aligned on the European Declaration on Digital Rights and Principles for the Digital Decade (2023). The Declaration emphasizes rights such as the freedom of expression and information, data protection, and privacy. Rights and principles are grounded in EU legislation and policies, making them real and tangible for citizens. UNESCO has developed a full MIL unit, to promote information and data literacy, with its own set of competences for communication and participation (Unesco, 2024). The United Nations, in its Pact for the Future, article 35, has proposed to have MIL in the school curricula by 2030 (UN 2024).

These texts legitimize MIL as a XXIst century transdisciplinary field, that deals with

pedagogical practices while advancing a human-centered political project. They confirm the power of MIL that is about protecting young people and users, while also increasing their participation. The pedagogical project is both to promote creativity and to foster critical thinking and active citizenship. So, notions such as engagement and empowerment, protection, participation, are within the perimeter and the territory of media and information literacy (see Figure 1: MIL perimeter).

What has changed is that we are having to add synthetic media to the panoply of media, which adds to the complexity of MIL as data constantly recombine media with docs and reshuffle AI-powered mass and social media (see Figure 2: MIL transliteracy). However, MIL is always about weighing the risks and opportunities for users so as to ensure that they can both the harnessed and mastered as long as people are educated about what is in it for them.

This is when MIL teachers, educators and practitioners need to feel that they can engage with AI literacy from the principle of familiarity: they need to be trained in AI literacy with a project design and resources that make sense to them and with the support of their educational authorities (Nygren et al,

*the real problem is not where
the light is focused but
what lurks in the shadows”*

Professor Divina Frau-Meigs

2022). Which is why competence frameworks such as DigComp are crucial because competences are empowering: they help people put words on their actions, on their imaginaries, on their representations, on what they think they're doing; they recall the values underlying their actions. Hence the four wings of the competence butterfly:

- KNOWING (about risks and opportunities and the issues they raise)
- KNOWING HOW (about skills to manage them)

- KNOWING HOW TO BE (about attitudes in adopting responsible practices, building resilience)

- KNOWING HOW TO BECOME (about values and their updating and planning throughout life)

In the case of AI/GAI, the butterfly wings can be translated in terms of knowledge, skills, attitudes and values (see figure 3: the butterfly of MIL/AI competences)

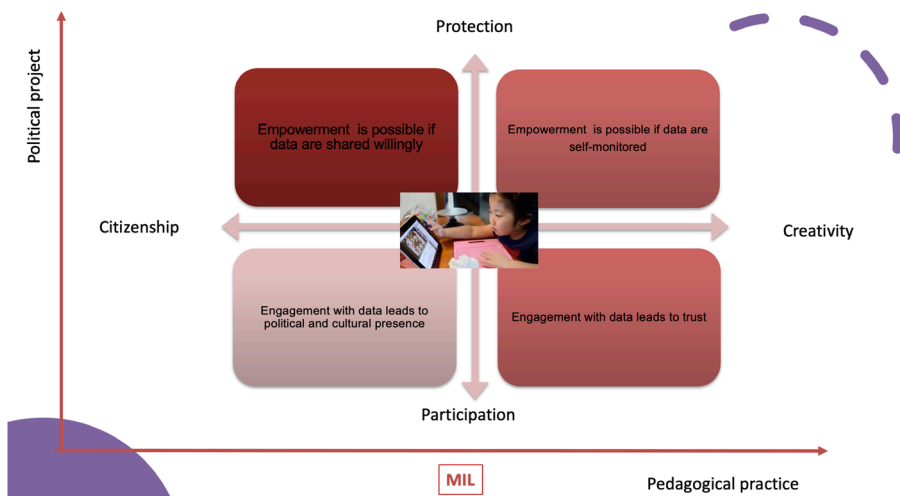

Figure 1 MIL perimeter

ภาพที่ 1 ปริมาณของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

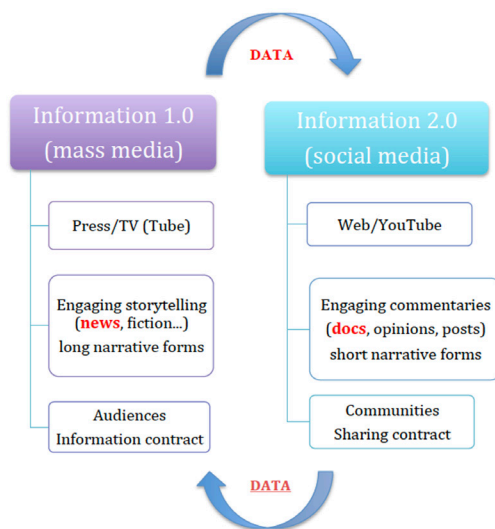

Figure 2 MIL transliteracy

ภาพที่ 2 การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศข้ามสื่อ

III. MIL response: developing competences in AI literacy to use it as a tool

MIL can help educators address the challenges posed by AI/GAI, using the familiarity principle to adjust their practices to the new synthetic media. In this sense, there is no need to create a different discipline, especially if people in their daily lives are trained to use AI/GAI as a tool or an instrument, not as a replacement, not as a displacement of our activities or our brain.

Adding AI/GAI to MIL implies adopting a working definition of AI literacy. It could be seen as “the combination of users’ awareness, knowledge, imagination and tactics around algorithms... *and AI-Systems*.” (Swart 2021, revised Frau-Meigs 2022). The whole point is to deflate the myths about Artificial Intelligence, namely that it is not intelligent as AI systems are statistical probabilities trained to make us propositions that can be renewed with each new prompt. So, they do not tell the truth neither do they pretend to do so (only ask your LLM!). In the theory of transliteracy, where the three information cultures coalesce, with media, docs and data, AI/GAI fit into the data sphere that they extend in a series of nested literacies (see figure 4: transliteracy and AI/GAI).

By adding these nested literacies, MIL teachers and practitioners can go step by step, keeping in mind the 3Cs of critical, creative and civic thinking. Using skills and attitudes to use media responsibly, distinguishing between mass, social and synthetic media while knowing that social media platforms own AI systems and use them to super-charge their social media, including to push traffic for profit with disinformation. Such is the holistic way of MIL when it comes to the geopolitics of AI/GAI.

In European Creative Europe project AlgoWatch, the challenges were to transform the macro-competences of the butterfly of AI/GAI into micro-competences that could actually be implemented in the classroom and embedded in the resources produced (<https://algowatch.eu>). The purpose was to offer MIL practitioners a toolkit with modular items and a ready-to-use methodology that would be engaging and would lift the initial concerns of not feeling trained enough. So, the trick was to select 24 micro-competences out of the 250 proposed by DigComp 2.2 and to simplify them in ways understandable both by teachers and students, even adding some when not present in DigComp 2.2 (see figure 5: AlgoWatch competences, section knowing how to be)

Based on the competence framework, then the main resources were produced, in cooperation with teachers and young people, following the MIL principles of modularity, experience-based examples, interactive and engaging activities. To make the resources more pluggable in the curricula, across a variety of disciplines (history, math, ICT, ...), four themes were chosen: democracy and citizenship, climate change, online relationships and health and well-being. The modular resources all addressed those themes: a set of ice-breakers, a series of 4 quizzes, a game, "Eunopia: Mission AI" and a series of posters for exhibit options (see figure 6: AlgoWatch toolkit). The point of the resources was that they could be used in standalone online mode, but also that they could be played with interactively in the classroom and in exhibits in museums.

Additional resources were added to help the teachers self-train, such as a glossary and materials suggesting various configurations of use, like workshops, class interventions, exhibit organization. This made it possible to train the teachers as they would be facing the classroom, with the help of a detailed Power Point that served as a red thread for them, from which they could get inspiration and that they could adjust to their own practices

(<https://algowatch.eu/resources/toolkit/>).

IV. Main design considerations: Information Integrity Matters

MIL fosters interest for Information integrity, which needs to remain the core value, with or without AI/GAI. The added-value of developing a hands-on ready-to-use toolkit such as the one produced for AlgoWatch was the reflexivity it entailed and the insights it provided on the theoretical and policy levels.

The most fragile resource appeared to be information itself, as its integrity is threatened by data manipulation as well as human disinformation. Without good information, people cannot make decisions, people cannot learn, people cannot progress. In the context of MIL and AI, adults need to transfer to young people the love and the trust for information. Whatever courses they design, they have to keep four meta objectives in mind to fight the alibi put forward by over intrusive platforms that have to be held responsible in a critical, creative and civic manner. To train users responsibly, these four alibis need to be in the background of MIL design

> The "black box" alibi. It posits that AI systems train themselves without human interaction and the pathways to which they make their decisions are not retraceable.

But in fact, there is Explainable AI or XAI that is already enforced, not to mention various retro-engineering strategies and apps. XAI presents technical information in an understandable form for specific categories of users; provides specific explanations that can pave the way for audits and evaluation measures; ensures that principles such as fairness, equality, diversity, security and privacy are applied; enables action to be taken such as effective requests for redress (both legal and non-legal) and enforces the principles of transparency and accountability. More and more governments are requiring explainable AI in the systems that they use and are ready to carry on audits to verify the quality of the information and data used to train AI systems.

> The “hallucinations” alibi. It posits that AI systems can make errors like humans which enables the platforms to justify the fact that GAI gathers data arbitrarily but with convincing force (speed, size...). But in fact, hallucinations are downright errors that enable users to get a glimpse at how AI functions. The training materials are based on contingent selection of big data in its raw state, with a biased selection (mainly in the western, English-speaking world). The selection is not representative of a sample of a given population

and there is a lack of underlying models and defined variables, with outputs that are statistical proposals based on similarity, association and proximity. In other words, there are no falsity or truth criteria. This points to the need to know the quality of the input data (how they are selected) and the prediction processes at the output (how they are processed), which ties nicely with XAI.

> The “unaccountability” alibi. It posits that GAI produces sources that look valid, but are hybrid, fully synthetic or invented from scratch. AI presents erroneous, truncated or ‘hallucinated’ bibliographies; the suggested answers give little or no indication of primary and secondary sources; the answers do not respect copyright or intellectual property; there are no clear markers for tertiary sources, or synthetic sources generated by AI from scratch. This makes it seem to the user as if there was no accountability or protection of data and property in the realm of AI, which in turn affects the trust one can have in the output of LLMs for instance, in the case of potential risks of plagiarism or copyright infringement. This points to the need to invent a system for tertiary sources, so that everyone can quote and reveal messages and traces, ethical use of AI while holding AI systems developers accountable for forgeries. For

users it means that a posteriori verification of sources is key, a basic MIL principle!

> The “anthropomorphic” alibi. GAI marketing builds on anthropomorphism to make AI acceptable and trust-worthy so that GAI can penetrate households’ privacy and users’ intimacy. The users need to be constantly reminded that AI systems are based on statistical calculations and extractions; they do not have feeling/emotion; they have no agency (accountability is on the users or providers); they lack transparency; they have no decision-making power. This puts the onus of interpretation and agency back on humans. For MIL it is crucial to remind users of the tricks their imaginaries and their representations can play on them, which might require building an alternative glossary of terms. For instance, in typical MIL fashion, this glossary could warn against misnomers and marketing tricks, which should abate all sorts of media panics:

Artificial Intelligence

= computational extraction

LLM systems

= statistical proposition systems

Prompt = instruction

Conversation

= mechanical manipulation of symbols

Agent = data retrieval tool

Hallucination = error

Black box =

lack of explicability in input and output

So, among the policy recommendations that come out of this journey through MIL-AI literacy, several can impact teachers and practitioners, as explained in the UNESCO policy brief on MIL and AI:

- Incorporate MIL basic core curriculum with AI literacy, from K1 to K12, within a holistic human-centric foundational perspective
- Adopt strategic priorities for management and evaluation of AI-literacy programs, with proper guardrails and guidelines for teachers and students.

- Adapt Explainable AI standards and guidance in MIL education design and policy

- Provide training resources for educators (teachers, librarians, youth workers, women networks, etc.) to enhance capacity-building and scalability of MIL

- Fund research and development in a sustainable way so as to produce evidence and baselines about people's learning about AI-systems contribution to well-being, education and society

- Apply Explainable AI to the EdTech and any actor proposing AI-literacy solutions in education

Effective resilience requires a holistic approach to information cultures in order to stay ahead of their constant innovations. Relying on “smart” (statistical) tools is not enough. To bring about cultural change, it is necessary to assess risks and opportunities, be aware of vulnerabilities, and take a collaborative approach. Individual resilience must be complemented by collective resistance. Ultimately, with and beyond AI/GIA and complex information systems, the goal of education, and in particular media and information literacy, is to build viable and sustainable knowledge societies endowed with collective intelligence. ●

References:

European Joint research centre (2025). Digital competence framework 3.0. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/education-and-training/digital-transformation-education/digital-competence-framework-citizens-digcomp/current-developments-digcomp-2024-2025_en

European Commission (2023). European Digital Rights and Principles. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-principles>

Frau-Meigs, D. et N. Corbu (eds) (2024) Disinformation Debunked: Building Resilience Through Media and Information Literacy. London: Routledge. ISBN 9781032481012

Frau-Meigs, D. (2024) Algorithm literacy as a subset of media and information literacy: Competences and design considerations, *Digital* 4(2):512-528 doi. [org/10.3390/digital4020026](https://doi.org/10.3390/digital4020026)

Frau-Meigs, D. (2024). User empowerment through media and information literacy responses to the evolution of generative artificial intelligence (GAI). Paris: UNESCO (in English and in French) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388547.locale=en>

Nygren, T., Frau-Meigs, D, Corbu, N and Santoval, S. (2022). Teachers' views on disinformation and media literacy supported by a tool designed for professional fact checkers: perspectives from France, Romania, Spain and Sweden, *SN Soc Sci* (2022) 2:40 <https://doi.org/10.1007/s43545-022-00340-9>

UN (2024). Pact for the Future summit. <https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future>

*Ultimately, with
and beyond AI/GIA
and complex information
systems, the goal of
education, and in
particular media and
information literacy,
is to build viable and
sustainable knowledge
societies endowed with
collective intelligence”*

Professor Divina Frau-Meigs

I. การเปลี่ยนผ่านสู่ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ: สื่อสังเคราะห์

ปัญญาประดิษฐ์แบบรู้สร้างกำลังเปลี่ยนภูมิทัศน์สื่อด้วยการผลิตสื่อสังเคราะห์และเปลี่ยนวิธีที่เราสร้างและเสพข้อมูลสารสนเทศ การสำรวจจักรใหม่ของนวัตกรรมสื่อนี้คือเป้าหมายของบทสรุปเชิงนโยบายสำหรับยูเนสโกว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) / ปัญญาประดิษฐ์แบบรู้สร้าง (GAI) กับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (UNESCO, 2024) มีการสำรวจประเด็นดังกล่าวเพิ่มเติมในโครงการวิจัยเชิงประยุกต์ชื่ออัลกอวอตช์ ซึ่งดำเนินการในมุมมองของการรู้เท่าทันสื่อเพื่อเชื่อมโยงนโยบายกับแนวปฏิบัติ (www.algowatch.eu)

สำหรับนักศึกษาและนักวิชาชีพด้านการรู้เท่าทันสื่อ การเข้ามาของจีเอไอ หรือปัญญาประดิษฐ์แบบรู้สร้าง (GAI) ส่งผลกระทบบ่อยอย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้ใช้งานที่มีต่อข้อมูลสารสนเทศ เทคโนโลยีดิจิทัล และสื่อ ทำให้เกิดข้อกังวลเรื่องการเข้ามาควบคุม ความสามารถของมนุษย์ในการอยู่เหนือข้อมูลสารสนเทศ และการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ ทั้งยังนำไปสู่สื่อประเภทใหม่ นั่นคือสื่อสังเคราะห์ หรือสื่อที่ระบบปัญญาประดิษฐ์สร้างขึ้น ซึ่งเนื้อหา ไม่ว่าจะเป็นข้อความหรือภาพ ก็ได้ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความจริงและก่อให้เกิดปัญหา อย่างเช่น ในบริบทข่าว เพราะข่าวเท็จสะท้อนความจริงและรายงานข้อเท็จจริง

ตั้งแต่ช่วงแรกเริ่ม ปัญญาประดิษฐ์ก็ตกเป็นเป้าของความคิดเชิงอคติ ซึ่งพบในการนำเสนอ

วัฒนธรรมป๊อปปูล่าแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะภาพยนตร์ เช่น *แฟรงเคนสไตน์* (1931, James Wale) หรือ *เดอะ เมทริกซ์* (1999, the Wachowskis) การนำเสนอที่อิงจินตนาการเหล่านี้แสดงข้อวิตกในประเด็นว่าใครคือผู้ควบคุมเทคโนโลยี และความสามารถในการควบคุมข้อมูลสารสนเทศของมนุษย์อยู่ตรงไหน

ความเชื่อผิด ๆ ล่าสุดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ดูจะเป็นความตื่นตระหนกของสื่อมากกว่า เนื่องจากมันเกี่ยวข้องกับจีเอไอ และการพัฒนาอย่างรวดเร็วของโมเดลประมวลผลข้อมูลภาษาขนาดใหญ่ หรือ แอลแอลเอ็ม (Large Language Models: LLMs) ที่เกิดตั้งแต่ปี 2023 โดยความตื่นตระหนกแรกคือปัญญาประดิษฐ์พัฒนาระดับสติปัญญาถึงจุดที่สามารถแทนที่การควบคุมของมนุษย์ได้แล้ว และการใช้จินตนาการกำหนดคุณลักษณะของมันให้คล้ายสมองและทัศนคติของมนุษย์ เช่น “โครงข่ายประสาทเทียม” “อาการหลอน” การพุดคุย “การสนทนา” ความตื่นตระหนกที่สองมาจากผู้ก่อตั้งโอเพนเอไอ และแอลแอลเอ็มอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดแนวคิด “ความเสี่ยงต่อการดำรงอยู่” เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ขั้นสูงอาจเป็นส่วนหนึ่งของ “การแพร่กระจาย” “การแข่งขันเพื่อสะสมอาวุธ” และอื่น ๆ ที่อาจนำไปสู่หายนะในอนาคตได้

ความเป็นจริงก็มีได้น่าตระหนกถึงเพียงนั้น หากปัญญาประดิษฐ์ทั้งสองประเภทพัฒนาไปสู่ความสมบูรณ์แบบ ปัญญาประดิษฐ์แบบอ่อนเข้ามาได้ลึกซึ้งแล้ว ในระบบต่าง ๆ ที่เราสามารถตั้งโปรแกรมล่วงหน้าให้ทำเฉพาะงานที่ตั้งโปรแกรมไว้ เช่น หุ่นยนต์ทำความสะอาด ผู้ช่วยออนไลน์ เป็นต้น

Values:

defend freedom of
expression and opinion
support privacy, participation
and intellectual property
engage in the promotion of
quality information and
databases
oppose mass surveillance and
promote safety and well-
being

Skills:

use AI tools responsibly
navigate quality websites and
databases
distinguish between mass,
social and synthetic media
interact with agents and non-
human objects
curate and verify information
sources
master copy creation tools
and prompts

Attitudes:

interpret data, its uses and
the effects of algorithms,
identify
report harmful content
avoid systemic risks
(manipulation, data theft...)
recognize one's own
preconceptions, myths,
representations and
imaginaries
devise counter-narratives to
misinformation and
communicate with others

Knowledge:

identify AI (potential and
risks)
recognize the geopolitics of AI
(players, ownership,
motivations)
assess the consequences and
formulate responses to
information opportunities
Be aware of information
disorders (hate speech,
disinformation...)

Figure 3 The butterfly of MIL/AI competences

ภาพที่ 3 ผีเสื้อแห่งสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ/ปัญญาประดิษฐ์

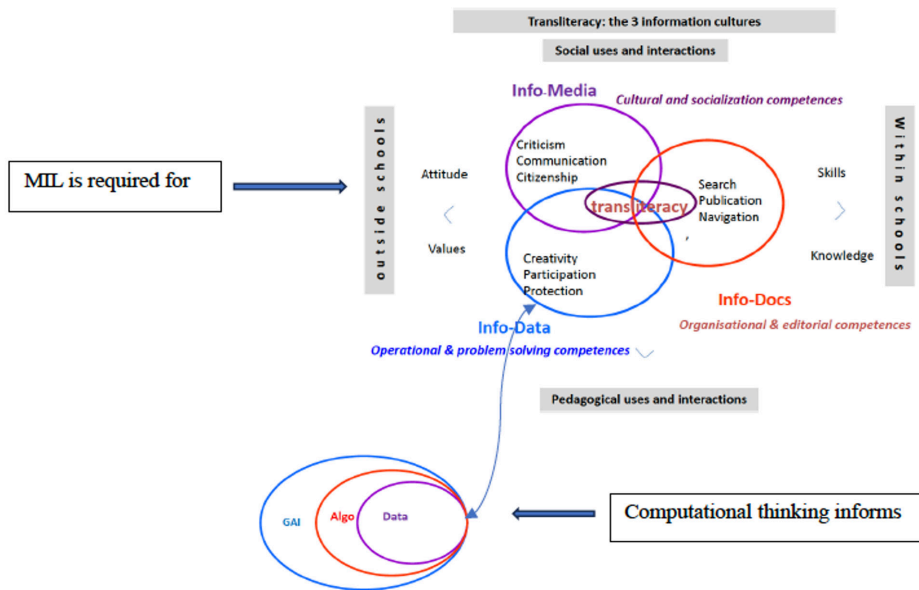

Figure 4 Transliteracy and AI/GAI

ภาพที่ 4 การรู้เท่าทันข้ามสื่อกับเอไอ/จีเอไอ

ส่วนปัญญาประดิษฐ์แบบเข้มเกิดเมื่อไม่นานนี้ โดยมีระบบต่าง ๆ ที่สามารถฝึกฝนเรียนรู้จากฐานข้อมูลขนาดใหญ่และสามารถแก้ไขตัวเองได้จริง ปัญญาประดิษฐ์แบบเข้มสามารถจดจำรูปทรง ใบหน้า ภาพคำพูด ได้ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลดิจิทัลหลายพันล้านชิ้น และนำมาตอบคำถามหรือคำสั่งที่ป้อนเข้าไปด้วยภาษามนุษย์ที่เป็นธรรมชาติได้

การเข้ามาอย่างรวดเร็วของปัญญาประดิษฐ์แบบเข้มทำให้ความตื่นตระหนกของสื่อทวิตคุณในช่วงต้นปี 2023 จากการเปิดตัวแชตจีพีทีและระบบปัญญาประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่ผ่าน “การทำให้เป็นประชาธิปไตยเชิงพาณิชย์” โดยสื่อยุคก่อน-เอไอเริ่มกังวลกับอนาคตของตนเองเมื่อเผชิญสื่อสังเคราะห์ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ระบบปัญญาประดิษฐ์แบบอ่อนก็เริ่มวิตกว่าจะถูกปัญญาประดิษฐ์แบบเข้มเข้าแทนที่ เช่น กรณีที่เครื่องมือค้นหาต่าง ๆ ถูกแทนที่ด้วยแอลแอลเอ็มสารพัด ความตื่นตระหนก

ของสื่อมีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากมันเอื้อให้เราแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม แต่ไม่มีการหารืออย่างเปิดเผยของผู้กำหนดนโยบาย ปัญหาที่บรรดาแพลตฟอร์มดิจิทัลวิ่งเต้นเรียกร้องไม่ให้มีกฎระเบียบควบคุมหรือการกำกับดูแล เข้าสู่สายตาของสาธารณะและผู้ใช้ปลายทาง แต่ถึงจะเป็นเช่นนั้น คำตอบขององค์กรที่ว่า จีเอไอคือ “กล่องดำ” ที่ไม่อาจเจาะทะลุได้ ว่าแม้กระทั่งผู้สร้างยังไม่อาจเข้าใจหรืออธิบายได้ ก็ไม่ส่งผลดีต่อความไว้วางใจของสาธารณะ

นอกจากแอลแอลเอ็ม สื่อสังเคราะห์ปรากฏให้เห็นตั้งแต่ปี 2023 แล้ว สถานีวิทยูแอมเลอเมเดียของสวิสใช้ผู้ประกาศเอโอหญิงรายงานข่าวพายุกรณอากาศ ในฝรั่งเศส สำนักข่าวออนไลน์ BRUT ที่คนรุ่นใหม่ติดตาม เพิ่มโปรแกรม BRUT.IA ที่ใช้ผู้ประกาศชาวเอไอเข้าแทนที่นักข่าวตัวจริงในทั้งสองกรณี

ระบบจีเอไอยังผลิตข้อมูลลวงลึก (deepfake) ที่ยากตรวจสอบได้มากขึ้นเรื่อย ๆ คนดังอย่างทอม ครูซ เคยตกเป็นเป้า โดยถูกเลียนแบบคำพูดและ สีหน้าท่าทางเพื่อใช้อธิบายว่าข้อมูลลวงลึกทำงาน อย่างไร คนอื่น ๆ เช่น สการ์เลตต์ โจแฮนส์สัน มีแนวโน้มจะถูกตัดต่อในข้อมูลลวงลึกแนวอนาจาร นิวิส์การ์ด ศูนย์ติดตามตรวจสอบปัญญาประดิษฐ์ที่ เฝ้าระวังวิวัฒนาการของสื่อสังเคราะห์ ระบุว่า พบ เว็บไซต์ข่าวที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์สร้างเนื้อหา ประมาณ 1,271 เว็บไซต์ในปี 2025 ซึ่งส่วนใหญ่ มุ่งเน้นการสร้างข้อมูลบิดเบือนที่แทบไม่มีการตรวจสอบของมนุษย์หรือมีก็น้อยมาก (www.newsguard tech.com) เว็บไซต์เหล่านี้มีแนวโน้มจะได้ส่วนแบ่ง โฆษณาที่ผันไปจากสื่อกระแสหลักมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้น บ่อยครั้งที่เมื่อเกิดความตื่นตระหนกของสื่อ ปัญหาแท้จริงไม่ได้อยู่ตรงจุดที่แสงสว่างส่องถึง แต่อยู่ในสิ่งที่ถูกซ่อนอยู่ในเงามืด ในกรณีนี้ ความ ตื่นตระหนกเผยให้เห็นว่าไม่มีความโปร่งใสต่อผู้ใช้ ปลายทางอยู่เลยโดยสิ้นเชิง และภาพอันน่ากลัวของ การที่สื่อสารสนเทศคุณภาพดี ๆ ได้เงินทุนน้อยลง เรื่อย ๆ แลกกับผลประโยชน์ของสื่อสังเคราะห์ไร้คุณภาพ ที่ปัญญาประดิษฐ์สร้างขึ้นด้วยพลังอำนาจและความมั่นใจจากเรื่องเล่าจำลองที่สร้างเลียนแบบ มนุษย์

II. การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเปลี่ยนผ่านสู่ปัญญาประดิษฐ์: หลักการความคุ้นเคย

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศมีความสำคัญในยุคที่จีเอไอพัฒนาอย่างรวดเร็ว และมีผู้ใช้งานอย่างกว้างขวาง เพราะมันปลูกฝังการคิด 3C ซึ่ง

ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ และการคิดแบบพลเมือง บทบาทสำคัญด้านนี้ของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศได้รับการยอมรับในระดับสูงสุดของการกำหนดนโยบาย ในฐานะเสาหลักของการรับมือข้อมูลเท็จ และที่สำคัญยิ่งกว่านั้นในฐานะ เสาต้นหนึ่งที่สร้างสมรรถนะการเป็นพลเมือง สหภาพยุโรปจัดทำสมรรถนะดิจิทัล (Digital Competences) ที่รวมการรู้เท่าทันสื่อไว้ และปรับปรุงใหม่โดยเพิ่ม ภาควิชาเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ (DigComp 3.0, 2025) วิสัยทัศน์และคุณค่าของสมรรถนะดิจิทัลฉบับ 3.0 สอดรับกับปัญญายุโรปว่าด้วยหลักการและ สิทธิดิจิทัลสำหรับทศวรรษดิจิทัล (2023) ซึ่งเน้นย้ำ สิทธิต่าง ๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงออกและข้อมูล สารสนเทศ การคุ้มครองข้อมูล และความเป็นส่วนตัว หลักการและสิทธิเป็นรากฐานในกฎหมายและ นโยบายของสหภาพยุโรป ทำให้สิ่งนี้เป็นความจริงที่จับต้องได้สำหรับประชาชน ยูเนสโกเองก็พัฒนา หน่วยรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเต็มรูปแบบขึ้น เพื่อประชาสัมพันธ์การรู้เท่าทันข้อมูลและสารสนเทศ

โดยมีชุดสมรรถนะของตนเองสำหรับการสื่อสาร และการมีส่วนร่วม (UNESCO, 2024) ใน ข้อตกลงเพื่ออนาคต มาตรา 35 (UN 2024) องค์การสหประชาชาติ ได้เสนอให้รวมการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนภายในปี 2030 (UN, 2024)

ข้อความเหล่านี้ได้สร้างความชอบธรรมให้กับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศว่าเป็นสหวิทยาการ สาขาหนึ่งแห่งศตวรรษที่สี่สิบเอ็ด ซึ่งกำกับดูแลแนว ปฏิบัติด้านการสอนควบคู่ไปกับพัฒนาโครงการ ทางการเมืองที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางและยืนยันว่า

ปัญหาแท้จริงไม่ได้อยู่ตรงจุด ที่แสงสว่างส่องถึง แต่อยู่ในสิ่งที่ ชุกซ่อนอยู่ในเงามืด”

ศาสตราจารย์ดิวินา เฟรา-เมกส์

พลังของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศคือการปกป้อง
คนรุ่นใหม่และผู้ใช้งานไปพร้อมกับเพิ่มการมีส่วนร่วม
ของพวกเขาด้วย โครงการด้านการสอนมุ่งส่งเสริม
ความคิดสร้างสรรค์และปลูกฝังการคิดเชิงวิพากษ์และ
การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น ดังนั้น แนวคิดต่างๆ
 อาทิ การมีส่วนร่วมและการเสริมพลัง การปกป้อง
คุ้มครอง การมีส่วนร่วม จึงอยู่ภายในปริบทและ
ขอบเขตของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ (ดูภาพที่ 1:
ปริบทของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ)

สิ่งที่เปลี่ยนไปก็คือ เราต้องเพิ่มสื่อสังเคราะห์
เข้าไปในชุดสื่อที่หลากหลาย ซึ่งจะทำให้การรู้เท่าทันสื่อ

และสารสนเทศทวีความซับซ้อนยิ่งขึ้น เนื่องจาก
ข้อมูลจะผนวกรวมสื่อเข้ากับเอกสารที่จัดเก็บไว้
และจัดระเบียบสื่อมวลชนและสื่อสังคมใหม่ที่
ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ (ดูภาพที่สอง: การรู้
เท่าทันสื่อและสารสนเทศแบบข้ามศาสตร์) อย่างไรก็ตาม การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศเป็นเรื่องของ
การซึ่งนำหน้าความเสี่ยงและโอกาสสำหรับผู้ใช้อยู่เสมอ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ใช้สามารถเป็นทั้งผู้ใช้
ประโยชน์และผู้ควบคุมสื่อเหล่านี้ตราบเท่าที่
ผู้คนมีความรู้ว่ามีอะไรสำหรับพวกเขาอยู่ในสื่อ
นั้นบ้าง

นี่คือจุดที่นักการศึกษา ครู และนักวิชาชีพด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศจำเป็นต้องรู้ว่าตนสามารถมีส่วนร่วมในการรู้เท่าทันปัญหาประดิษฐ์ได้จากหลักการความคุ้นเคย ซึ่งหมายความว่าพวกเขาจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมให้รู้เท่าทันปัญหาประดิษฐ์ ด้วยการออกแบบโครงการและทรัพยากรต่าง ๆ ที่สมเหตุสมผลสำหรับพวกเขาและด้วยการสนับสนุนจากผู้มีอำนาจด้านการศึกษาของตน (Nygren et al, 2022) นั่นคือเหตุผลว่าทำไมกรอบแนวคิดเรื่องสมรรถนะ เช่น สมรรถนะดิจิทัล จึงมีความสำคัญ เพราะสมรรถนะคือการเสริมพลัง ช่วยให้คนใส่คำพูดเข้าไปในการกระทำ ในจินตนาการ ในสิ่งที่พวกเขาเป็นตัวแทน ในสิ่งที่พวกเขาคิดว่ากำลังทำอยู่ พวกเขาจะระลึกถึงคุณค่าเบื้องหลังการกระทำของตนเอง ดังนั้น จึงเกิดปิกทั้งสี่ของผีเสื้อแห่งสมรรถนะต่อไปนี้

- การรู้ (ความเสี่ยงและโอกาสและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากสิ่งเหล่านั้น)
- การรู้ว่าจะทำอะไร (ทักษะการบริหารจัดการสิ่งเหล่านั้น)
- การรู้ว่าเป็นอย่างไร (ทัศนคติในการใช้แนวปฏิบัติที่รับผิดชอบ การสร้างความยืดหยุ่น)
- การรู้ว่าจะเปลี่ยนได้อย่างไร (คุณค่าและการปรับคุณค่าให้ทันสมัยและการวางแผนตลอดชีวิต)

ในกรณีของเอไอ/จีเอไอ ปีกผีเสื้ออาจหมายถึงความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และคุณค่า (ดูภาพที่ 3: ผีเสื้อแห่งสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ/ปัญหาประดิษฐ์)

III. การตอบสนองต่อการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ: พัฒนาศมรรถนะด้านการรู้เท่าทันปัญหาประดิษฐ์เพื่อใช้เป็น ‘เครื่องมือ’

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศช่วยให้เกิดการศึกษารับมือสิ่งท้าทายที่เกิดจากเอไอ/จีเอไอได้ โดยใช้หลักการความคุ้นเคยปรับแนวปฏิบัติต่าง ๆ ของตนเพื่อรับมือสื่อสังเคราะห์ใหม่ ๆ ในแง่นี้ ไม่มีความจำเป็นต้องสร้างแนวปฏิบัติใหม่ โดยเฉพาะถ้าผู้คนผ่านการฝึกให้ใช้เอไอ/จีเอไอในฐานะเครื่องมือหรืออุปกรณ์หนึ่งในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ไม่ใช่ในฐานะสิ่งทดแทนหรือสิ่งที่เข้ามาแทนที่กิจกรรมทางสมองของเรา

การเพิ่มเอไอ/จีเอไอเข้าไปในการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ขึ้นัยของการยอมรับนิยามที่มีอยู่ของการรู้เท่าทันปัญหาประดิษฐ์ โดยอาจถามมองว่าเป็น “การผสมผสานของการตระหนักรู้ ความรู้ จินตนาการ และกลยุทธ์ต่าง ๆ ของผู้ใช้เกี่ยวกับอัลกอริทึม... และระบบปัญญาประดิษฐ์ต่าง ๆ” (Swart 2021, แก่ไขโดย Frau-Meigs 2022) ประเด็นทั้งหมดคือการปล้ำความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ นั่นคือ ปัญญาประดิษฐ์ไม่ฉลาด เพราะระบบปัญญาประดิษฐ์คือความน่าจะเป็นเชิงสถิติที่ได้รับการฝึกให้นำส่งข้อเสนอดังต่าง ๆ ให้เรา ซึ่งจะเปลี่ยนไปทุกครั้งที่ป้อนคำสั่งใหม่ ดังนั้นปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้พูดความจริงหรือแกล้งทำเป็นพูดแบบนั้น (ลองถามแอลแอลเอ็มดูสิ!) ในทฤษฎีการรู้เท่าทันข้ามสื่อ เมื่อวัฒนธรรมสารสนเทศสามรูปแบบ ซึ่งได้แก่ สื่อ เอกสาร และข้อมูล มาบรรจบกัน เอไอ/จีเอไอ จะเข้ากับพื้นที่ข้อมูลนั้นได้อย่างกลมกลืน

และขยายออกไปเป็นชุดของการรู้เท่าทันที่ซ้อนทับกัน (ดูภาพที่ 4: การรู้เท่าทันข้ามศาสตร์และปัญญาประดิษฐ์/ปัญญาประดิษฐ์ประเภทสร้างเนื้อหาเองได้)

ด้วยการเพิ่มการรู้เท่าทันที่ซ้อนทับกันเหล่านี้เข้าไป นักวิชาชีพและครูด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสามารถทำไปได้หลายขั้น โดยคำนึงถึงหลัก 3C ของการคิดเชิงวิพากษ์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ และการคิดแบบพลเมือง การนำทักษะและทัศนคติไปประกอบการใช้สื่ออย่างมีความรับผิดชอบ แยกแยะระหว่างสื่อมวลชน สื่อสังคม และสื่อสังเคราะห์ ในขณะที่รู้ว่าแพลตฟอร์มสื่อสังคมเป็นเจ้าของระบบปัญญาประดิษฐ์ต่าง ๆ และใช้มันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสื่อสังคมของตน รวมถึงการดึงดูดให้คนเข้ามาใช้งานเพื่อทำกำไรด้วยข้อมูลบิดเบือน นั่นคือวิธีการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศแบบองค์รวมเมื่อพูดถึงภูมิรัฐศาสตร์ของเอไอ/จีเอไอ

ในโครงการสร้างสรรค์ที่ดำเนินการในยุโรปอย่างอัลกอวอตซ์ สิ่งท้าทายคือการเปลี่ยนสมรรถนะในระดับมหภาคของผีเสื้อแห่งเอไอ/จีเอไอ ให้เป็นสมรรถนะในระดับจุลภาคที่ดำเนินการจริงได้ในห้องเรียน และใส่ไว้ในสื่อการสอนต่าง ๆ ที่จัดทำ (<https://algowatch.eu>) เป้าหมายคือการมอบชุดเครื่องมือให้นักวิชาชีพด้านการรู้เท่าทันสื่อพร้อมอุปกรณ์ที่มีแบ่งเป็นหน่วยย่อยเพื่อต่อประกอบและวิธีใช้งานแบบสำเร็จรูป ซึ่งจะดึงดูดความสนใจและขจัดความกังวลเบื้องต้นของการรู้สึกลัวว่าได้รับการฝึกอบรมไม่เพียงพอได้ เคล็ดลับคือการเลือกสมรรถนะในระดับจุลภาค 24 ประการจากทั้งหมด

250 ประการที่อยู่ในสมรรถนะดิจิทัล ฉบับ 2.2 และปรับให้เข้าใจง่ายขึ้นทั้งสำหรับครูและนักเรียน กระทั่งเพิ่มเติมส่วนที่ไม่มีในสมรรถนะดิจิทัล ฉบับ 2.2 ด้วย (ดูภาพที่ 5: สมรรถนะอัลกอวอตซ์, ส่วนของการรู้ว่าเป็นอย่างไร)

จากนั้นก็จัดทำสื่อการสอนที่อิงตามกรอบสมรรถนะดังกล่าว ด้วยการร่วมมือกับครูและกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยยึดหลักการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ว่าด้วยหลักการแบ่งหน่วยย่อย (modularity) ตัวอย่างที่ได้จากประสบการณ์ กิจกรรมแบบสร้างการมีส่วนร่วม และปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้สื่อการสอนยืดหยุ่นมากขึ้นกับหลักสูตรต่าง ๆ วิชาต่าง ๆ (ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ และอื่น ๆ) จึงมีการเลือกธีมหลัก 4 ธีม ได้แก่ ประชาธิปไตย และความเป็นพลเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความสัมพันธ์ออนไลน์ และสุขภาพกับสุขภาวะ สื่อการสอนที่แบ่งเป็นหน่วยย่อยทั้งหมดล้วนเกี่ยวข้องกับธีมหลักทั้งสี่ ได้แก่ ชุดกิจกรรมละลายพฤติกรรม ชุดคำถามสี่ข้อ เกม “ยูโนเปีย: ภารกิจปัญญาประดิษฐ์” และชุดโปสเตอร์เพื่อจัดแสดงตามต้องการ (ดูภาพที่ 6: ชุดเครื่องมือของอัลกอวอตซ์) ความสำคัญของการสอนนี้ก็คือ สามารถนำไปใช้ได้ทั้งแบบออนไลน์อย่างเดียว และสามารถเล่นแบบโต้ตอบในห้องเรียนและในการจัดแสดงตามพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ อีกด้วย

มีการใส่ทรัพยากรเพิ่มเติมอื่น ๆ เพื่อช่วยให้ครูฝึกด้วยตนเองได้ เช่น อภิธานศัพท์และเอกสารแนะนำวิธีกำหนดค่าการใช้งานแบบต่าง ๆ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมการแทรกแซงในชั้นเรียน

KNOWING HOW TO BE <i>Behave in a way that ... ("soft skills" and values)</i>	
DIGCOMP 2.2 competences	SD MIL competences
216. Considering the ethical consequences of AI systems throughout their lifecycle: these include both the environmental impact (environmental consequences of the production of digital devices and services) and the societal impact, e.g. the 'platformisation' of work and algorithmic management, which may infringe workers' privacy or rights; the use of cheap labour to label images to train AI systems. (AI)	19. Being sensitive to the ethical issues associated with informational algorithms
2. Being aware that online content made available to users free of charge is often funded by advertising or the sale of user data.	20. Having a well-informed and critical attitude towards the economic models underlying the systems offers, particularly free offers
56. Knowing that all EU citizens have the right not to be subject to fully automated decision-making (for example, if an automated system refuses a credit application, the customer has the right to request that the decision be reviewed by a person).	21. Showing a willingness to fight against manipulation
NA	22. Being prepared to work with others to obtain better and more reliable information
NA	23. Being able to consider the different levels of AI risk in information in accordance with the AI Act
NA	24. Using AI to project into everyday life and the jobs of the future

Figure 5 Algowatch competences, section knowing how to be

ภาพที่ 5 สมรรถนะอัลกอวอตซ์, ส่วนของการรู้ว่าเป็นอย่างไร

การจัดนิทรรศการ ซึ่งเอื้อให้ครูฝึกซ้อมโดยจำลองสถานการณ์ที่เกิดในห้องเรียนได้ พร้อมสไลด์ที่มีรายละเอียด ซึ่งทำหน้าที่เสมือนเป็นป้ายแดงที่เชื่อมโยงทุกอย่างเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้ใช้เกิดแรงบันดาลใจและนำไปปรับใช้ตามแนวปฏิบัติของตนเองได้ (<https://algowatch.eu/resources/toolkit/>)

IV. ข้อพิจารณาหลัก ๆ ในการออกแบบ:

ความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลมีความสำคัญ

การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศสมควรจะให้เกิดความสนใจเรื่องความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลซึ่งจำเป็นต้องรักษาไว้เป็นคุณค่าหลักต่อไป ไม่ว่าจะมีหรือไม่มีเอไอ/จีเอไอก็ตาม มูลค่าเพิ่มของการพัฒนาชุดเครื่องมือสำเร็จรูปแบบลงมือทำเช่นที่อัลกอริทึมผลิตขึ้นนี้ คือการสำรวจการสะท้อนคิดที่จะเกิดตามมาและความเข้าใจเชิงลึกในระดับทฤษฎีและระดับนโยบาย

ทรัพยากรที่เปราะบางที่สุดจะเป็นตัวข้อมูลสารสนเทศเอง เพราะความถูกต้องของมันถูกคุกคามจากการใช้ประโยชน์ของข้อมูล รวมถึงข้อมูลบิดเบือนโดยมนุษย์ หากปราศจากข้อมูลสารสนเทศที่ดี ผู้คนจะไม่สามารถตัดสินใจ ไม่สามารถเรียนรู้ และไม่สามารถพัฒนาได้ ในบริบทของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศและปัญญาประดิษฐ์ ผู้ใหญ่จำเป็นต้องถ่ายโอนความรักและความเชื่อใจผ่านข้อมูลไปยังกลุ่มคนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะออกแบบสำหรับสาขาวิชาใด เราจำเป็นต้องรักษาวัตถุประสงค์ระดับสูงสุด 4 ประการไว้เพื่อรับมือกับข้อกล่าวอ้างของบรรดาแพลตฟอร์มที่ถูกกล่าวถึงต่าง ๆ ซึ่งต้องแสดงความรับผิดชอบ

ในเชิงวิพากษ์ อย่างสร้างสรรค์ และแบบพลเมือง และเพื่อที่จะสอนผู้ใช้ได้อย่างมีความรับผิดชอบ เราต้องคำนึงถึงข้อกล่าวอ้างสี่ประการขณะออกแบบการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ

> ข้อกล่าวอ้างเรื่อง “กล่องดำ” มีสมมติฐานว่าระบบปัญญาประดิษฐ์เรียนรู้เองโดยไม่มีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ และเส้นทางที่ระบบใช้ตัดสินใจไม่อาจตรวจสอบย้อนกลับได้ แต่ในที่จริง มีปัญญาประดิษฐ์ประเภทอธิบายได้ หรือเอ็กซ์เอไอ (XAI) ที่บังคับใช้แล้ว ไม่นับกลยุทธ์หรือแอปพลิเคชันย้อนกลับต่าง ๆ เอ็กซ์เอไอนำเสนอข้อมูลเชิงเทคนิคในรูปแบบที่เข้าใจได้สำหรับกลุ่มผู้ใช้งานเฉพาะ ให้คำอธิบายเฉพาะเจาะจงที่นำไปสู่มาตรการตรวจสอบและประเมินผลได้ รับรองได้ว่ามีการปฏิบัติตามหลักการต่าง ๆ เช่น ความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความหลากหลาย ความมั่นคงปลอดภัย และความเป็นส่วนตัว ซึ่งเอื้อให้การดำเนินการต่าง ๆ เช่น การเรียกร้องให้มีการแก้ไขเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ (ทั้งในทางกฎหมายและนอกเหนือจากทางกฎหมาย) เป็นไปได้ และบังคับใช้หลักการความโปร่งใสและความรับผิดชอบ มีรัฐบาลมากขึ้นเรื่อย ๆ เรียกร้องให้ใช้เอ็กซ์เอไอในระบบที่พวกเขาใช้ และพร้อมดำเนินการตรวจสอบเพื่อยืนยันคุณภาพของข้อมูลและสารสนเทศที่ใช้ในการฝึกสอนระบบปัญญาประดิษฐ์ได้

> ข้อกล่าวอ้างเรื่อง “อาการหลอน” มีสมมติฐานว่าระบบปัญญาประดิษฐ์ทำความผิดได้ไม่ต่างจากมนุษย์ ซึ่งทำให้แพลตฟอร์มต่าง ๆ ยกเหตุผลที่ชอบธรรมเพื่อรองรับข้อเท็จจริงที่ว่า จีเอไอ

รวบรวมข้อมูลอย่างไร้หลักเกณฑ์ แต่ด้วยพลังโน้มน้าวที่น่าเชื่อถือ (ความเร็ว ขนาด,...) ทว่าแท้จริงแล้วอาการหลอนเหล่านี้คือข้อผิดพลาดอย่างโจ่งแจ้งที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้นั้นเห็นตัวอย่างการทำงานของปัญญาประดิษฐ์ วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้นั้นมีพื้นฐานอยู่บนการเลือกข้อมูลดิบขนาดใหญ่ตามเงื่อนไข ซึ่งเป็นการเลือกที่มีอคติ (หลัก ๆ อยู่ในโลกตะวันตกที่ใช้ภาษาอังกฤษ) ไม่เป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่กำหนด และขาดแบบจำลองพื้นฐานและตัวแปรที่กำหนดนิยามไว้ โดยมีผลลัพธ์เป็นข้อเสนอทางสถิติที่อิงจากความละม้ายคล้ายคลึง ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ และความใกล้ชิด สิ่งนี้บ่งชี้ความจำเป็นที่จะต้องรู้คุณภาพของข้อมูลนำเข้า (วิธีการเลือก) และกระบวนการคาดการณ์ข้อมูลส่งออก (วิธีประมวลผล) ซึ่งเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับเอ็กซ์โพ

> ข้อกล่าวอ้างเรื่อง “ความไม่รับผิดชอบ” มีสมมติฐานว่าจีเอไอสร้างแหล่งข่าวที่ดูเหมือนถูกต้อง แต่กลับเป็นข้อมูลผสมที่สังเคราะห์ขึ้นหรือทำเองใหม่ทั้งหมด ปัญญาประดิษฐ์ให้ข้อมูลบรรณานุกรมที่ผิดพลาด ขาดพร่อง หรือ “หลอน” คำตอบที่เสนอให้ไม่ระบุแหล่งที่มาปฏิสัมพันธ์และทฤษฎี หรือระบุเพียงเล็กน้อย ทั้งยังไม่เคารพลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา ไม่มีตัวบ่งชี้ชัดเจนถึงแหล่งที่มาตีพิมพ์ หรือแหล่งข้อมูลสังเคราะห์ที่ปัญญาประดิษฐ์สร้างขึ้นเอง นี่ทำให้ผู้ใช้รู้สึกว่าการโลกปัญญาประดิษฐ์ไม่มีความรับผิดชอบหรือไม่มีการปกป้องคุ้มครองข้อมูลและทรัพย์สิน ซึ่งในทางกลับกัน ส่งผลต่อความไว้วางใจที่เราอาจมีต่อข้อมูลส่งออกที่ได้จากแอลแอลเอ็มต่าง ๆ ในกรณีเกิดความเสียหายที่เป็นไปได้

ของการลอกงานหรือการละเมิดลิขสิทธิ์ สิ่งนี้บ่งชี้ถึงความจำเป็นที่เราจะต้องคิดค้นระบบสำหรับแหล่งที่มาตีพิมพ์ เพื่อให้ทุกคนสามารถยกอ้างคำพูดและเปิดเผยข้อความและร่องรอยต่าง ๆ ได้ รวมถึงสามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรม ในขณะที่กดดันให้ผู้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์รับผิดชอบต่อการปลอมแปลงต่าง ๆ สำหรับผู้ใช้นี้หมายความว่า การตรวจสอบยืนยันแหล่งที่มาภายหลังคือหัวใจสำคัญ อันเป็นหลักการพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ!

> ข้อกล่าวอ้างเรื่อง “การกลายเป็นมนุษย์” การตลาดของจีเอไอใช้แนวคิดการกลายเป็นมนุษย์นี้ ทำให้ปัญญาประดิษฐ์ได้รับการยอมรับและความไว้วางใจ เพื่อให้มันบุกรุกล่วงล้ำความเป็นส่วนตัวในบ้านและในความสัมพันธ์ใกล้ชิดของผู้ใช้ ผู้ใช้จำเป็นต้องได้รับการเตือนอยู่เสมอว่า ระบบปัญญาประดิษฐ์มีพื้นฐานอยู่บนการสกัดคัดลอกข้อมูลและการคำนวณเชิงสถิติ มันไม่มีความรู้สึก/อารมณ์ ไม่มีความสามารถในตัวเอง (ความน่าเชื่อถือขึ้นอยู่กับผู้ใช้หรือผู้ให้บริการ) ไม่มีความโปร่งใส ไม่มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งส่งผลให้ภาระหน้าที่ในการตีความและการกระทำถูกโยนกลับมาให้มนุษย์ สำหรับการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ การเตือนผู้ใช้ถึงความเป็นไปได้ต่าง ๆ ที่จินตนาการและการเป็นตัวแทนของพวกเขา อาจวางกลอุบายใส่ตัวเองได้เป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งอาจต้องอาศัยการสร้างอภิธานศัพท์ทางเลือกขึ้นตัวอย่างเช่น ในแบบฉบับของการรู้เท่าทันสื่อทั่วไป อภิธานศัพท์นี้อาจเตือนเกี่ยวกับการเรียกชื่อผิดและเพทุบายทางการตลาดต่าง ๆ ซึ่งควรจะช่วยบรรเทา

ความตื่นตระหนกของสื่อได้ทุกรูปแบบ ดังนี้

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)

= การสกัดคัดเลือกข้อมูลด้วยการคำนวณ

ระบบโมเดลการประมวลผลข้อมูล

ภาษาขนาดใหญ่ (LLM systems)

= ระบบให้ข้อเสนอเชิงสถิติ

การป้อนคำสั่ง (Prompt) = การสั่งให้ทำ

บทสนทนา (Conversation)

= การใช้ประโยชน์ในเชิงกลไกของอักขระ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

เอเจนต์ (Agent) = เครื่องมือดึงข้อมูล

อาการหลอน (Hallucination)

= ความผิดพลาด

**กล่องดำ (Black box) = การไร้คำอธิบาย
ในข้อมูลรับเข้าและข้อมูลส่งออก**

ดังนั้น ในบรรดาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้
จากเส้นทางการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ-ปัญญา
ประดิษฐ์นี้ มีหลายข้อที่สามารถส่งผลกระทบต่อครู
และนักวิชาชีพ ดังที่อธิบายไว้ในบทสรุปเชิงนโยบาย
ของยูเนสโกว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ
และปัญญาประดิษฐ์ ดังนี้:

- รวมหลักสูตรพื้นฐานหลักด้านการรู้เท่าทัน
สื่อและสารสนเทศไว้ในการเรียนรู้เท่าทันปัญญาประดิษฐ์

ตั้งแต่อนุบาลหนึ่งถึงมัธยมหก โดยอยู่ในมุมมอง
พื้นฐานแบบองค์รวมที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

- ใช้ลำดับความสำคัญเชิงกลยุทธ์เพื่อการ
จัดการและการประเมินโครงการรู้เท่าทันปัญญา
ประดิษฐ์ โดยมีมาตรการและแนวทางที่เหมาะสม
สำหรับครูและนักเรียน

- ปรับใช้มาตรฐานและแนวทางของ
ปัญญาประดิษฐ์ประเภทอธิบายได้ ทั้งในนโยบาย
และการออกแบบการศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อ
และสารสนเทศ

- จัดหาทรัพยากรในการฝึกอบรมให้แก่
นักการศึกษา (ครู บรรณารักษ์ แรงงานเด็ก เครือข่าย
สตรี และอื่น ๆ) เพื่อส่งเสริมการสร้างสมรรถนะและ
ความสามารถในการปรับขอบเขตของการรู้เท่าทัน
สื่อและสารสนเทศ

- ให้ทุนการวิจัยและพัฒนาในลักษณะที่
ยั่งยืน เพื่อสร้างหลักฐานและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ
การเรียนรู้ของผู้คนว่าด้วยการใช้ระบบปัญญา
ประดิษฐ์สนับสนุนสุขภาวะ การศึกษา และสังคม

- ใช้ปัญญาประดิษฐ์ประเภทอธิบายได้กับ
เทคโนโลยีการศึกษา (EdTech) และผู้ให้บริการอื่นๆ
ที่นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหการเรียนรู้เท่าทัน
ปัญญาประดิษฐ์ในการศึกษา

ความยืดหยุ่นที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย
แนวทางแบบองค์รวมในการจัดการวัฒนธรรม
สารสนเทศ เพื่อให้ก้าวหน้านานวัตกรรมที่เกิดขึ้น
อย่างต่อเนื่องของสิ่งนี้ การพึ่งเครื่องมือ “อัจฉริยะ”
(เชิงสถิติ) ไม่เพียงพอ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ทางวัฒนธรรม เราจำเป็นต้องประเมินความเสี่ยง

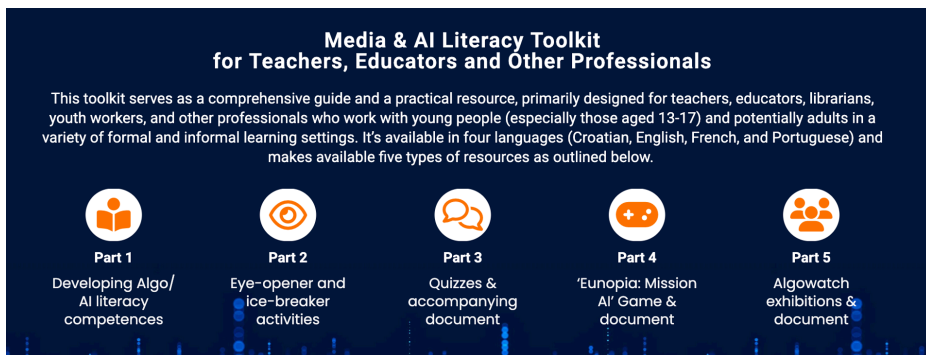

Figure 6 Algowatch toolkit (algowatch.eu/toolkit)

ภาพที่ 6 ชุดเครื่องมืออัลกาวอตช์

และโอกาสต่าง ๆ ตระหนักถึงถึงความเปราะบางและใช้แนวทางความร่วมมือ การยืดหยุ่นปรับตัวของบุคคลจะต้องเสริมด้วยการต่อต้านขีดขึ้นจากส่วนรวมท้ายที่สุดแล้วท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์/เอไอ/จีเอไอ และระบบสารสนเทศที่ซับซ้อนเป้าหมายของการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ คือการสร้างสังคมความรู้ที่ยั่งยืนและดำรงอยู่ได้ด้วยปัญญาารวมหมู่จากพวกเราทุกคน •

References:

European Joint research centre (2025). Digital competence framework 3.0. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/projects-and-activities/education-and-training/digital-transformation-education/digital-competence-framework-citizens-digcomp/current-developments-digcomp-2024-2025_en

European Commission (2023). European Digital Rights and Principles. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-principles>

Frau-Meigs, D. et N. Corbu (eds) (2024) Disinformation Debunked: Building Resilience Through Media and Information Literacy. London: Routledge. ISBN 9781032481012

Frau-Meigs, D. (2024) Algorithm literacy as a subset of media and information literacy: Competences and design considerations, Digital 4(2):512-528 doi. org/10.3390/digital4020026

Frau-Meigs, D. (2024). User empowerment through media and information literacy responses to the evolution of generative artificial intelligence (GAI). Paris: UNESCO (in English and in French) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000388547.locale=en>

Nygren, T., Frau-Meigs, D, Corbu, N and Santoval, S. (2022). Teachers' views on disinformation and media literacy supported by a tool designed for professional fact checkers: perspectives from France, Romania, Spain and Sweden, SN Soc Sci (2022) 2:40 <https://doi.org/10.1007/s43545-022-00340-9>

UN (2024). Pact for the Future summit. <https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future>

“

ท้ายที่สุดแล้วท่ามกลาง
การเปลี่ยนผ่านของเทคโนโลยี
ปัญญาประดิษฐ์/เอไอ/จีเอไอ
และระบบสารสนเทศที่ซับซ้อน
เป้าหมายของการศึกษา โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งด้านการรู้เท่าทันสื่อและ
สารสนเทศ คือการสร้างสังคม
ความรู้ที่ยั่งยืนและดำรงอยู่ได้ด้วย
ปัญญารวมหมู่จากพวกเราทุกคน ”

ศาสตราจารย์ดิวินา เฟรา-แมกส์

Civic Mindset and Media Literacy: Capability for Social Change

Professor Paul Mihailidis

Emerson College, USA

หลักคิดพลเมือง กับการรู้เท่าทันสื่อ: ความสามารถ ในการเปลี่ยนแปลง สังคม

ศาสตราจารย์พอล มิไฮลิดิส

เอเมอร์สันคอลเลจ สหรัฐอเมริกา

My talk today is going to be around Equitable Media Literacy Practices, a project that we are just completing. The frame of it is in the United States context, but hopefully we'll have relation in this local context. This research takes me into spaces into community spaces, into informal spaces where groups of activists or advocates are working. The project is about formal education with educators, but a lot of times it's working with young media makers, with aspiring storytellers, with civic advocates, with folks working on environmental issues, thinking about how media can and how they can use or misuse media and support of those causes today.

It seems like in digital culture we have transferred responsibility for media systems and for civic systems, all to citizens. So, everything is about we need to be better fact checkers. We need to understand AI and algorithms better. These tasks are aspirational, but impossible. In media systems that move ever quicker and that are beholden by ever more competing interests, the pace of technological and social advancement is something so much faster than any educator could ever be able to ascertain, prepare, implement, and successfully evaluate in any single context. So, I agree wholeheartedly that we need AI literacy, but I also understand

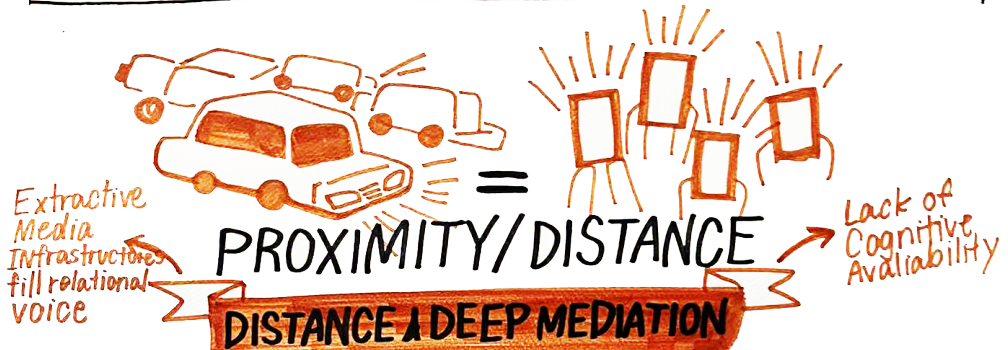
very realistically that once we go through this process of developing AI literacy, teaching it, giving it to educators, it's impossible.

Because we're in a space of ubiquitous media, our cognitive capacity is limited. We don't have endless cognitive availability. And to say that we are going to work harder to navigate AI infrastructures when we are beholden to these mobile technologies and all they do to us makes this a very kind of challenging space for us to play in. I'm always taken by this idea of the rigors of the human condition. They need to be available. They need to be present. They need to be connected to our world and all the things that surround us. But in a bounty of communication technologies at our disposal, our culture is composed of more mediate experiences than of directly lived ones. Yet we are also more alone and atomized than ever before.

Are you immersive in digital lives like telehealth and online learning supplemented digital learning? But again, these distances, this reliance on technologies, they're not a completely bifurcated reality, but it is one where we are constantly having to navigate our proximity to the systems and the places that serve us and the digital spaces that we inhabit to help these things move forward. One metaphor that I have been using to think

TRANSFORMATIVE *Civic Mindset*:

MEDIA LITERACY'S CAPABILITY for SOCIAL CHANGE

— LONELINESS | ANXIETY | INDIVIDUALISM —

HOW CAN WE CONNECT TO EQUITABLE GOALS supporting *INCLUSIVE* futures.

— PROJECT IN 3 PHASES —

#1 INTERROGATE ASSUMPTIONS - PRIORITIZES AGENCY - EMPOWERS COMMUNITIES - SUPPORTS DEMOCRATIC NORMS	#2 RESEARCH - SCOPING REVIEW - INTERVIEW SURVEY - WORKSHOPS	#3 APPLICATION - FIELD GUIDE
--	---	--

IMPACTFUL

MEDIA LITERACY PRACTICES

1. **PRIORITIZE MARGINALIZED & UNDERSERVED COMMUNITIES**
2. **PRIORITIZE EQUITABLE FUTURES**
3. **ARE GUIDED BY ETHICS OF DEEP & RATIONAL CARING**
4. **ARE NOURISHING, SUPPORTIVE, INCLUSIVE & RESPECTFUL**

Centering Relation

about proximity and distance is driving an automobile. And I quickly set this up to talk about the media literacy experience. The idea is that we are surrounded by metal and glass in a car. We are normally alone, but we're in very close proximity to other people. And we're constantly making assumptions about behaviors and attitudes and worldviews. If you're driving and someone disobeys something, the first thing to say is not maybe they're having a bad day or maybe their family is ill, or maybe they need to get somewhere. The first thing you say is I hate you. And you honk the horn. And then, it moves away and you move forward. We have built some regulations to help us navigate, the system that allows us to be alone in proximity, because we understand the risks of not having system for automobiles. I will say the same thing about digital technologies in our mobile lives, except that we don't build system to help understand them. We mostly tell people to figure it out themselves. Imagine if we did that with automobiles. It's not an exact metaphor but it's metal and glass that encases us symbolically, perhaps not physically. We are encased by these technologies in close proximity with others. Everyone in close proximity, surrounded by the symbolic metal and glass, in fleeting communication with one

another, without able to find that rigor of the human condition of how do we navigate that, of how do we actually embrace these moments we're in together. Thinking about this from the space of distance and proximity might allow us to think a little bit differently about the type of expectations we have when we think about media literacy and its role in, perhaps, connecting to more vibrant or healthy civic norms. And this is what I'm interested in.

But if I think about the cumulative impact of distance and deep mediation, the implications of distance are not something that just happens, but more like small insertions over time, similar to paradigm shifts that over time, if we continue to insert distance into the spaces that remove us from the presence with others, we open up vulnerabilities. We're less cognitively available because at every point in our physical lives that we are contemplating or nurturing, we remove ourselves through deep mediation, extractive media infrastructures fill these relational voids. We talk about them quite playfully and then we ask ourselves to be responsible with them in terms of how they dictate lives.

I'm going to talk about the framing of this problem into a project that we have just been completing now over the last two years:

Mapping Impactful Media Literacy Practices. I'm really inspired by thinking about participatory research and play and theories of change and creative interventions to help people reframe their relationship to media. We have this anecdotal assumption that more media literate societies are a whole range of better things, and that's where the assumption starts: All media literacy calls, at least in the United States context, will lead to stronger society somehow. If that were true, would we have the current political state we have? Would we have the current leaders? I don't know, maybe. But this project went into deep reading of media literacy literature to figure out how people have actually been activating that assumption. Like, when and how do media literacy practices actually create conditions for better, healthier societies? And then what does that mean if they are so?

We found three assumptions through literature. These are very western-based but hope there's value for everyone. In the media literacy practices in the Western through literature review prioritize individual agency. There's a very transactional approach to media literacy that flies in the face of stronger social outcomes, like the skill transfer in the individual level is that most educators and community stakeholders are working to say that, if I can

teach you media literacy, then that creates a stronger and more skilled media literacy output. The second is empowering communities. Stronger community, more media literate communities, can be empowered to have stronger voices, to have more active engagement. And then in the Western context, there's some idea that media literate societies support democratic norms. I found really no evidence of that in my past research. Way back when I was younger, we actually found that more media literate societies could create unintentional but heavy doses of cynicism because they would create people who felt empowered to distrust without connecting it to any social fabric.

We interrogated these assumptions through our team, and then we conducted quite an in-depth research project. We conducted a scoping review of 10 years of literature around media literacy outcomes to actually understand what people mean when they are talking about impact and outcomes. Then, we conducted interviews with almost 30 stakeholders in media literacy capacity and we surveyed about 800 people. And then we did co-design workshops with educators.

Here are just some of the findings from our scoping review: we found that media literacy impact is a constellation. It's really interesting

Stronger community, more media literate communities, can be empowered to have stronger voices, to have more active engagement”

Professor Paul Mihailidis

the way that it gets divined to suit the intentions of the project. People will just articulate the impact of their media literacy intervention based on the thing they're looking for. We can capture it in all of these different ways. Some people are looking for evaluation outcomes. Some people are looking for things defined by critical thinking, questioning, and challenging convictions. For others, it's art and expression and the intention to be in the world. For others, it's about social equity. And for others, it's about being more active in politics and local community outcomes. This scoping review provided us the ability to identify all of these different ranges of impact for media literacy practices. Impact is a really

difficult word. It's not a word that I like to use, and I think sometimes it's not a thing you want to go for, but it is something that's worth interrogating.

In our interviews with stakeholders and the survey outcomes, we found that the individual still at the heart of media literacy education practice, and therefore many of the stakeholders and educators aren't sure of how to focus beyond individual transaction of skills. Practitioners share a commitment to civic health but struggle to activate this. When all the media literacy interventions start with: let's look at the media and then deconstruct, it becomes very easy for everyone to say that's the media and this is me. And there's not really a clear way to connect media literacy

interventions to what does this mean for a collective community? What does this mean for our ability to be together? How can this position us that way? And then lastly, engagement in community and democratic norms remains quite elusive.

Now I'm going to pivot to the most exciting part of this, which is the thing we created to help think around this idea of relational equitable media literacy practices. And we use the word equitable very intentionally, but not in over-politicized ways. We're connecting it to 50 to 75 years of media literacy. Research and writing that actually says if societies are more media literate, they'll be healthier. That means they'll be more inclusive, they'll be more connected, they'll be more equitable. After that, we did co-design workshops with about 55 educators, and we found, not surprised amazingly, that educators don't have time and they feel completely ever more distance from their learners in terms of their mediated realities. That's not going to come back together anytime soon. The realities of learners, as they come into formal spaces of learning, are increasingly distant. Educators aren't going to all of a sudden catch up, but you could also say let's think creatively about the relationship between these technologies and their lifespan. One thing that our educators

in the co-design workshops were really interested in that they could get behind when they noticed, in their learners, this kind of retreat from wanting to be in the world, and that's something that they felt they could really focus on: relation, empathy, community engagement with and through creative media practices.

As we're always thinking about the applied space of knowledge, from the design of this research project, we had an idea of what do we give back in practical terms. So, we created this *Field Guide for Equitable Media Literacy Futures* and this is kind of the way we are thinking about the approach here. Rather than figure out how to deploy digital technologies to better serve engagement, we should focus on how media can lessen the distance we are inserting into daily civic life. So, impactful media literacy practices for us are prioritizing marginalized and underserved communities, just and equitable futures, guided by ethics of deep and relational caring, and are nourishing, supportive, inclusive, and respectful.

We have created the interactive, free *Field Guide for Equitable Media Literacy Practice* and it centers relation. This is what the actual intervention is. And each section of our guide is mapped with our goals. We advocate at the beginning of any media literacy interventions

that we use standpoint theory. We don't just start with how do you access media because that creates a division between you and the media. We ask you to develop a self-awareness of your own social location, your own privileges, your own resources, and what that means for the way that you understand the world and your place in the world. This is super important before you even talk about media. We center our social location around the issue we want to talk about. The second part of this guide is all about care and ethics of deep relational care. We differentiate caring about versus caring for. In fact, we're so good at caring about that we don't stop caring about it. We just keep caring about things all the time. It's at the behest of what we care for, which means caring for us. How do you act on the things you care for? How do you actually activate that instead of just getting stopped at what we care about? The third part is imagination. This is the idea that if you cannot imagine what you want the future to be like, you'll be in the constraints of the present. So, when media literacy experience is just focus on, like AI and this and that, they're going to be in that space of constraint, you won't be able to help push forward through creative player or dynamic interventions. Then the next part, 'With communities,' is to explore

how media can bring communities together. This is super intentional that we use the word 'with' instead of 'for', so that we aren't doing the parachute media literacy where we just come in and say we're going to help a community. That's a fairly inequitable proposition. And the last is the idea of enabling media environments. What are the enabling media environments that allow us to be together in some sort of joy or wonder or awe? And how do you actually activate those enabling media environments.

You can find all to this guide here. And if you enter the guide, each of these guides you enter into each of these spaces and it takes you through this model which is meant for community stakeholders, practitioners who are interested in thinking about relation-based media literacy practices. And within each of these are embedded ideas and approaches to doing this work without being too didactic.

It's really inspiring to me when we can come together and think about the wide range of media literacy approaches. For me and my work, it's always been about thinking about how you actually, not how we better interrogate media, but how we can be better conditions for humans to be present with one another and what role media we can do in supporting that. ●

“

Our culture is composed of more mediate experiences than of directly lived ones. Yet we are also more alone and atomized than ever before”

Professor Paul Mihailidis

**exploring
media
literacy
practices
for just
and
equitable
futures.**

Source: <https://mappingimpactfulml.org/>
แหล่งที่มา: <https://mappingimpactfulml.org/>

วันนี้ผมจะพูดถึงแนวปฏิบัติว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่ออย่างเท่าเทียม ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งที่เพิ่งจบไป แม้กรอบของโครงการจะอยู่ในบริบทของสหรัฐฯ แต่หวังว่าจะมีความเชื่อมโยงกับบริบทที่นี่ด้วย งานวิจัยชิ้นนี้พาผมเข้าไปในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ไม่เป็นทางการที่กลุ่มนักเคลื่อนไหวหรือผู้สนับสนุนทำงานอยู่ แม้จะเป็นเรื่องของการศึกษาอย่างเป็นทางการที่ร่วมกับนักศึกษา แต่หลายครั้งที่มันเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับผู้ผลิตสื่อรุ่นเยาว์ นักเล่าเรื่องที่สร้างแรงบันดาลใจ กลุ่มสนับสนุนภาคพลเมืองต่าง ๆ กลุ่มที่พยายามแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งครุ่นคิดว่าสื่อทำอะไรได้บ้าง และพวกเขาจะใช้สื่อในทางถูกหรือผิดเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่กำลังทำอยู่เหล่านั้นอย่างไรได้บ้าง

ในวัฒนธรรมดิจิทัล ดูเหมือนเราจะถ่ายโอนความรับผิดชอบของระบบสื่อและระบบพลเมืองไปให้ประชาชนทั้งหมด ทุกอย่างจึงเป็นเรื่องของการที่เราต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ถี่ถ้วน เราต้องเข้าใจเอไอและอัลกอริทึมต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ภารกิจเหล่านี้ดูน่าตื่นเต้นแต่เป็นไปได้เลยในระบบสื่อที่ก้าวรุดไปเร็วกว่าที่เคยเป็นมาและถูกควบคุมด้วยผลประโยชน์ที่ต้องช่วงชิงมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสังคมพุ่งเร็วเกินกว่าที่นักการศึกษาคนใดคนหนึ่งจะคาดการณ์เตรียมพร้อม ดำเนินการ และประเมินผลสำเร็จในบริบทหนึ่ง ๆ ได้ ผมจึงเห็นด้วยสุดใจว่าเราจำเป็นต้องรู้เท่าทันเอไอ แต่ผมก็เข้าใจอย่างยอมรับความเป็นจริงมาก ๆ ด้วยว่า เมื่อเราก้าวเข้าสู่กระบวนการ

พัฒนาการรู้เท่าทันเอไอ นำไปใช้สอน ส่งต่อให้นักการศึกษา มันแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย

เพราะเราอยู่ในพื้นที่ของสื่อแพร่หลายความสามารถของสมองในการรับรู้มีจำกัด เราไม่ได้มีสมองที่คิดได้ไม่รู้หยุด และการบอกว่าเราจะพยายามให้มากขึ้นในการทำความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานของเอไอ ในขณะที่ตัวเองผูกติดอยู่กับเทคโนโลยีเคลื่อนที่ทั้งหลายและทุกสิ่งที่มีนัยกับเรา ทำให้พื้นที่นี้ท้าทายอย่างมากที่เราจะต้องลงไปเล่นกับมัน ผมรู้สึกทั้งกับแนวคิดความท้าทายในเงื่อนไขของความเป็นมนุษย์ที่มันต้องมีอยู่ ต้องปรากฏให้เห็นต้องเชื่อมต่อกับโลกของเราและสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา แต่ถึงจะมีเทคโนโลยีการสื่อสารมากมายรายรอบ วัฒนธรรมของเรากลับประกอบด้วยประสบการณ์ที่ได้จากสื่อกลางมากกว่าประสบการณ์ที่มาจากการใช้ชีวิตโดยตรง และมนุษย์เราก็กังเคียดแค้นและแยกตัวมากกว่าที่เคยเป็นมาด้วย

คุณมีประสบการณ์เสมือนจริงกับการใช้ชีวิตดิจิทัล อย่างเช่น การรักษาทางไกล และการเรียนรู้ออนไลน์ที่เสริมการเรียนรู้ดิจิทัลบ้างไหมครับ แต่ก็อีกนั่นแหละ ระยะห่างเหล่านี้ การพึ่งพาเทคโนโลยีเหล่านี้ ไม่ใช่ความจริงที่แยกขาดโดยสิ้นเชิง แต่เป็นความจริงที่เราต้องใช้ความใกล้ชิดควบคู่ไปด้วยเสมอทั้งในระบบ ในสถานที่ต่าง ๆ ที่ให้บริการเรา และในพื้นที่ดิจิทัลที่เราใช้ชีวิตอยู่ เพื่อให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ดำเนินต่อไปได้ อุปมาหนึ่งที่ผมชอบใช้เวลาคิดเรื่องความใกล้ชิดและระยะห่างคือการขับรถยนต์ และผมขอยกตัวอย่างเร็ว ๆ เพื่อนำเข้าสู่ประสบการณ์รู้เท่าทันสื่อ แนวคิดก็คือ เวลาอยู่ในรถ เราถูกล้อมรอบ

**In an age of ubiquitous media,
“We struggle with the rigors of the
human condition”**

- Michael Bugeja, Interpersonal Divide in the Age of the Machine

ด้วยโลหะและกระจก เรามักอยู่ตามลำพัง แต่ก็อยู่ใกล้คนอื่น ๆ มาก และเราตั้งสมมติฐานถึงพฤติกรรม ทัศนะ และโลกทัศน์ต่าง ๆ อยู่ตลอด ถ้าเราขับรถ และมีใครสักคนไม่ปฏิบัติตามกฎ สิ่งแรกที่เราจะพูด ไม่ใช่ว่า พวกเขาอาจเจอเรื่องแย่ ๆ มา หรือพวกเขา

อาจมีคนป่วยในครอบครัว หรือพวกเขาต้องกำลังรีบ อยู่แน่ ๆ แต่สิ่งแรกที่เราพูดคือ ฉันเกลียดแก และเราจะบีบแตร ก่อนที่รถคันนั้นจะขับหนีและเราจะเดินทางต่อไป เราสร้างกฎระเบียบบางอย่างขึ้นมา เพื่อช่วยในการเดินทาง ระบบที่เอื้อให้เราอยู่ตาม

ล้าพั้งในความใกล้ชิดเพราะเราเข้าใจดีถึงความเสี่ยงของการไม่มีระบบสำหรับรถยนต์ ผมจะบอกว่าเทคโนโลยีดิจิทัลในชีวิตบนมือถือของเราก็เป็นเช่นนั้น ยกเว้นแค่เราไม่ได้สร้างระบบเพื่อช่วยให้เราเข้าใจมัน ส่วนใหญ่เราบอกให้คนคิดเอาเอง ลองนึกภาพเราทำแบบนั้นกับรถยนต์ดู อุปมานี้อาจไม่ตรงนัก แต่มันคือโลหะและกระจกที่ล้อมรอบเราในเชิงสัญญาอาจไม่ใช่ทางกายภาพ เราถูกล้อมรอบด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่กันเรากับคนอื่น ๆ ในระยะใกล้ ทุกคนอยู่ใกล้ชิดกันล้อมรอบด้วยโลหะและกระจกในเชิงสัญญา ขณะสื่อสารกันเป็นครั้งคราว โดยหาธรรมชาติอันเคร่งครัดของสภาวะมนุษย์เดิมไม่เจอเลย เราไม่รู้ว่าจะเดินหน้าต่อไปอย่างไรหรือจะโอบรับช่วงเวลาร่วมกันได้อย่างไร การคิดเรื่องนี้จากมุมมองของระยะห่างและความใกล้ชิดอาจช่วยให้เราพิจารณาความคาดหวังต่าง ๆ ของเราต่างไปจากเดิมได้บ้างเวลาที่เราคิดเรื่องการรู้เท่าทันสื่อและบทบาทหน้าที่ของมัน เช่น ในการเชื่อมโยงเรากับชนบัสสังคมที่มีสีสันมากกว่านี้หรือมีสุขภาวะมากกว่านี้ และนี่คือประเด็นที่ผมสนใจ

ถ้าให้ผมคิดถึงผลกระทบมวลรวมของระยะห่างและการสื่อสารผ่านตัวกลางที่ซับซ้อน (deep mediation) นัยของระยะห่างไม่ใช่สิ่งที่แค่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่เป็นเหมือนการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ ที่ค่อย ๆ เข้ามาแทรกซึมตามเวลาที่ผ่านไป คล้ายการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่เมื่อเวลาผ่านไป ถ้าเราแทรกระยะห่างเข้าไปในพื้นที่ที่แยกเราออกจากการอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ต่อไปอย่างต่อเนื่อง เราจะเผยให้เห็นความเปราะบาง สมองส่วนรู้คิดของเราทำงาน

น้อยลงเพราะในทุกจุดของชีวิตทางกายภาพที่เราครุ่นคิดใคร่ครวญหรือเติบโตที่เราดึงตัวเองออกไปผ่านตัวกลางที่ซับซ้อน โครงสร้างพื้นฐานสื่อเหล่านี้ (extractive media infrastructures) ออกแบบมาเพื่อดึงดูดความสนใจของเราโดยเฉพาะ เข้ามาเติมเต็มช่องว่างในความสัมพันธ์ที่เราสร้างขึ้นมาไปถมช่องว่างเชิงสัมพันธ์ดังกล่าว เราพูดคุยถึงสิ่งเหล่านี้กันแบบเล่น ๆ แต่เรากลับขอให้ตัวเองรับผิดชอบสิ่งเหล่านี้ในสิ่งที่พวกมันบงการชีวิตเรา

ผมจะพูดถึงการกำหนดกรอบของปัญหานี้จากมุมมองของโครงการที่เราเพิ่งทำเสร็จไปหลังเก็บข้อมูลสองปี นั่นคือการศึกษาแนวปฏิบัติด้านการรู้เท่าทันสื่อที่ส่งผลกระทบ ผมได้รับแรงบันดาลใจเวลาคิดถึงการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมและได้ลองเล่นกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง และลองใช้เครื่องมือสร้างสรรค์ เพื่อให้คนได้ลองกำหนดกรอบใหม่ให้ความสัมพันธ์ของตนเองกับสื่อ เรามีสมมติฐานเชิงบอกเล่าที่ว่า สังคมที่รู้เท่าทันสื่อมากขึ้นจะดีกว่าเดิม และนั่นคือจุดเริ่มต้นของสมมติฐานที่ว่า เสี่ยงเรียกร้องต้องการการรู้เท่าทันสื่อทั้งหมด อย่างน้อยก็ในบริบทของสหรัฐฯ จะทำให้เกิดสังคมที่แข็งแกร่งขึ้นในบางแง่มุม หากสมมติฐานนั้นเป็นจริง เราจะมีภาวะการเมืองแบบปัจจุบันหรือไม่ เราจะมีผู้นำคนปัจจุบันหรือไม่ ผมก็ไม่รู้ อาจจะได้ แต่โครงการนี้ศึกษาวรรณกรรมว่าด้วยการรู้เท่าทันสื่อเชิงลึกเพื่อหาคำตอบว่า มนุษย์สร้างสมมติฐานนั้นขึ้นได้อย่างไร เช่น แนวปฏิบัติด้านการรู้เท่าทันสื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดสังคมที่ดีกว่าและมีสุขภาวะมากกว่าจริง ๆ ตั้งแต่เมื่อใด และอย่างไร และถ้าเป็นแบบนี้จริง

“

เพราะชุมชนที่แข็งแกร่งขึ้น
ชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อมากขึ้น
ได้รับการเสริมพลังให้ส่งเสียง
ดังขึ้นและมีส่วนร่วมอย่าง
กระตือรือร้นมากขึ้นได้”

ศาสตราจารย์พอล มิโฮลิตส

นั้นหมายความว่าอย่างไร

เราพบสมมติฐานสามประการจากการทบทวนเอกสารซึ่งมีพื้นฐานความคิดจากทางตะวันตก แต่หวังว่าทุกคนจะได้ประโยชน์ แนวปฏิบัติด้านการรู้เท่าทันสื่อในโลกตะวันตกที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมนี้ให้ความสำคัญกับกลุ่มบุคคลเป็นอันดับแรก เป็นแนวทางที่เน้นการแลกเปลี่ยนในประเด็นการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งขัดกับผลลัพธ์ที่แข็งแกร่งขึ้นในสังคม เช่น การถ่ายทอดทักษะระดับบุคคลคือสิ่งที่นักการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนส่วนใหญ่พยายามทำ โดยบอกว่า ถ้าฉันสอนเรื่องการรู้เท่าทันสื่อให้คุณก็จะได้ผลลัพธ์เป็นการรู้เท่าทันสื่อที่มีทักษะมากขึ้นและแข็งแกร่งขึ้น ประการที่สองคือการเสริมพลังให้ชุมชนต่าง ๆ เพราะชุมชนที่แข็งแกร่งขึ้น ชุมชนที่รู้เท่าทันสื่อมากขึ้นได้รับการเสริมพลังให้ส่งเสียงดังขึ้น และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นมากขึ้นได้ และในบริบทตะวันตกมีบางแนวคิดที่เห็นว่าสังคมที่รู้เท่าทันสื่อมากขึ้นจะสนับสนุนบรรทัดฐานประชาธิปไตย ผมไม่พบหลักฐานชัดเจนเรื่องนั้นในงานวิจัยที่ผ่านมา หากย้อนกลับไปสมัยที่ผมยังหนุ่ม เราพบว่า สังคมที่รู้เท่าทันสื่อมากขึ้นอาจนำไปสู่การมองโลกในแง่ร้ายอย่างไม่ตั้งใจ เพราะรู้สึกว่าคุณเองมีสิทธิที่จะไม่เชื่อใจใครก็ได้ โดยไม่เชื่อมโยงความไม่เชื่อนั้นเข้ากับโครงสร้างทางสังคมใด ๆ เลย

เราให้ทีมงานตรวจสอบสมมติฐานเหล่านี้ จากนั้นก็ทำโครงการวิจัยเชิงลึกที่ค่อนข้างใหญ่ขึ้นเป็นการทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขต (scoping review) โดยทบทวนงานวิจัยว่าด้วยผลลัพธ์

ของการรู้เท่าทันสื่อในช่วง 10 ปีเพื่อทำความเข้าใจว่าเวลาที่คนพูดถึงผลกระทบและผลลัพธ์ พวกเขาหมายถึงอะไร จากนั้นก็สัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้านการรู้เท่าทันสื่อเกือบ 30 คน และจัดทำแบบสำรวจที่มีผู้ตอบ รวบรวม 800 คน ก่อนจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการออกแบบร่วมกัน (co-design) กับนักการศึกษากลุ่มหนึ่ง

นี่คือผลการวิจัยบางส่วนเท่านั้น จากการทบทวนวรรณกรรม เราพบว่า ผลกระทบของการรู้เท่าทันสื่อมีลักษณะกระจายเป็นกลุ่มก้อน น่าสนใจตรงที่สิ่งนั้นจะถูกกำหนดหรือตีความให้เข้ากับเจตนารมณ์ของโครงการนั้น ๆ คนมักจะนำเสนอผลกระทบของกิจกรรมแทรกแซงด้านการรู้เท่าทันสื่อโดยอิงจากสิ่งที่พวกเขามองหา ซึ่งจัดกลุ่มได้หลากหลาย บางคนมองหาผลลัพธ์จากการประเมิน บางคนมองหาสิ่งที่กำหนดนิยามโดยการคิดเชิงวิพากษ์ การตั้งคำถาม และการท้าทายความเชื่อ บางคนมองหาศิลปะ การแสดงออก และเจตจำนงของการมีชีวิตอยู่ บางคนมองหาความเท่าเทียมทางสังคม บางคนมองหามีความกระตือรือร้นมากขึ้น ทั้งทางการเมืองและผลสัมฤทธิ์ในระดับชุมชน การทบทวนวรรณกรรมแบบกำหนดขอบเขต ช่วยให้เราแยกแยะผลกระทบที่แตกต่างหลากหลายของแนวปฏิบัติด้านการรู้เท่าทันสื่อได้ คำว่าผลกระทบเป็นคำที่ยากจริง ๆ ไม่ใช่คำที่ผมชอบใช้ และบางครั้งผมคิดว่ามันไม่ใช่สิ่งที่เราอยากได้ แต่มันคือสิ่งที่มีความควรศึกษาคำตอบ

ส่วนการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการทำแบบสอบถามนั้น เราพบว่า ปัจเจกบุคคล

ยังคงเป็นศูนย์กลางของแนวปฏิบัติด้านการศึกษา เรื่องการรู้เท่าทันสื่อ ดังนั้น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและ นักการศึกษาจำนวนมากจึงไม่แน่ใจว่าจะให้ความ สนใจสิ่งที่อยู่นอกเหนือไปการสื่อสารเชิงแลกเปลี่ยน ทักษะในระดับบุคคลอย่างไร ผู้ปฏิบัติงานมีความ มุ่งมั่นที่จะดูแลสุขภาพของพลเมือง แต่กลับติดขัด ในการทำให้สิ่งนี้เกิดขึ้น เมื่อกิจกรรมส่งเสริมการรู้ เท่าทันสื่อทั้งหมดเริ่มต้นด้วยการบอกว่า ลองพิจารณา สื่อแล้วหรือโครงสร้างดูสิ ก็กลายเป็นเรื่องง่ายมากที่ ทุกคนจะบอกว่า นั่นคือสื่อ นี่คือฉัน แต่ไม่มีวิธีที่ ชัดเจนจริง ๆ ที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมส่งเสริมการรู้ เท่าทันสื่อกับความหมายของสิ่งนี้สำหรับชุมชน โดยรวม มันมีความหมายอะไรต่อสมรรถนะในการ ดำรงอยู่ร่วมกันของเรา มันกำหนดตำแหน่งเราแบบนั้น ได้อย่างไร และสุดท้าย การมีส่วนร่วมในชุมชน และบรรทัดฐานของประชาธิปไตยยังคงดูค่อนข้าง เลือนลาง

ที่นี่ผมจะพูดถึงสิ่งที่น่าตื่นเต้นที่สุด ซึ่งเป็น สิ่งที่เราจัดทำขึ้นเพื่อช่วยขบคิดเรื่องแนวปฏิบัติ ด้านการรู้เท่าทันสื่อที่เท่าเทียมและสัมพันธ์ และเรา ใช้คำว่าเท่าเทียมในที่นี้ด้วยความจริง แต่ไม่ได้ใช้ ในความหมายทางการเมืองขนาดนั้น เราเชื่อมโยง คำนี้กับการรู้เท่าทันสื่อที่มีอายุ 50 ถึง 75 ปี หรืองาน วิจัยและงานเขียนที่ระบุไว้จริง ๆ ว่า ถ้าสังคมต่าง ๆ รู้เท่าทันสื่อมากขึ้น สังคมเหล่านั้นจะมีสุขภาพะมากขึ้น

นั่นหมายความว่าสังคมเหล่านั้นจะรวม ทุกฝ่ายเข้ามามากขึ้น จะเชื่อมโยงกันมากขึ้น จะเท่าเทียม มากขึ้น หลังจากนั้น เราจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ว่าด้วยการออกแบบร่วมกันกับนักการศึกษาชาว

55 คน และพบเรื่องที่ไม่น่าแปลกใจอะไรนัก นั่นคือ นักการศึกษาไม่มีเวลาและรู้สึกห่างเหินกับนักเรียน ของตนมากกว่าที่เคยเป็นมาอย่างสิ้นเชิงในแง่ ความจริงผ่านสื่อกลาง (mediated realities) นั่น ไม่ใช่ปัญหาที่แก้ไขได้ในเร็ววัน เพราะความเป็นจริง ระยะห่างของผู้เรียนมีมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อพวกเขา เข้าสู่พื้นที่เรียนรู้อย่างเป็นทางการ นักการศึกษา อาจตามไม่ทันได้ในทันที แต่เราอาจพูดได้เช่นกันว่า ลองคิดอย่างสร้างสรรค์ถึงความสัมพันธ์ระหว่าง เทคโนโลยีเหล่านี้กับอายุขัยของพวกเขาสิ สิ่งหนึ่งที่ นักการศึกษาในการอบรมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการ ออกแบบร่วมกันของเราสนใจจริง ๆ ก็คือ พวกเขา สามารถให้การสนับสนุนเมื่อสังเกตเห็นว่าผู้เรียน ปลีกตัวและถอยห่างจากการมีส่วนร่วมในโลกความเป็นจริง นั่นคือสิ่งที่พวกเขาสนใจจริง ๆ เรื่องของ ความสัมพันธ์ การร่วมรู้สึก การมีส่วนร่วมในชุมชน โดยอาศัยและผ่านแนวปฏิบัติด้านสื่อสร้างสรรค์ต่าง ๆ

ก็เหมือนที่เราคิดเสมอเรื่องพื้นที่ประยุกต์ของ ความรู้ ตั้งแต่เริ่มออกแบบโครงการวิจัยนี้ เราก็ มีแนวคิดของสิ่งที่เราจะส่งคืนชุมชนในเชิงปฏิบัติ เราจัดทำ *คู่มือภาคสนามเพื่ออนาคตของการรู้เท่าทัน สื่ออย่างเท่าเทียม* ขึ้น และนี่คือวิธีที่เราคิดเรื่องของ แนวทางการปฏิบัติ แทนที่จะหาวิธีใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อตอบสนองการมีส่วนร่วมที่ดีขึ้น เราควรให้ ความสำคัญกับการคิดว่า สื่อจะลดทอนระยะห่าง ที่เราขีดแทรกเข้าไปในชีวิตประจำวันของพลเมือง ได้อย่างไร สำหรับเรา แนวปฏิบัติด้านการรู้เท่าทัน สื่อจึงให้ความสำคัญอันดับแรกกับชุมชนชายขอบ และชุมชนที่ไม่ได้รับการดูแล อนาคตที่เท่าเทียม

วัฒนธรรมของเรา
กลับประกอบด้วย
ประสบการณ์ที่ได้จากสื่อกลาง
มากกว่าประสบการณ์
ที่มาจากการใช้ชีวิตโดยตรง
และมนุษย์เราก็ยังโดดเดี่ยว
และแยกตัวมากกว่า
ที่เคยเป็นมาด้วย”

ศาสตราจารย์พอล มิโฮลิดิส

MAPPING IMPACTFUL MEDIA LITERACY PRACTICES

และยุติธรรม โดยมีหลักจริยธรรมของการใส่ใจดูแลอย่างล้าลึกและผูกพันเป็นตัวนำ และมีคุณลักษณะของการบำรุงเลี้ยง การสนับสนุน การโอบรับความแตกต่าง และการเคารพกัน

เราจัดทำ *คู่มือภาคสนามเพื่อแนวปฏิบัติด้านการรู้เท่าทันสื่ออย่างเท่าเทียม* ในรูปแบบสื่อปฏิสัมพันธ์และไม่มีค่าใช้จ่าย เป็นเครื่องมือเฉพาะที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์เป็นหลัก ทุกส่วนของคู่มือล้อไปกับเป้าหมายของเรา เราชี้แจงไว้ตั้งแต่ตอนต้นของกิจกรรมส่งเสริมด้านการรู้เท่าทันสื่อใด ๆ ว่าเราให้ทฤษฎีจุดยืน เราไม่ได้เริ่มจากการถามว่าผู้อ่านประเมินสื่ออย่างไร เพราะนั่นทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างคนกับสื่อ แต่เราขอให้คนสร้างการตระหนักรู้ตนเองในเรื่องตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมของตน เอกสิทธิ์ของตน ทรัพยากรของตน และความหมายของวิธีการที่แต่ละคนทำความเข้าใจโลกและตำแหน่งแห่งที่ของตนในโลก สิ่งนี้มีความสำคัญอย่างมากก่อนที่จะพูดเรื่องสื่อได้ด้วยซ้ำ เราจะวางตำแหน่งทางสังคมของเราไว้ตรงกลางรอบ ๆ ประเด็นที่เราต้องการพูดถึง ส่วนที่สองของคู่มือเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใส่ใจและหลักจริยธรรมของการดูแลด้วยความสัมพันธ์ที่จริงจัง (deep relational care) เราแยกความแตกต่างระหว่างความสนใจกับการเอาใจใส่ อันที่จริง เราเก่งเรื่องการใส่ใจในเรื่องนั้นและไม่เคยที่จะหยุดใส่ใจหรือละเลยมันเลย เราสนใจเรื่องนั้นเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาประเด็นสำคัญคือสิ่งที่เราใส่ใจ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ใส่ใจเรา เราทำอย่างไรกับสิ่งที่เราใส่ใจ ความรู้สึกนั้นเกิดขึ้นอย่างไรแทนที่จะหยุดอยู่กับสิ่งที่ทำให้เราสนใจ ส่วนที่สามคือจินตนาการ แนวคิดคือ ถ้าเราจินตนาการไม่ออก

ว่าเราอยากให้อนาคตเป็นอย่างไร เราจะติดอยู่ในข้อจำกัดของปัจจุบัน เมื่อประสบการณ์รู้เท่าทันสื่อให้ความสนใจแค่กับเอไอ หรือสิ่งนั้นสิ่งนี้ มันจะเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของข้อจำกัด เราจะไม่สามารถช่วยผลักดันอะไรผ่านการเป็นผู้เล่นที่สร้างสรรค์หรือการแทรกแซงอย่างมีพลวัตได้ ต่อจากนั้น ในส่วนถัดไปคือ 'ร่วมกับชุมชน' ซึ่งสำรวจว่าสื่อทำให้ชุมชนรวมตัวกันได้อย่างไร เราตั้งใจใช้คำว่า 'กับ' แทน 'เพื่อ' เพื่อที่จะไม่สร้างการรู้เท่าทันสื่อแบบผิวเผินที่ดีแต่พูดลอย ๆ ว่าจะช่วยชุมชน นั่นเป็นข้อเสนอที่ไม่เท่าเทียม ส่วนสุดท้ายก็คือแนวคิดของการเชื้อให้เกิดบริบทแวดล้อมสื่อ อะไรเชื้อให้เกิดบริบทแวดล้อมสื่อที่ยอมให้เราอยู่ด้วยกันในกิจกรรมที่มีความสนุก ความอัศจรรย์ หรือความน่าทึ่งบางอย่าง และเราจะกระตุ้นให้เกิดการเชื้อให้เกิดบริบทแวดล้อมสื่อนั้นได้อย่างไร

เราสามารถหาคำตอบได้ในคู่มือนี้ถ้าลองเปิดดู คู่มือนี้จะนำเราเข้าสู่พื้นที่เล็ก ๆ แต่ละแห่งและผ่านแบบจำลองที่ออกแบบไว้สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน นักปฏิบัติที่สนใจเรื่องการคิดถึงแนวปฏิบัติเรื่องการรู้เท่าทันสื่อที่อิงความสัมพันธ์ และในคู่มือแต่ละเล่มก็ซ่อนแนวคิดและแนวทางในการทำงานไว้โดยไม่แสดงท่าทีสอนสั่งมากเกินไป

ผมรู้สึกมีพลังจากการที่เราได้มาอยู่ร่วมกัน และครุ่นคิดเรื่องแนวทางการรู้เท่าทันสื่อสารพัดรูปแบบเป็นเรื่องน่าสนใจมาก ๆ สำหรับผมและงานของผม มันคือการคิดว่าเราจะทำอย่างไรจริง ๆ ไม่ใช่แค่การตรวจสอบสื่อ แต่ทำอย่างไรที่จะกำหนดเงื่อนไขที่ดีขึ้นเพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ และเราจะแสดงบทบาทสื่ออย่างไรเพื่อสนับสนุนให้เกิดสิ่งนั้น •

Technology AI enhances active citizens' capability for civic participatory

Panel Discussion

Professor Shin Mizukoshi | Professor Paul Mihailidis |
Assistant Professor Ray Ting-Chun Wang, Ph.D. |
Assistant Professor Sakulsri Srisaracam, Ph.D.

เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ เอื้อให้พลเมืองตื่นรู้ เพิ่มความสามารถ ในการมีส่วนร่วม ทางสังคม

วงเสวนาอภิปรายแบบคณะ

ศาสตราจารย์ชิน มิซูโคชิ | ศาสตราจารย์พอล มิไฮลิติส |
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรย์ ถึง-ซุน หวัง |
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สกุลศรี ศรีสารคาม

TECHNOLOGY AI

ENHANCES ACTIVE CITIZENS' CAPABILITY
for CIVIC PARTICIPATORY

Professor Shin Mizukoshi

Kansai University, Japan

The current situation surrounding generative AI, media literacy frequently uses the term “age of AI,” which from a media theory perspective, is a misleading and overly simplistic metaphor.

This tendency to define new eras by a single technology is seen across academia, finance, and politics. Instead, a more nuanced understanding is needed, one that distinguishes between “strong AI,” which aims to replace humans, and “weak AI,” which serves as a supportive tool. The latter is already deeply integrated into our daily lives through technologies like Google’s ranking algorithms and mobile apps. This widespread but often invisible presence of AI highlights a critical challenge: the metaphorical understanding of these technologies is often shaped by powerful industries that seek to make complex systems seem effortless, thereby diminishing the need for genuine technological literacy. Traditional concepts of media literacy often focus too narrowly on content (the “media text”), a metonymic simplification that overlooks the crucial importance of understanding the

underlying platform or infrastructure. Just as early television users were keenly aware of the technicalities of their devices, we must now re-engage with the hidden mechanics of new media. The power of metaphor and metonymy is central to this issue; it’s a form of competition between industries and users, where large tech companies often succeed in making their complex platforms feel natural and seamless, leading to a kind of “gentrification” of technology that conceals its true workings. We must therefore re-examine the full scope of media literacy to include platform and infrastructure knowledge, that emphasize to the theoretical matter.

The mischievous mind is very important that what might be seen as marginal or even mischievous activities, like bug hunting in the computer game is a very important skill and a deep curiosity for a system’s inner workings, are foundational to modern technological innovation and can be considered a form of folk art or folk tech. Using the example of Satoshi Tajiri, the creator of Pokémon, it’s shown how a seemingly “poor critic” with

*The mischievous mind,
in this context, is not
a flaw but a crucial driver
of innovation and
a fundamental component
of media evolution.”*

Professor Shin Mizukoshi

a keen eye for a system's flaws and a deep, idiosyncratic curiosity inspired by a childhood hobby of insect collecting could create a globally transformative cultural phenomenon. These inquisitive pursuits, often associated with youth subcultures like Japanese otaku, represent a form of civic engagement, providing the critical foundation for developing new

media and game systems. Rather than viewing these activities as separate from civic life, we should see them as a vital, continuous, and widespread practice among a significant portion of the younger generation. The mischievous mind, in this context, is not a flaw but a crucial driver of innovation and a fundamental component of media evolution. ●

Professor Paul Mihailidis

Emerson College, USA

The acceleration and activation of modern media systems, largely driven by generative AI, are a direct reflection of the economic industrial complex. This has created a global debate over regulation, with some regions pushing for strict oversight, while others prioritize innovation or deregulation.

In the United States, this dynamic is especially contentious, as tech innovators from Silicon Valley increasingly move into political roles, using their influence to resist regulatory discussions. This shift marginalizes the voices of academics and smaller-scale innovators, who are often less connected to centers of power. Rather than introducing entirely new problems, AI tends to magnify existing societal inequities and divides. Our current approach to media literacy is reactive, as we constantly “chase” technological advancements. While it can be helpful to simplify conversations about AI, doing so often obscures the more nuanced and critical issues at hand. The true potential of this era lies not in its technology, but in the opportunity

to have more profound conversations about fundamental human values like belonging, engagement, and the purpose of human presence in a world shaped by machines.

While the term “civic” may be problematic, its value lies in how it channels the innate passion and a sense of mischief in young people. The challenge in the United States is that the ubiquity of national politics often overshadows this local, tangible activism, making it difficult for young people to feel a sense of agency. True civic engagement begins with small, concrete actions like advocating for healthier school lunches or protecting turtles crossing a road that build the foundational mindset for change. This is the same spirit seen in using pop culture to drive local initiatives. The danger with new technologies, such as AI, is that they often automate existing inequalities, creating systems that harm vulnerable populations and limit civic participation, as seen in the automation of support services for low-income individuals. The key to countering this is to

*True civic
engagement
begins with small,
concrete actions”*

Professor Paul Mihailidis

refocus on cultivating a sense of agency at the local level, empowering young people to make a tangible mark on their communities through fun, aspiring, and even mischievous acts. This bottom-up approach is the most effective response to the abstract and often inequitable systems that technologies like AI can create. •

Assistant Professor Ray Ting-Chun Wang, Ph.D.

Thammasat University, Thailand

Students often initially use AI as a shortcut for assignments, a transactional approach that bypasses genuine learning. This highlights the critical need for experiential learning so students can leverage their own unique experiences to form deeper connections with the world and improve their career prospects.

While Thailand has been quick to embrace AI, most people are still in the early stages of figuring out how to best utilize it. We tend to use AI for simple tasks like background research, but we shy away from using it for complex analysis. This is because people often adopt new technology for personal gain, like getting ahead financially, rather than for broader, more meaningful goals like civic participation or sustainability. To combat this, we must shift our perspective on AI, moving beyond its role as a mere research tool. We should consider positioning AI as a critical advisor that helps people engage with important issues and discover what they truly believe in. This more thoughtful

and critical use of AI can foster deeper engagement and encourage a more active and engaged citizenry.

A critical gap in modern education is the struggle of young people to feel empowered and apply critical thinking, often due to a traditional educational system that rewards compliance over independent thought. This issue is particularly acute in Thailand, where there is a tendency to pre-judge individuals and limit opportunities based on background, a perceived “good” student archetype, or university prestige. This automation of inequity prevents a truly inclusive society and undermines effective civic participation. While young people are increasingly learning to use technology outside the classroom, they still lack the skills to leverage it for meaningful social change. The key, therefore, is not just to embrace new technology, but to actively empower people from all walks of life. True civic engagement requires a culture of collective listening and a willingness to understand diverse perspectives, rather than dismissing

True civic engagement requires a culture of collective listening and a willingness to understand diverse perspectives, rather than dismissing those who are ‘uninformed’ or have different views”

Assistant Professor Ray Ting-Chun Wang, Ph.D.

those who are “uninformed” or have different views. This broader challenge of moving from acquiring knowledge to fostering a collaborative and empathetic dialogue is something many nations, not just Thailand, are still working to solve. •

DMLM

ดิจิทัล มีเดีย ลิตเทอเรซี
Digital Media Literacy Movement

"globalising media literacy in cultural contexts and creating communities for building connections"

15 November 2024

Faculty of Journalism and Mass Communication
Thammasat University, Bangkok, Thailand

Assistant Professor Sakulsri Srisaracam, Ph.D.

Chulalongkorn University and Thai Media Lab, Thailand

In Thailand's media ecosystem, a rapid but uncritical adoption of new technologies, such as social media and AI, is common. People quickly embrace tools without understanding their fundamentals or potential negative impacts. This leads to a unique landscape of content creators who are abundant but lack critical skills, often producing content without evaluating its impact or purpose beyond quick gain.

Traditional media literacy approaches, which focus on deconstructing content for passive consumers, are insufficient for this new generation of “prosumers” who both consume and produce media. To address this, the Thai Media Lab has implemented a design thinking process to engage creators and foster critical skills. This hands-on, collaborative approach aims to teach creators to think systematically, critique their own work, and consider the broader social impact of their content. The goal is not just to teach them how to identify “good” or “bad” media, but to cultivate a sense of responsibility

and a deeper understanding of how their productions affect others. By encouraging them to consider their roles as producers, this process ultimately helps them become more critical consumers as well. This fundamental shift in thinking from simply using a tool to using it effectively and responsibly for society, equips them to critically navigate any new technology, including future AI advancements.

AI is simply another tool, and its value lies in how we use it. The real challenge is not in adopting new technology, but in reengaging people, especially young people, in a process of shared experience and meaningful participation. Today's youth, even in the same physical space, often feel disconnected and lack a collective sense of purpose. Over-reliance on AI can worsen this, as its speed and convenience encourage shortcuts that bypass the crucial steps of research, empathy, and collaboration. When we use AI alone, we miss the human connection essential for solving complex

The real challenge is not in adopting new technology, but in re-engaging people, especially young people, in a process of shared experience and meaningful participation. ”

Assistant Professor Sakulsri Srisaracam, Ph.D.

problems. Therefore, the priority should be to encourage young people to step away from the screen and reconnect with real people and local communities. Once they have a foundational, empathetic understanding of an issue through direct engagement, we can

then introduce technology as a tool to amplify their efforts. The core principle is that genuine engagement and shared experience must come first; only then can technology be used to effectively enhance communication and civic participation. ●

ศาสตราจารย์ชิน มิซึโคชิ

มหาวิทยาลัยคันไซ, ญี่ปุ่น

สถานการณ์ปัจจุบันที่รายล้อมไปด้วยคำว่าปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) แนวคิดการรู้เท่าทันสื่อเองบ่อยครั้งก็ใช้คำว่า“ยุคเอไอ”เช่นกัน ซึ่งหากมองจากมุมมองของทฤษฎีสื่อเป็นการเปรียบเทียบที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและฉาบฉวยเกินไป

แนวโน้มการนิยามยุคสมัยใหม่ ด้วยเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวเช่นนี้พบได้ทั่วไปในแวดวงวิชาการ การเงิน และการเมือง แต่สิ่งที่จำเป็นกว่านั้นคือต้องมีความเข้าใจที่ละเอียดลึกซึ้ง ความเข้าใจในระดับที่จะแยกความแตกต่าง ‘ปัญญาประดิษฐ์แบบเข้ม’ ซึ่งมุ่งเข้ามาแทนที่มนุษย์ กับ “ปัญญาประดิษฐ์แบบอ่อน” ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องมือสนับสนุนได้ ปัญญาประดิษฐ์แบบอ่อนนั้นผ่นมาอยู่ในชีวิตประจำวันของเราอย่างลึกลับผ่านเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น อัลกอริทึม จัดอันดับของกูเกิล และแอปพลิเคชันในโทรศัพท์ การมีอยู่ของปัญญาประดิษฐ์ที่แพร่กระจายไปในทุกที่ แต่มองไม่เห็นเช่นนี้ยิ่งเน้นย้ำข้อท้าทายสำคัญประการหนึ่ง นั่นคือ บ่อยครั้งที่การทำความเข้าใจเทคโนโลยีเหล่านี้ในเชิงอุปมาเปรียบเทียบกับเกิดจากอุตสาหกรรมหรืออิทธิพลต่าง ๆ ที่มุ่งทำให้ระบบที่ซับซ้อนดูเหมือนใช้งานง่ายจึงลดทอนความจำเป็นของการรู้เท่าทันเทคโนโลยีอย่างแท้จริงลงไป แนวคิดดั้งเดิมของ

การรู้เท่าทันสื่อมักพุ่งเป้าแคบ ๆ ไปที่เนื้อหา (“ข้อความสื่อ”) ความหมายเชิงนามนัยที่ถูกทำให้ง่ายกลับถูกมองข้ามความสำคัญในการทำความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานหรือแพลตฟอร์มเบื้องหลัง เราต้องทำความเข้าใจยุคกลไกซ่อนเร้นของสื่อใหม่อีกครั้ง เหมือนที่ผู้ชมโทรทัศน์ยุคแรก ๆ ตระหนักเป็นอย่างดีถึงการทำงานเชิงเทคนิคของอุปกรณ์โทรทัศน์ของตน พลั้งของการอุปมาเปรียบเทียบและนามนัยคือแก่นของปัญหามันคือรูปแบบหนึ่งของการแข่งขันระหว่างอุตสาหกรรมต่าง ๆ กับผู้บริโภค โดยบริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่มักประสบความสำเร็จในการทำให้แพลตฟอร์มอันซับซ้อนของตนดูเป็นธรรมชาติและแนบเนียน นำไปสู่ปรากฏการณ์ที่ละม้ายคล้ายกับ “การแปลงพื้นที่เพื่อยกระดับชนชั้น” (gentrification) ทางเทคโนโลยีที่อำพรางการทำงานแท้จริงของมัน ดังนั้น เราต้องกลับไปตรวจสอบการรู้เท่าทันสื่อเต็มรูปแบบใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ครอบคลุมความรู้เรื่องแพลตฟอร์มและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่เน้นย้ำให้เห็นว่าทฤษฎีนั้นสำคัญ

จิตใจชุมชนออนไลน์คือสิ่งสำคัญยิ่ง สิ่งที่คุณอาจมองเป็นกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ อย่างเช่น การตามหาบักในเกมคอมพิวเตอร์คือทักษะที่สำคัญมาก และ

จิตใจทุกคนขี้เล่นในบริบทนี้
ไม่ใช่ข้อบกพร่อง แต่เป็น
พลังขับเคลื่อนสำคัญของนวัตกรรมและ
เป็นส่วนประกอบพื้นฐาน
ของวิวัฒนาการสื่อ”

ศาสตราจารย์ชิน มิซูโอะ

ความกระหายใคร่รู้อย่างล้นหลามในการทำงานภายใน
ของระบบหนึ่ง ๆ ก็คือรากฐานของนวัตกรรมทาง
เทคโนโลยียุคใหม่ และอาจถือเป็นศิลปะพื้นบ้าน
หรือเทคโนโลยีพื้นบ้านรูปแบบหนึ่งได้ ซาโตชิ ทาจิริ
ผู้สร้างโปเกมอน คือตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า คนที่
ดูคล้าย “นักวิจารณ์แย่ ๆ” ที่มีสายตาเฉียบคมต่อ
การจับผิดข้อบกพร่องของระบบ และมีความกระหาย
ใคร่รู้ผิวดิวิสัยอันเป็นผลมาจากการอดิเรกวัยเด็ก
อย่างการสะสมแมลง อาจสร้างปรากฏการณ์ทาง
วัฒนธรรมที่พลิกฟ้าพลิกแผ่นดินไปทั่วโลกได้

การฝึกฝนค้นหาคำตอบเช่นนี้ มักเกี่ยวข้องกับ
วัฒนธรรมย่อยของวัยรุ่น เช่น โอตาคุในญี่ปุ่น ถือเป็น
รูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมทางสังคม และเป็น
รากฐานสำคัญในการพัฒนาระบบเกมและสื่อใหม่
แทนที่จะมองว่ากิจกรรมเหล่านี้แยกขาดจากชีวิต
พลเมือง เราควรมองว่านี่คือแนวปฏิบัติหนึ่งที่สำคัญ
ต่อเนื่อง และแพร่หลาย ในกลุ่มคนรุ่นหลังที่มีจำนวน
ไม่น้อย จิตใจทุกคนขี้เล่นในบริบทนี้ไม่ใช่ข้อบกพร่อง
แต่เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของนวัตกรรมและ
เป็นส่วนประกอบพื้นฐานของวิวัฒนาการสื่อ •

ศาสตราจารย์พอล มิโฮลิดิส

เอเมอร์สันคอลเลจ, สหรัฐอเมริกา

การเร่งเครื่องและการใช้งานระบบสื่อสมัยใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่ขับเคลื่อนโดยปัญญาประดิษฐ์ (Generative AI) คือภาพสะท้อนโดยตรงของความซับซ้อนเชิงอุตสาหกรรมเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดประเด็นถกเถียงเรื่องกฎระเบียบไปทั่วโลก โดยบางภูมิภาคหลักันให้เกิดการควบคุมอย่างเข้มงวด ขณะที่บางภูมิภาคให้ความสำคัญกับนวัตกรรมหรือการยกเลิกกฎระเบียบมากกว่า

ในสหรัฐฯ พลวัตนี้สร้างความขัดแย้งเป็นพิเศษ เนื่องจากนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีจากซิลิคอนแวลลีย์เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้น โดยใช้อิทธิพลของตนต่อต้านคัดค้านการอภิปรายเรื่องกฎระเบียบ การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เสียงของนักวิชาการและนักตรารายย่อยถูกลดความสำคัญลง ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้มักจะไม่ได้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานส่วนกลาง ปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้สร้างปัญหาใหม่ขึ้นมาอย่างชัดเจน แต่มีแนวโน้มจะขยายการแบ่งแยกและความไม่เท่าเทียมทางสังคม แนวทางการรู้เท่าทันสื่อในปัจจุบันของเราคือการตั้งรับเพราะเรา “ไล่ตาม” ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่การทำให้การพูดคุยสนทนาเรื่องปัญญาประดิษฐ์เรียบง่ายอาจมีประโยชน์ แต่บ่อยครั้งที่

การทำเช่นนั้นบดบังปัญหาที่มีนัยละเอียดลึกซึ้งและสำคัญกว่าที่เรากำลังเผชิญ ศักยภาพแท้จริงของยุคสมัยนี้ไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยี แต่อยู่ที่โอกาสของการเปิดบทสนทนาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับคุณค่าพื้นฐานของมนุษย์เช่นการเป็นส่วนหนึ่งการมีส่วนร่วมและจุดมุ่งหมายของการที่มนุษย์เราดำรงอยู่ในโลกที่จักรกลหล่อหลอมขึ้น

ในขณะที่คำว่า “พลเมือง” อาจมีปัญหา คุณค่าของคำนี้อยู่ที่มันสามารถจัดสรรความหลงใหลอันแรงกล้าและความรู้สึกผูกพันที่ฝังอยู่ในตัวคนรุ่นใหม่ได้อย่างไร สิ่งที่ทำลายในสหรัฐฯ ก็คือความแพร่หลายของการเมืองระดับชาติมักบดบังกิจกรรมการเคลื่อนไหวในท้องถิ่นที่จับต้องได้เป็นรูปธรรมนี้ ทำให้คนรุ่นใหม่ยากที่จะรู้สึกว่าตนสามารถคิดและทำอะไรได้ด้วยตนเองได้ การมีส่วนร่วมของพลเมืองที่แท้จริงเริ่มจากการกระทำเล็ก ๆ ที่เป็นรูปธรรม เช่น การรณรงค์ให้อาหารกลางวันในโรงเรียนมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากขึ้น หรือการดูแลเท้าข้ามถนน ซึ่งทำให้เกิดชุดความคิดพื้นฐานเพื่อการเปลี่ยนแปลง นี่คือการจิตวิญญาณเดียวกันกับที่เราได้เห็นจากการใช้วัฒนธรรมป๊อปขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ในท้องถิ่น อันตรายของเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างปัญญาประดิษฐ์ทำให้ความเหลื่อมล้ำที่มีอยู่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ

การมีส่วนร่วมของพลเมือง ที่แท้จริงเริ่มจาก การกระทำเล็ก ๆ ที่เป็นรูปธรรม”

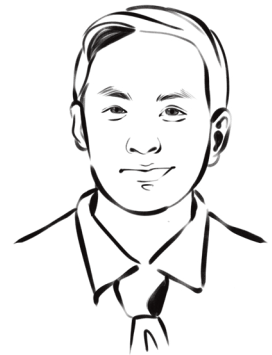
ศาสตราจารย์พอล มิโฮลิตส

ทำให้เกิดระบบที่เป็นอันตรายต่อประชากรกลุ่มเปราะบาง อีกทั้งยังจำกัดการมีส่วนร่วมของพลเมือง ดังเช่นที่เห็นได้จากบริการสนับสนุนที่เป็นไปโดยอัตโนมัติสำหรับผู้มีรายได้น้อย หลักสำคัญในการรับมือเรื่องนี้คือการหันไปมุ่งปลูกฝังความรู้สึกของการคิดและทำอะไรได้ด้วยตนเองในระดับท้องถิ่น เสริมพลังให้คนรุ่นใหม่สร้างผลงานที่จับต้องได้

ในชุมชนของตนผ่านการกระทำที่สนุก สร้างแรงบันดาลใจ และกระตือรือร้นต่าง ๆ แนวทางจากฐานรากสู่บนนี้เป็นวิธีการตอบสนองที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อระบบที่เหลื่อมล้ำไม่เท่าเทียม ซึ่งเป็นผลจากเทคโนโลยีอย่างปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถสร้างขึ้นมาได้ •

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรย์ ถึง-ขุน หวัง

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ประเทศไทย

นักศึกษามักจะใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นวิธีลดในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย นี่คือนโยบายการสื่อสารเชิงแลกเปลี่ยนที่ก้าวข้ามการเรียนรู้ที่แท้จริง ตอกย้ำความจำเป็นอย่างยิ่งของการเรียนรู้ถึงหาประสบการณ์เพื่อให้นักศึกษาได้นำประสบการณ์เฉพาะของตนมาใช้เพื่อสร้างการเชื่อมโยงที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นกับโลก และพัฒนาโอกาสในการทำงาน

ในขณะที่ประเทศไทยเปิดรับปัญญาประดิษฐ์อย่างรวดเร็ว คนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในขั้นตอนแรก ๆ ของการทำความเข้าใจว่าจะใช้มันอย่างไรให้ดีที่สุด เรามีแนวโน้มจะใช้ปัญญาประดิษฐ์ทำงานง่าย ๆ เช่น การค้นข้อมูลเบื้องต้น แต่ไม่ยอมใช้มันทำการวิเคราะห์ที่ซับซ้อน เพราะคนเรามักใช้เทคโนโลยีใหม่ไปกับการทำเพื่อตัวเอง เช่น หาความก้าวหน้าทางการเงิน แทนที่จะใช้เพื่อเป้าหมายกว้างกว่าและมีความหมายมากกว่า เช่น การเข้าร่วมทางสังคมหรือความยั่งยืน เพื่อแก้ปัญหานี้ เราต้องเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อปัญญาประดิษฐ์ไปให้ไกลกว่าการเป็นแค่เครื่องมือค้นข้อมูล เราควรพิจารณาวางตำแหน่งให้มันเป็นที่ปรึกษาเชิงวิพากษ์ที่ช่วยให้ผู้คนมีส่วนร่วมในปัญหาสำคัญ ๆ และค้นหาสิ่งที่พวกเขาเชื่อมั่นอย่างแท้จริง การใช้งานปัญญาประดิษฐ์ในเชิงวิพากษ์

และครุ่นคิดมากขึ้นนี้อาจปลูกฝังการมีส่วนร่วมที่ล้าลึกขึ้น และผลักดันให้เกิดพลเมืองที่มีส่วนร่วมและกระตือรือร้นกว่าเดิม

ช่องว่างสำคัญของการศึกษายุคใหม่คือการดิ้นรนของวัยรุ่นที่อยากรู้สึกว่า ตนได้รับการเสริมพลัง และได้ใช้ความคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งมักเป็นผลจากระบบการศึกษาแบบเดิมที่ชื่นชมเด็กว่านอนสอนง่ายมากกว่าเด็กที่มีความคิดเสรี ปัญหาที่รุนแรงเป็นพิเศษในไทย ซึ่งมีแนวโน้มจะตัดสินคนลวงหน้าและจำกัดโอกาสต่าง ๆ โดยพิจารณาจากภูมิหลัง ภาพลักษณ์ของการเป็นนักเรียน “ดี” หรือชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย ความไม่เท่าเทียมที่เกิดโดยอัตโนมัตินี้เป็นอุปสรรคในการสร้างสังคมที่รวมทุกฝ่ายอย่างแท้จริง และบั่นทอนการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ แม้คนรุ่นใหม่จะรู้วิธีใช้เทคโนโลยีนอกห้องเรียนมากขึ้น แต่พวกเขายังขาดทักษะที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมีความหมาย ดังนั้น ทางออกไม่ใช่แค่การเปิดรับเทคโนโลยีใหม่เท่านั้น แต่เป็นการเสริมพลังอย่างแข็งขันให้ผู้คนทุกสาขาอาชีพ การมีส่วนร่วมทางสังคมที่แท้จริงต้องอาศัยวัฒนธรรมของการรับฟังและความเต็มใจที่จะเข้าใจมุมมองอันหลากหลาย มากกว่าการละเลยคนที่ “ไม่รู้ข้อมูล” หรือมีทัศนคติแตกต่าง ความท้าทาย

การมีส่วนร่วมทางสังคม
ที่แท้จริงต้องอาศัยวัฒนธรรม
ของการรับฟังและความเต็มใจ
ที่จะเข้าใจมุมมองอันหลากหลาย
มากกว่าการละเลย
คนที่ ‘ไม่รู้ข้อมูล’
หรือมีทัศนะแตกต่าง”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เรย์ ถึง-ซุน หวัง

ในมุมมองกว้างของการขยับจากการมุ่งแค่หาความรู้
ไปสู่การบ่มเพาะให้เกิดการสนทนาที่สร้างการมีส่วน
ร่วมอย่างเข้าใจ คือสิ่งที่หลาย ๆ ประเทศ ไม่เฉพาะ
ประเทศไทย ยังคงพยายามหาทางแก้ไข •

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สกฤตศรี ศรีสารคาม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และไทยมีเดียแล็บ, ประเทศไทย

ในระบบนิเวศสื่อของไทย การเปิดรับเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมและปัญญาประดิษฐ์ อย่างรวดเร็วแต่ขาดการวิเคราะห์วิพากษ์ ถือเป็นเรื่องปกติ คนรับชมเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาโดยไม่เข้าใจหลักการพื้นฐานหรือผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นจากเครื่องมือเหล่านั้น ๆ ที่นำไปสู่ภูมิทัศน์เฉพาะของผู้ผลิตเนื้อหาที่มีเป็นจำนวนมาก แต่ไร้ทักษะเชิงวิพากษ์ พวกเขามักผลิตเนื้อหาโดยไม่ประเมินผลกระทบหรือจุดมุ่งหมายอื่นนอกจากประโยชน์เฉพาะหน้า

แนวทางการรู้เท่าทันสื่อแบบเดิม ๆ ซึ่งเน้นการรู้โครงสร้างเนื้อหาเพื่อผู้บริโภคที่เป็นฝ่ายรับ ไม่เพียงพอสำหรับ “ผู้บริโภคกึ่งผลิต” (prosumer) รุ่นใหม่ ๆ ที่ทั้งเสพสื่อและผลิตสื่อเองด้วย เพื่อรับมือกับปัญหานี้ ไทยมีเดียแล็บได้จัดทำกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อตั้งให้ผู้สร้างเนื้อหาเข้าร่วมและปลูกฝังทักษะเชิงวิพากษ์ แนวทางความร่วมมือเชิงปฏิบัตินี้มุ่งสอนผู้สร้างเนื้อหาให้คิดอย่างเป็นระบบ วิพากษ์งานของตนเอง และพินิจวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมในวงกว้างที่เกิดจากเนื้อหาของตนเป้าหมาย ไม่ใช่แค่สอนให้พวกเขาารู้วิธีแยกแยะสื่อว่า “ดี” หรือ “ไม่ดี” แต่เพื่อปลูกฝังแนวคิดของการรับผิดชอบต่อสังคมและการมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่างานของตนส่งผล

ต่อผู้อื่นอย่างไร ด้วยการสนับสนุนให้พิจารณาบทบาทของตนในฐานะผู้ผลิต กระบวนการนี้จะช่วยให้พวกเขาเป็นผู้บริโภคที่รู้จักวิพากษ์ไปด้วยในท้ายที่สุด การเปลี่ยนแปลงระดับพื้นฐานของการคิดจากแค่การรู้วิธีใช้เครื่องมือไปเป็นการใช้เครื่องมืออย่างมีประสิทธิภาพและรับผิดชอบต่อสังคม จะเอื้อให้พวกเขาใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ รวมถึงความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต ได้อย่างมีวิจารณญาณ

ปัญญาประดิษฐ์เป็นแค่อีกเครื่องมือหนึ่ง และคุณค่าของมันอยู่ที่วิธีใช้ของเรา สิ่งท้าทายที่แท้จริงไม่ใช่การรับเทคโนโลยีใหม่ แต่เป็นการตั้งให้คนกลับมามีส่วนร่วมอีกครั้ง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ในกระบวนการของการแบ่งปันประสบการณ์และการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย เยาวชนทุกวันนี้ต่อให้อยู่ในพื้นที่กายภาพเดียวกัน ก็มักรู้สึกไม่เชื่อมโยงกันและขาดความรู้สึกของการมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน การพึ่งปัญญาประดิษฐ์มากเกินไปอาจทำให้สถานการณ์แย่ลงได้ ในขณะที่ความเร็วและความสะดวกของมันเอื้อให้เกิดทางเลือกที่ข้ามขั้นตอนสำคัญ ๆ ของการค้นคว้าวิจัย การร่วมรู้สึก และการร่วมมือกัน เวลาใช้ปัญญาประดิษฐ์ตามลำพัง เราจะขาดการเชื่อมต่อกับมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน ดังนั้น สิ่งสำคัญอันดับแรก

สิ่งที่ท้าทายที่แท้จริง
ไม่ใช่การรับเทคโนโลยีใหม่
แต่เป็นการดึงให้คนกลับมามีส่วนร่วม
อีกครั้ง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่
ในกระบวนการของการแบ่งปัน
ประสบการณ์และการมีส่วนร่วม
อย่างมีความหมาย”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สฤตศรี ศรีสารคาม

ควรเป็นการสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ลุกจากหน้าจอ และผูกสัมพันธ์กับคนจริง ๆ และชุมชนท้องถิ่น อีกครั้ง เมื่อพวกเขามีความเข้าใจที่เป็นรากฐานและ อิงความรู้สึกร่วมในปัญหาหนึ่ง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วม โดยตรงแล้ว เราจึงจะแนะนำเทคโนโลยีในฐานะ เครื่องมือที่ช่วยเสริมส่งความพยายามของพวกเขาได้

หลักใหญ่ใจความคือการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการมีประสบการณ์ร่วมต้องมาก่อน ต่อเมื่อ สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น เราจึงใช้เทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทาง สังคมของพลเมืองอย่างมีประสิทธิภาพได้ •

THAI MEDIA LAB OVERVIEW

2021

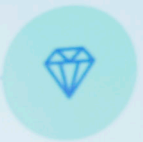
- Objective: Address community issues through transmedia storytelling, bringing together four universities and local communities.
- Result: Empowered communities to participate in media design, raising their voices on relevant social matters

2020

- Focus: Behavioral change in junior high school students on the issue of bullying.
- Outcome: Demonstrated how active participation in media production shapes attitudes and behaviors around social issues

2023

- Collaboration with media organizations: Developed seven media prototypes aimed at both social impact and new revenue streams.
- Key takeaway: The Thai Media Lab successfully integrated a co-creation process to foster both social and business value

Media Literacy for the Communication Ecosystem:

A Theory of Change for a Healthier Future

การรู้เท่าทันสื่อสำหรับระบบนิเวศด้านการสื่อสาร:

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเพื่อสุขภาวะที่ดีกว่าแห่งอนาคต

Julian McDougall | จูเลียน แม็กโดวเกิ้ล

Media and Information Literacy Education in Hong Kong: The Collaborative Networks

การศึกษาด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศในฮ่องกง: เครือข่ายพันธมิตรความร่วมมือ

Alice Y. L. Lee | อลิซ วาย. แอล. ลี

Media Literacy and Education through Cultural Contexts

การศึกษาและการรู้เท่าทันสื่อผ่านบริบททางวัฒนธรรม

Julian McDougall | Alice Y. L. Lee | Joseph Hincks

Supinya Klangnarong | Chawaporn Dhamanitayakul

จูเลียน แม็กโดวเกิ้ล | อลิซ วาย. แอล. ลี | โจเซฟ ฮินกส์

สุภิญญา กลางณรงค์ | ชวพร ธรรมนิตยกุล

Media Biotope: Designing People's Environments for Mutual Learning about Digital Media

ชีวพนาเวศสื่อ: การออกแบบสิ่งแวดล้อมของมนุษย์เพื่อเรียนรู้เรื่องสื่อดิจิทัลร่วมกัน

Shin Mizukoshi | ชิน มิซุโคชิ

Media and Information Literacy empowerment through

Generative Artificial Intelligence: the AlgoWatch project

การเสริมพลังด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศผ่านปัญญาประดิษฐ์แบบรู้สร้าง:

โครงการอัลกอวอตซ์

Divina Frau-Meigs | ดิวินา เฟรา-เมกส์

Civic Mindset and Media Literacy: Capability for Social Change

หลักคิดพลเมืองกับการรู้เท่าทันสื่อ: ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสังคม

Paul Mihailidis | พอล มิไฮลิดิส

Technology AI enhances active citizens' capability for civic participatory

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เอื้อให้พลเมืองตื่นรู้เพิ่มความสามารถในการมีส่วนร่วมทางสังคม

Shin Mizukoshi | Paul Mihailidis | Ray Ting-Chun Wang | Sakulsri Srisaracam

ชิน มิซุโคชิ | พอล มิไฮลิดิส | เรย์ ติง-ชุน หวัง | สกุลศรี ศรีสารคาม

